

SVET PTIC

REVIJA DRUŠTVA ZA OPAZOVANJE IN PROUČEVANJE PTIC SLOVENIJE

04
2016

ISSN: 1580-3600; LETNIK 22 ŠTEVILKA 04, DECEMBER 2016

BELOGLAVKO (*Oxyura leucocephala*) je na naših tleh že davnega leta 1769 prvič opisal Scopoli. Po letu 2013 ta vrsta, ki jo zelo ogroža tujerodna sorodnica, na območju Slovenije sploh ni bila več zabeležena.

foto: **Ahmet Karataş**

SVETPTIC

revija Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, letnik 22, številka 04, december 2016
ISSN: 1580-3600

SPLETNA STRAN REVIE:
www.ptice.si/publikacije/svetptic/

IZDAJATELJ:
Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS - BirdLife Slovenia©)
E-POŠTA: dopps@dopps.si
SPLETNA STRAN: www.ptice.si

© Revija, vsi v njej objavljeni prispevki, fotografije, risbe, skice, tabele in grafiki so avtorsko zavarovani. Za rabo, ki je zakon o avtorskih pravicah izrecno ne dopušča, je potrebno soglasje izdajatelja. Revija nastaja po velikodušnosti avtorjev, ki svoje pisne in slikovne prispevke podarjajo z namenom, da pripomorejo k varovanju ptic in narave.

NASLOV UREDNIŠTVA:
DOPPS - BirdLife Slovenia, Tržaška cesta 2
(p. p. 2990), SI-1000 Ljubljana
tel.: 01 426 58 75,
fax: 01 425 11 81

GLAVNA UREDNICA: Petra Vrh Vrežec
E-POŠTA: petra.vrh@dopps.si

UREDNIŠKI ODBOR:
Alenka Bradač, Katarina Denac, Tomaž Mihelič, dr. Tomi Trilar, Barbara Vidmar, doc. dr. Al Vrežec

LEKTORIRANJE: Henrik Ciglič

ART DIREKTOR: Jasna Andrič

OBlikOVANJE: Gorazd Rovina,
Vizualgrif d.o.o.

PRELOM: NEBIA d.o.o.

TISK: Schwarz print d.o.o.
NAKLADA: 2500 izvodov
IZHAJANJE: letno izidejo 4 številke

Člani DOPPS prejmejo revijo brezplačno.

Revijo sofinancira Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije (ARRS).

Revija je vpisana v register javnih glasil pod zaporedno številko 1610.

Mnenje avtorjev ni nujno mnenje uredništva.

Za objavo oglasov pokličite na društveni telefon ali pošljite e-mail glavni urednici.

POSILANSTVO DOPPS:
Delamo za varstvo ptic in njihovih življenjskih okolij. S tem prispevamo k ohranjanju narave in blaginji celotne družbe.

PREDSEDNIK: Rudolf Tekavčič
PODPREDSEDNICA: dr. Tatjana Čelik
UPRAVNI ODBOR: Gregor Domanjko, Peter Krečič, Tomaž Mihelič, mag. Iztok Noč, Tanja Šumrada, Manca Velkavrh
NADZORNI ODBOR: Luka Korošec, dr. Peter Legiša, Bojan Marčeta, dr. Tomi Trilar
DIREKTOR: dr. Damijan Denac

DOPPS je slovenski partner svetovne zveze naravovarstvenih organizacij BirdLife International.

6

VETERINARSKA OSKRBA PROSTOŽIVEČIH PTIC

Med pacienti v Ambulanti za ptice, male sesalce in plazilce na Veterinarski fakulteti se znajdejo tudi prostoživeče ptice. Katere so najpogostejše divje vrste ptic, ki jih oskrbujejo v ambulanti, in kako poteka njihova oskrba, si lahko preberete v zanimivem poljudnem prispevku.

foto: **Tomi Trilar**

20

BELOGLAVKA

Eden odmevnejših primerov vnosa tujerodnih invazivnih vrst ptic je bil v Evropi zabeležen v devetdesetih letih prejšnjega stoletja. Takrat so v Španiji namreč prvič opazili križanca med beloglavko (*Oxyura leucocephala*) in belolično trdorepko (*O. jamaicensis*).

ilustracija: **Kokay Szabolcs**

40

REKORDNIH 16 SKUPIN IN 140 OPAŽENIH VRST PTIC!

Takšen je izkupiček letošnje Ptičariade, ki je 8. oktobra 2016 potekala na območju slovenske Istre.

foto: **Borut Mozetič**

42

PODRAŠKA CERKEV - DOM OGROŽENIH VRST PTIC

Podraška cerkev je vzorčni primer, kako se s prijaznim dogovorom z lokalnimi cerkvenimi predstavniki lahko na cerkvenih podstrešjih in v zvonikih spet omogoči gnezdenje ogroženim vrstam ptic.

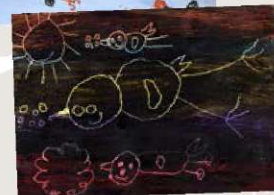
foto: **Erik Šinigoj**,
ilustracija: **Mike Langman**

44

SREČANJE MLADIH ORNITOLOGOV SLOVENIJE 2016

Dogodek se je zgodil v mesecu novembru. Na njem so mladi predstavljali raziskovalne naloge in dogodivščine s terena. Srečanje se je končalo z zaključkom nagradnega risarskega natečaja »Ptice in naš vrtec«.

KAZALO

- 6 VETERINARSKA OSKRBA PROSTOŽIVEČIH PTIC
- 10 GALAPAGOS – PEKLENSKI RAJ
- 14 ZAVAROVANA OBMOČJA KOT DOLŽNOST IN ODGOVORNOST
- 17 ŠE NIKOLI NISEM SLIŠAL, DA SOVA LETI
- 18 OGROŽENOST POD VODNO GLADINO
- 20 BELOGLAVKA
- 22 SONČNI ZAHOD, SVETLOBA ZA BOGOVE
- 24 ALI PTICE POZIMI ZEBE?
- 26 ANDREJ HUDOKLIN
- 29 ZVESTоба, KI SE OBRESTUJE
- 30 PROGRAM PREDAVANJ, IZLETOV IN AKCIJ DOPPS
- 36 ZIMSKA OPAZOVANJA V NARAVI
- 38 DAN ODPRTIH VRAT – NARAVNI REZERVAT ŠKOCJANSKI ZATOK
- 40 REKORDNIH 16 SKUPIN IN 140 OPAŽENIH VRST PTIC!
- 42 PODRAŠKA CERKEV – DOM OGROŽENIM VRSTAM PTIC
- 44 SREČANJE MLADIH ORNITOLOGOV SLOVENIJE 2016
- 46 EN VRABEC, DVE SINICI ...
- 48 NOVICE DOPPS

S poštovani prostovoljci!

Tokratni uvodnik je namenjen vam. Med pisanjem sem ugotovila, da na Društvu skorajda ni aktivnosti, pri kateri ne sodelujete. V letu 2015 ste opravili kar 13.103 ure prostovoljnega dela! Uresničevanje društvenega poslanstva in domet našega dela bi bila brez vašega truda močno okrnjena. Skozi sodelovanje in prostovoljstvo se krepi tudi naravovarstveni duh, ki ga marsikateri od vas nato prenese tudi v svoje domače okolje – družino, službo, šolo, vrtec, lokalno skupnost.

DOPPS sicer zaposluje prek 20 oseb, vendar so dejavnosti, ki jih opravljamo, teritorialno in vsebinsko tako obsežne in raznolike, da presegajo naše omejene kapacitete in zahtevajo razvejeno mrežo prostovoljcev z različnimi znanji in spretnostmi. Pomagajte nam pri popisih ptic na območjih Natura 2000, pri popisih pogostih ptic kmetijske krajine, zimskem štetju vodnih ptic. Skupaj opravljamo ekološke raziskave, s katerimi ugotavljamo, kje in s čim se ptice prehranjujejo, kje gnezdijo, kaj jih ogroža. Družimo se med naravovarstvenimi akcijami na terenu – pri čiščenju gnezditvenih otokov za navadno čigro in rečnega galeba na Ptujskem jezeru in v Ormoških lagunah, pri urejanju gnezditvenih sten za breguljko, postavljanju lovnih prež za zlatovranko in črnočrlega srakoperja, izdelovanju, postavljanju, preverjanju in popravilu gnezdilnic za različne vrste, obnovi opazovalnic in učnih poti na naših naravnih rezervatih in še kje. Ker prostovoljci prihajate z vseh koncev Slovenije, ste za nas izjemno pomemben vir informacij o škodljivih, dostikrat celo nezakonitih posegih in dogajanjih v naravi. Na podlagi vaših informacij vlagamo prijave zoper kršitelje in se vključujemo v različne postopke. Sodelujete tudi pri oblikovanju različnih politik, na primer kmetijske in naravovarstvene. Pomembno vlogo imate tudi pri opravljanju izobraževalnega poslanstva Društva, saj pripravljate predavanja in izlete, pišete članke in publikacije, ste mentorji mladim ornitologom na ornitoloških vikendih in raziskovalnih taborih. Na stojnicah ljudem dajete informacije o pticah in jih navdušujete za varstvo narave. Skorajda me je sram priznati, toda brez truda treh prostovoljk bi bila društvena knjižnica še vedno neurejena, mi pa brez pregleda nad tem, kaj vse sploh imamo v njej. Nesebično odstopate svoje vrhunske fotografije za uporabo v naših publikacijah, poročilih in na spletni strani. Vaši so številni prispevki v Svetu ptic ter poglavja o posameznih vrstah v nastajajočem novem ornitološkem atlasu gnezdil Slovenije. To so dejstva, malce suhoparna, pa vendar. Pomembneje je tisto, kar se še skriva zadaj, to pa so pristni človeški pogovori, ki presegajo društvene vsebine, radostno druženje, naravovarstveno zanesenjaštvo, pogum, da se izkažete v neprijetnih situacijah, in razumevanje, da dobiček ni merilo sreče.

Premalokrat se vam zahvalimo za vse dobro, ki ga dajete. Torej na tem mestu in zdaj – poklon vam, ki svoje zadovoljstvo in poslanstvo vidite v prostovoljnem delu. Hvala, da ste z nami in nam vsako leto znova rečete »da«, ko vas prosimo za pomoč! Želim vam osebni mir, zdravje in harmonijo v odnosih z bližnjimi.

KATARINA DENAC,

varstvena ornitologinja DOPPS
in članica uredniškega odbora revije Svet ptic

foto: Ivan Esenko

PTICE NAŠIH KRAJEV

// Al Vrezec, Jurij Hanžel

1

BELOČELA GOS (*Anser albifrons*)

Mladostna ptica se je 10. novembra 2016 zadrževala ob Blejskem jezeru, kar je redkost v tem delu Slovenije [foto-narava: <http://galerija.foto-narava.com/displayimage.php?pos=-98984>].

izvirni foto: **Bojan Bratož**

2

DUPLINSKA KOZARKA (*Tadorna tadorna*)

Na jezeru v Mostu na Soči je bila 3. aprila 2016 opažena samica, 22. oktobra 2016 pa še vsaj štiri ptice [foto-narava: <http://galerija.foto-narava.com/displayimage.php?pos=-92436>, <http://galerija.foto-narava.com/displayimage.php?pos=-98636>].

izvirni foto: **Bojan Bratož**

3

MOŠKATNA BLEŠČAVKA (*Cairinia moschata*)

Pri nas vedno pogostejša tujerodna rasa je bila od 16. januarja do 18. junija opazovana v Mostu na Soči, 1. julija na Kolpi pri Petri, 26. avgusta pri Gorjuši in 16. novembra 2016 na jezeru Črnava v Predvoru. Slednjič popolnoma bela udomačena oblika [foto-narava: <http://galerija.foto-narava.com/displayimage.php?pos=-90970>; <http://galerija.foto-narava.com/displayimage.php?pos=-95357>; <http://galerija.foto-narava.com/displayimage.php?pos=-95862>; <http://galerija.foto-narava.com/displayimage.php?pos=-97639>; <http://galerija.foto-narava.com/displayimage.php?pos=-99081>].

izvirni foto: **Bojan Škerjanc**

4

BAHAMSKA RACA (*Anas bahamensis*)

Osamljeni osebek te tujerodne vrste je bil od 7. do 18. januarja 2016 opazovan na Ljubljani v Prulah [foto-narava: <http://galerija.foto-narava.com/displayimage.php?pos=-90808>; <http://galerija.foto-narava.com/displayimage.php?pos=-91052>].

izvirni foto: **Bojan Bratož**

5

NEVESTICA (*Aix sponsa*)

V Ljubljani pri Črnučah se je 3. junija 2016 na Savi pojavljala samica te tujerodne race ameriškega izvora [foto-narava: <http://galerija.foto-narava.com/displayimage.php?pos=-94769>].

izvirni foto: **Bojan Bratož**

6

VELIKI ALEKSANDER (*Psittacula eupatria*)

Prvi podatek za Slovenijo – novo tujerodno vrsto papige so opazili 20. maja 2012 v Šempetru, pri čemer je šlo najverjetneje za ubežnico [foto-narava: <http://galerija.foto-narava.com/displayimage.php?pos=-53825>].

izvirni foto: **Simon Kovačič**

7

MUŠJA LISTNICA (*Phylloscopus inornatus*)

Devetnajsti podatek za Slovenijo – prvoletni osebek je bil oktobra 2016 obročkan v Sečoveljskih solinah. Večina opazovanj v Sloveniji je oktobrskih [Komisija za redkosti – vir podatka Žan Pečar].

izvirni foto: **Žan Pečar**

8

MANDARINKA (*Aix galericulata*)

Samec mandarinke se je 10. januarja 2016 razkazoval tudi na reki Vipavi 2016 [foto-narava: <http://galerija.foto-narava.com/displayimage.php?pos=-90869>].

izvirni foto: **Simon Kovačič**

Naslov za kopije objavljenih prispevkov:
Al Vrezec, Prirodoslovni muzej Slovenije,
Prešernova 20, p.p. 290, SI-1001 Ljubljana
e-mail: avrezec@pms-lj.si

Naslov za sporočanje opazovanj redkih vrst:
Jurij Hanžel, Komisija za redkosti,
DOPPS, Tržaška 2, SI-1000 Ljubljana
e-mail: jurij.hanzel@gmail.com

Obrazec za opis opazovanj redkih vrst:
http://www.ptice.si/images/stories/slike_novice/2010/obrazec_si.doc

9

KOSTANJEVKA (*Aythya nyroca*)

Avgusta 2011 so se na Račških ribnikih zadrževale kar 103 ptice, med junijem in avgustom pa so se kostanjevke zadrževale ves čas, še najmanj v začetku julija [MARTINC, U. (2015): *Dipl. delo*. Fakulteta za naravoslovje in matematiko, Univerza v Mariboru, Maribor].

foto: Bojan Bratož

10

ČOPASTI ŠKRJANEC (*Galerida cristata*)

Na Dravskem polju so bili v letu 2006 poljski škrjanci precej bolj številni kot čopasti, ki so gnezдили le na območjih s prodnato geološko podlago [KERCEK, M. (2016): *Mag. delo*. Fakulteta za naravoslovje in matematiko, Univerza v Mariboru, Maribor].

foto: Tone Trebar / www.naturephoto-tone.com

11

PEGASTA SOVA (*Tyto alba*)

V Šikolah na Dravskem polju se je leta 2013 pegasta sova naselila v opuščeni hiši, v njeni prehrani pa so prevladoval poljske voluharice in hišne miši, medtem ko je lesna sova s Štatenberga isto leto plenila predvsem belonoge miši in različne vrste voluharic. Zanimivo, da je bil med plenom tudi potočni rak [NOVAK, J. (2016): *Dipl. delo*. Fakulteta za naravoslovje in matematiko, Univerza v Mariboru, Maribor].

foto: Janus Verkerk / Saxifraga

12

VELIKI SKOVIK (*Otus scops*)

Na Goričkem se je glede na spremljanje z GPS-sledilnimi napravami opremljenih ptic med letoma 2014 in 2015 izkazalo, da so gnezditveni domači okolišaji samic merili 6 – 13 ha [DENAC, K., KMECL, P. (2016): *DOPPS, Ljubljana*].

foto: Ivan Esenko

13

ZVONEC (*Bucephala clangula*)

Med okoli 5000 let starimi kostnimi ostanki ptic v koliščarski naselbini pri Blatni Brezovici na Ljubljanskem barju je bila več kot tretjina zvoncev, prevladovala pa so sicer vodne ptice, ki so bile verjetno na jedilniku takratnih prebivalcev [JAVORNIK, J. (2016): *Dipl. delo*. Fakulteta za naravoslovje in matematiko, Univerza v Mariboru, Maribor].

foto: Dejan Bordjan

14

RJASTA KANJA (*Buteo rufinus*)

Šesti podatek za Slovenijo – osebek je bil oktobra 2016 opazovan v okolici Grosuplje. Gre za prvi oktobrski podatek za to vrsto [Komisija za redkosti – vir podatka: Gaber Mihelič].

izvirni foto: Gaber Mihelič

15

NILSKA GOS (*Alopochen aegyptiaca*)

Na Cerkniškem jezeru se je 27. marca 2016 zadrževal par teh tujerodnih gosi [fotonačava: <http://galerija.fotonačava.com/displayimage.php?pos=-92256>].

izvirni foto: Anton Gerbec

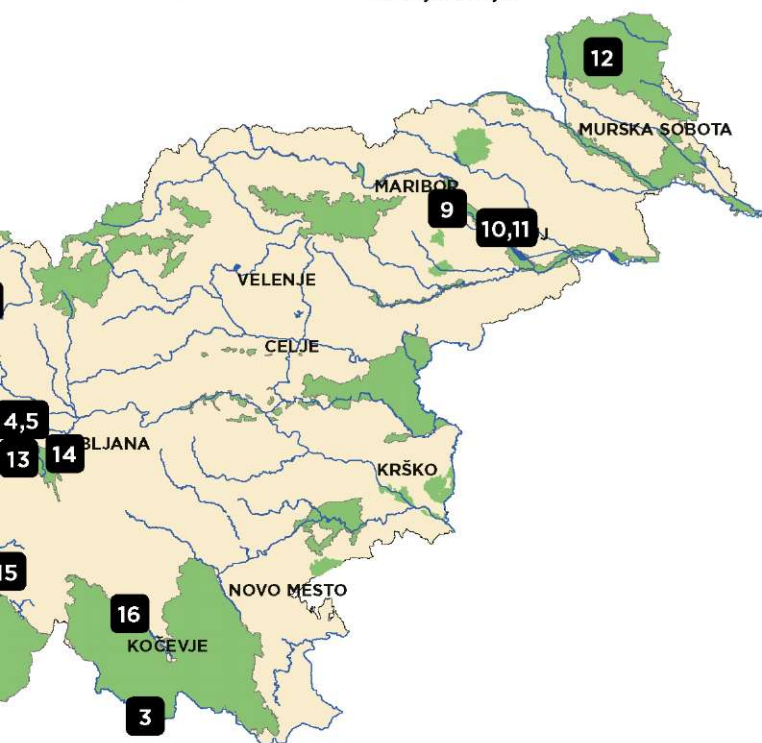
16

GRILČEK (*Serinus serinus*)

Aprila 2014 je bil pri Sodražici ujet in obročkan aberantno obarvani levciistični samec [VREZEC, A., FEKONJA, D., DENAC, K. (2015): *Acrocephalus* 36 (166/167): 145-172].

izvirni foto: Ludvik Jakopin

POSTOVKO
(*Falco tinnunculus*) med prebujanjem iz splošne plinske anestezije rahlo ovijemo v brisačo.

foto: Arhiv Ambulante za ptice, male sesalce in plazilce (APMP), Inštitut za perutnino, ptice, male sesalce in plazilce, VF

VETERINARSKA OSKRBA PROSTOŽIVEČIH PTIC

// Joško Račnik, Marko Zdravec

V Ambulanti za ptice, male sesalce in plazilce na Veterinarski fakulteti se pri vsakodnevnem delu pogosto srečamo s poškodovano, oslabeo ali bolno prostoživečo ptico. Med najpogostejšimi vzroki za veterinarsko oskrbo so poškodbe ptice zaradi naleta ob različne ovire (vozeči avtomobil, okno, ograja) ter napada mačke ali kake druge živali. Žal so ptice mnogokrat tudi ustreljene s strelnim orožjem. Včasih pa tudi prostoživeče ptice obolijo za različnimi infektivnimi boleznimi, med katerimi so pogoste bakterijske in parazitske okužbe. Najpogostejše vrste ptic, ki potrebujejo veterinarsko pomoč, so domači golob (*Columba livia domestica*), siva vrana (*Corvus cornix*), kos (*Turdus merula*), kanja (*Buteo buteo*), postovka (*Falco tinnunculus*), labod grbec (*Cygnus olor*) in tudi mnoge druge.

OSKRBA POŠKODB

Pri pticah pogosto ugotovimo poškodbe mehkih tkiv in zlome kosti različnih delov telesa, nemalokrat pa oboje. Pri poškodbah mehkih tkiv najprej natančno pregledamo mesto poškodbe, očistimo rano in ustavimo krvavitev, če obstaja. Majhne poškodbe oskrbimo z manjšo toaleta in razkuževanjem, večje rane pa je treba očistiti, kirurško odstraniti odmrlo tkivo in po potrebi tudi sešiti. Pri tem se izogibamo odstranjevanja perja z večje površine. Poškodbe trdih tkiv, predvsem zlome dolgih kosti peruti in nog, poskušamo v čim krajšem času imobilizirati. S tem preprečimo nadaljnje poškodbe mehkih tkiv, ki lahko nastanejo s premiki ostrih koncev prelomljenih kosti. Zelo pogosto zlome

kosti zdravimo s kirurškim posegom (osteosinteza), pri katerem s posebnimi žicami, vijaki in iglami naravnamo in stabiliziramo kost, da se lahko ustrezno zaceli.

INTENZIVNA TERAPIJA BOLEČINE, OKUŽB IN DEHIDRACIJE

Blaženje bolečine je pomemben del veterinarske pomoči poškodovani prostoživeči ptici. Tope poškodbe od udarcev, zlomi kosti, obsežna vnetja so lahko zelo boleči. Protibolečinska zdravila najpogosteje apliciramo v prsno mišico, pa tudi po sondi v golšo ali žlezni želodec. Okužbe ran in drugih delov telesa zdravimo s širokospektralnimi antibiotiki.

Bolne prostoživeče ptice so pogosto dehidrirane. Stopnjo dehidracije lahko ugotovimo s klinično oceno stanja ptice ter z laboratorijskimi preiskavami krvi. Dnevna vzdrževalna količina tekočine je pri večini ptic okoli 50 ml/kg telesne mase (5 % telesne mase). Ocena je uporabna v klinične namene. Mnoge manjše vrste ptic potrebujejo večje količine tekočine na kilogram telesne mase v primerjavi z večjimi vrstami, tako 10 do 20 g težka ptica potrebuje okoli 50 % telesne mase tekočine na dan. Najprimernejši pripravki za nadomeščanje izgubljene tekočine so sterilne, uravnotežene infuzijske raztopine (0,9 % NaCl). Tekočino moramo pred aplikacijo ustrezno ogreti na telesno temperaturo ptice. Apliciramo jo lahko s sondo v golšo, v žlezni želodec ali injekcijsko v podkožje ali v ustrezno veno oz. žilo dovodnico. Tako kot tekočino lahko s sondo vnašamo tudi hrano in zdravila. Ker gre za učinkovit, hiter in relativno varen postopek, se pogosto odločimo zanj. Količina tekočine, ki jo lahko prenesemo ptici v golšo ali žlezni želodec, je odvisna od velikosti ptice in razvitosti golše. Taščici (*Erithacus rubecula*) lahko na ta način apliciramo do 0,5 ml, kosu 1 do 2 ml, sivi vrani do 10 ml, kanji do 30 ml, sivi čaplji (*Ardea cinerea*) do 100 ml in labodu grbcu do 500 ml tekočine na enkrat. Injekcijsko lahko vnesemo tekočino ali zdravila v podkožje dimeljske gube ali v podkožje na hrbtni strani vratu. Podkožna aplikacija tekočine najpogosteje ne zadostuje pri zelo oslabilih in dehidriranih pticah. Pri teh je najbolje vstaviti tekočino v ustrezno veno.

NADOMEŠČANJE HRANILNIH SNOVI

Preden jih najdemo, večina poškodovanih in oslabiljenih prostoživečih ptic že nekaj časa ni uživala hrane. Za takšne ptice je najboljšje, da jim po začetni stabilizacijski tekočinski terapiji z elektroliti in glukozo ter različnimi komercialnimi pripravki z vsebnostjo aminokislin, mineralov in vitaminov apliciramo tekočo hrano s sondo v golšo ali žlezni želodec. Uporabimo lahko različne komercialne pripravke, razvite za asistiranje hranjenje oslabilih in bolnih živali. Glede uporabe se držimo navodil proizvajalcev in najnovejših priporočil iz literature.

KAJ PA ANESTEZIJA?

Natančen klinični pregled, pregled in čiščenje rane, odvzem krvi ali rentgensko slikanje ptice nimalokrat lahko opravimo samo v splošni anesteziji. Najpogosteje uporabimo inhalacijsko anestezijo. Mešanico hlapnega anestetika in kisika lahko dovajamo z obrazno masko. Če je anestezija kratka, jo vzdržujemo samo z masko, pri daljših anestezijah pa je najboljšje, da ptico intubiramo (vstavimo cevko v sapnik). Intubacija je pri večini vrst ptičev preprost postopek, ker lahko vhod v sapnik dobro vidimo. Med anestezijo natančno nadzorujemo življenjske funkcije ptice. Globino anestezije lahko ocenimo z delovanjem ali nedelovanjem različnih refleksov ter globino in frekvenco dihanja. Delovanje srca oslušujemo s stetoskopom. Med anestezijo vzdržujemo telesno temperaturo ptice z ogrevanjem. Uporabimo lahko grelne blazine in druge vire toplote (termofor, plastične steklenice s toplo vodo, napolnjene zaščitne rokavice s toplo vodo), ki jih namestimo pod in okoli ptice. Po končanem posegu ptice prebujamo v mirnem okolju. Večina jih držimo v roki, rahlo ovite v brisačo. Nekatere vrste ptic, predvsem večje ujede, pa najpogosteje pustimo, da se prebudijo v manjšem prostoru brez ovir. S tem preprečimo poškodbe, ki lahko nastanejo zaradi vznemirjanja in upiranja ob prebujanju.

Rentgenska slika desne peruti **SREDNJEGA DETLA** (*Dendrocytes medius*). Zlomljeno nadlahtnico smo oskrbeli s kirurškim posegom, t.i. osteosintezo, pri kateri smo s posebnimi iglami naravnali in stabilizirali kost, da se je lahko ustrezno zacelila.

foto: Arhiv RTG (Klinika za male živali, VF)

Rentgensko slikanje poškodovane **KOZAČE** (*Strix uralensis*) v splošni plinski anesteziji

foto: Arhiv APMP, Inštitut za perutnino, ptice, male sesalce in plazilce, VF

Ugotavljanje količine O_2 , CO_2 in drugih snovi v krvi pri kmečkih lastovkah (*Hirundo rustica*) med jesensko selitvijo

foto: Nina Cizej

ALI LAHKO PTICI ODVZAMEMO KRI?

V namene diagnostike in ugotovitve zdravstvenega stanja lahko ptici odvzamemo različne vzorce. Kri odvzamemo s punkcijo primerne vene. Izbor primerne vene je odvisen od vrste ptice. Pri majhnih vrstah (ptice pevke) najpogosteje odvzamemo kri s punkcijo vene na vratu, pri racah in pticah, večjih od 100 g, pa najpogosteje s punkcijo vene na nogi. Kri lahko uporabimo za biokemijske, hematološke, serološke ali druge preiskave. Ptici lahko odvzamemo tudi različne brise (bris kloake, bris sapnika, bris kljunske votline in golše) v namene diagnosticiranja različnih bolezni. Uporabljamo brise ustrezne velikosti, da se izognemo morebitnim poškodbam. Odvzamemo tudi vzorec s perja ali s kože za dokaz morebitnih zunanjih zajedavcev. Mikroskopsko lahko pregledamo tudi iztrebek za morebitno prisotnost notranjih zajedavcev, ki so pogost vzrok oslabelosti in shujšanosti prostoživeče ptice.

RENTGENSKA SLIKA - NEPOGREŠLJIV DIAGNOSTIČNI PRIPOMOČEK

Rentgenska diagnostika je zelo pomembna pri diagnostiki prisotnosti morebitnega izstrelka in/ali poškodb skeleta ptic (zlomi kosti, izpahi sklepov...). V veliko pomoč nam je pri oceni poškodbe, napovedi ozdravitve ter sledenju celjenja zlomov med zdravljenjem. Tudi različni metabolični patološki procesi (rahitis, zaostalo jajce ...) se lahko lepo

Med bolnišnično oskrbo je prostoživeča ptica nameščena v varen, miren in dovolj velik prostor, da si lahko pretegne peruti in se neovirano obrača. Po veterinarski pomoči in stabilizaciji jo čim prej izpustimo na prostost ali premestimo v zatočišče za prostoživeče živali.

Poškodovana MALA UHARICA (*Asio otus*) pri kliničnem pregledu med bolnišnično oskrbo

foto: Arhiv APMP, Inštitut za perutnino, ptice, male sesalce in plazilce, VF

DLESK (*Coccothraustes coccothraustes*) v splošni plinski anesteziji med pripravo na manjši kirurški poseg

foto: Arhiv APMP, Inštitut za perutnino, ptice, male sesalce in plazilce, VF

vidijo na rentgenski sliki. Ptico lahko rentgeniziramo brez ali s splošno anestezijo. Z uporabo anestezije zmanjšamo stres živali na najmanjšo možno mero, žival lahko slikamo v zelenem položaju in tudi osebe, ki sodeluje pri diagnostiki, je zaščiteno pred RTG žarki.

Rentgenska slika
SRŠENARJA (*Pernis
apivorus*) z zlomljeno
desno nadlahtnico
foto: **Arhiv RTG (Klinika
za male živali, VF)**

BOLNIŠNIČNA OSKRBA

Med bolnišnično oskrbo mora biti ptica nameščena v prostoru, ki je ustrezno velik in opremljen za njeno vrsto, za njeno obliko poškodbe ali bolezni. Prostor mora biti dovolj velik, da si ptica lahko pretegne peruti in neovirano obrača. V prostoru ne sme biti ovir, s katerimi bi si ptice poškodovale perje. Lahko jim priskrbimo tudi palice ali kose lesa, na katerem stojijo in se počutijo varne.

Ptice namestimo v mirnem prostoru, brez prisotnosti plenilcev (mačka, kača) in hrupa (treskanje z vrati, lajež psov). Stika s človekom je kar se le da malo. Na voljo jim je sveža, čista voda in ustrezna hrana, če jo le lahko zauživa. Temperatura v prostoru je vrsti ptice primerna. Podhlajene ptice je treba dodatno ogrevati v primernem prostoru z ustrezno temperaturo (inkubator) ali s termofori, napolnjenimi s toplo vodo. Med kratko hospitalizacijo je treba ptico vsak dan tehtati, jo klinično pregledati in ustrezno oskrbeti, če stanje to zahteva. Najbolje je, da se ptica po veterinarski pomoči in stabilizaciji čim prej izpusti na prostost

ali premesti in namesti v zatočišče za prostoživeče živali, kjer se zdravljenje in predvsem rehabilitacija nadaljujeta.

Literatura:

- COLES, B.H. (2007): Essentials of Avian Medicine and Surgery. – Blackwell Publishing, Oxford.
- GOSDEN, C. (2004): Exotics and Wildlife. – A Manual of Veterinary Nursing Care. – Butterworth Heinemann, Edinburgh.
- MULLINEAUX, E., BEST, D., COOPER, J.E. (2003): Wildlife Casualties. – Gloucester, BSAVA.
- RAČNIK, J., ZADRAVEC, M. (2016): Prva veterinarska pomoč poškodovanih, bolnih in oslabeledih prostoživečih ptic. V: *Prostoživeče ptice v Sloveniji: od biologije do veterinarske oskrbe: zbornik referatov*, Predkongresni dan, 29. simpozija o aktualnih boleznih malih živali, Portorož, 7. april 2016. Ljubljana: Slovensko združenje veterinarjev za male živali.
- STOCKER, L. (2005): Practical wildlife care. – Blackwell Publishing, Oxford.
- VREZEC, A. (2016): Vzroki pogina pri prostoživečih pticah in njihova biologija: vidik muzejskih evidenc. V: *Prostoživeče ptice v Sloveniji: od biologije do veterinarske oskrbe: zbornik referatov*, Predkongresni dan, 29. simpozija o aktualnih boleznih malih živali, Portorož, 7. april 2016. Ljubljana: Slovensko združenje veterinarjev za male živali.

DR. MARKO ZADRAVEC
je veterinar v Ambulanti za ptice, male sesalce in plazilce, Inštituta za perutnino, ptice, male sesalce in plazilce na Veterinarski fakulteti Univerze v Ljubljani, kjer opravlja klinično in pedagoško dejavnost. Raziskovalno se ukvarja s pomenom protozoarnega parazita *Trichomonas gallinae* pri pticah in vlogi adenovirusov pri pticah, ki je bila tudi tema njegove doktorske dizertacije.
foto: **Arhiv Ambulante za ptice, male sesalce in plazilce**

DR. JOŠKO RAČNIK je veterinar specialist za medicino ptic, malih sesalcev in plazilcev in vodja Ambulante za ptice, male sesalce in plazilce, Inštituta za perutnino, ptice, male sesalce in plazilce na Veterinarski fakulteti Univerze v Ljubljani. V okviru svojega dela opravlja klinično, pedagoško in raziskovalno dejavnost na področju ptic, malih sesalcev in plazilcev. Tema njegove doktorske dizertacije je bila raziskovanje pojavnosti aviarne influence in bolezni zahodnega Nila pri pticah v Sloveniji. Je tudi nosilec diplome evropskega kolegija za zoološko medicino v kategoriji prostoživečih živali – dipl. ECZM (WPH).
foto: **Arhiv Ambulante za ptice, male sesalce in plazilce**

DOMAČI GOLOB
(*Columba livia domestica*) je ena najpogostejših ptic, ki potrebuje veterinarsko pomoč.
foto: **Tomi Trilar**

GALAPAGOS

PEKLENSKI RAJ

// besedilo in foto: Matija Križnar

Samuel LEPE BURNICE
(*Fregata magnificens*)

Galapaško otočje ima poseben čar, ne glede na to, da ga obiskujejo trume turistov in na njih prebiva več deset tisoč ljudi. Narava posameznih otokov je dokaj raznolika in ponekod brez vmešavanja človeka neprehodna. Že prva srečanja z živalmi pa obiskovalcu ponudijo enkratne občutke, saj se počutiš kot v živalskem vrtu brez ograj in mrež.

Nastanek galapaškega otočja povezujejo s tektonsko dejavnostjo na stičiščih dveh tektonskih plošč – Kokos in Nazca. Otočje je nastalo na skrajnem severnem robu Nazce, kjer poteka prelomna cona med obema ploščama in se z dna dviga podvodni hrbet Carnegie. Galapaško otočje je torej vulkanskega nastanka in se je pričelo oblikovati pred približno petimi milijoni let. Skozi milijone let so se oblikovali različni vulkanski otočki in otoki, današnjo podobo pa je Galapagos dobil šele pred tisočletji. Najstarejši otoki, kot sta San Cristobal in Española, ležijo na vzhodu, najmlajši otoki pa na zahodu – denimo Fernandina in Isabela. Prav slednji je tudi največji galapaški otok z zelo aktivnimi vulkani, kjer je nazadnje leta 2015 izbruhnil vulkan Wolf. Vulkani niso zgolj uničevalna naravna sila, so tudi vir zelo rodovitne zemlje, kar je razvidno skoraj povsod. Pusto pokrajino aktivnih vulkanov poraščajo le redki kaktusi (recimo *Jasminocereus thouarsii* ali *Brachycereus nesioticus*) in različne vrste opuncij (*Opuntia* sp.), kjer iščejo senco galapaške grlice (*Zenaida galapagoensis*). Ta golobja vrsta je nekoliko manjša, a precej barvita

Galapagos zveni zelo eksotično, kot raj sredi oceana, toda slika je danes popolnoma drugačna. Že pred stoletji so prvi obiskovalci in prebivalci otočja s seboj prinesli tujerodne vrste živali in rastlin in s tem ogrozili krhko, a odporno otoško naravo, ki se še danes bojuje s prišleki.

Površina:

8.010 km² (okoli 63 otokov in otočkov)

Št. prebivalcev:

26.640 (ocena iz leta 2012)

Št. vrst ptic:

174, od tega 29 endemičnih

ter odlično prilagojena tudi suhi vulkanski pokrajini. Govorice o tem, da so te grlice radovedne in vajene ljudi, smo izkusili iz prve roke, ko nam je ena pozirala le meter stran. V nekoliko bolj obraslih območjih pa se med vejevjem spreletavajo rumeno pernat zlati gozdičarji (*Dendroica petechia*) in endemični floreanski oponašalci (*Nesomimus parvulus*). Galapaško otočje naseljujejo štiri vrste oponašalcev, ki jih med seboj najlaže ločiš po obliki kljuna in vzorcu na glavi. Ti glasni ptiči se dobro zlijejo z okolico in jih navadno težko opaziš med drevesnimi vejami ali grmičevjem.

PRED DARWINOM

Po nastanku otokov so le-te kaj kmalu porasle rastline in poselile živali. Na rastlinskih splavih sta morska tokova (panamski in perujski) na otoke zanesla želve, legvane in druga živa bitja. Ptice so na otočjih našle varna zavetišča in še danes brez strahu spremljajo obiskovalce. Živalski prišleki so se morali prilagoditi različnim življenjskim razmeram na otokih, predvsem hrani in njeni dosegljivosti.

NA OTOKU NORTH SEYMOUR različni rastlinski pasovi tvorijo značilno otoško pokrajino. Ob obalah rastejo mangrove, ki jih nekoliko više nadomestijo bolj zelne rastline, grmičevje in redki kaktusi.

Ljudje so otoke odkrili po naključju in prvi dokumentirani obisk pripisujejo škofu Tomasu de Berlangu, ki se je med plovbo proti Peruju izgubil in pristal na enem izmed otokov. Mornarji so tod našli velike kopenske galapaške želve velikanke (*Chelonoidis nigra*), špansko imenovane galápago, in otočja se je tako prijelo današnje ime. Prihod ljudi pa je pomenil tudi vdor tujerodnih vrst živali in rastlin, ki so jih s seboj v naslednjih stoletjih prinašali mornarji, pirati in kitolovci. Hkrati se je pričelo izkoriščanje otoških virov, med katerimi so najbolj trpele prav omenjene želve (z mnogimi izumrlimi podvrstami), saj so jih morjeplovci prevažali na ladjah kot hrano. Ti nerodni plazilci namreč lahko brez hrane živijo več mesecev, torej so idealna sveža hrana za dolga morska popotovanja. Danes so želve velikanke izumrle skoraj na vseh otokih in po pripovedovanju

GALAPAŠKA GRLICA
(*Zenaida galapagoensis*)

ZANIMIVE VRSTE PTIC:

rjavi pelikan

(*Pelecanus occidentalis*),

galapaški pingvin

(*Spheniscus mendiculus*),

galapaška pegasta sova

(*Tyto alba punctatissima*),

galapaška kanja

(*Buteo galapagoensis*),

zlato gozdičar

(*Dendroica petechia*),

črni kormoran

(*Phalacrocorax harrisi*),

lepa burnica

(*Fregata magnificens*),

modronogi strmoglavec

(*Sula nebouxii*),

floreanski oponašalec

(*Nesomimus parvulus*),

rdeči plamenec

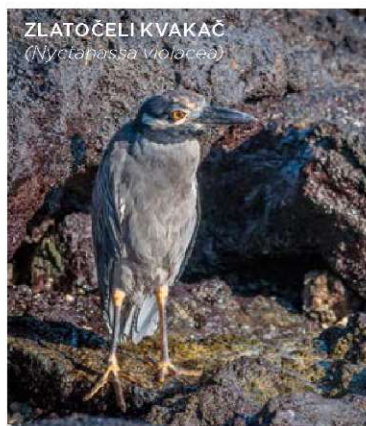
(*Phoenicopiterus ruber*),

galapaška grlica

(*Zenaida galapagoensis*),

galapaški ščinkavci

(rod *Geospiza*)

ZLATOČELI KVAKAČ
(*Nyctanassa violacea*)

MORSKI LEGVAN
(*Amblyrhynchus cristatus*)

Gozd kaktusov
(*Opuntia* sp.)

RJAVI NODI

(*Anous stolidus*)

Eden izmed slavnih
galapaških »Darwinovih
ščinkavcev«

GALAPAŠKI PINGVIN
(*Spheniscus mendiculus*)

Gozd RDEČIH MANGROV
(*Rhizophora mangle*)

našega vodnika so jih bili zaradi današnjih lovcev prisiljeni izseliti celo z največjega otoka Isabela.

ŽIVALSKI VRT BREZ OGRAJ

Ikonični Galapagos še vedno ostaja obljubljena dežela ljubiteljev nenavadnih živali, med katerimi so tudi ptice. Kot se je izrazil eden izmed naših sopotnikov, je to živalski vrt, kjer manjkajo ograje. Obiskovalce od živali ločijo zgolj kupi kamenja, ki so položeni ob potkah, in nenavadno je, da lahko zgolj meter od sebe opazuješ gnezdeče lepe burnice (*Fregata magnificens*) in modronoge strmoglavce (*Sula nebouxii*).

Na večjem otoku Santa Cruz se nad igrivim galapaškim morskim levom (*Zalophus wollebaeki*), lenimi morskimi legvani (*Amblyrhynchus cristatus*) in rdečimi obalnimi rakovicami (*Grapsus grapsus*)

spreletavajo rjavi pelikani (*Pelecanus occidentalis*), ki s svojim edinstvenim »pikiranjem« v vodo lovijo majhne ribe. Nekoliko drugačna je slika na največjem otoku Isabela, kjer v plitvinah za ribami in drugimi priboljški oprezajo različne čaplje; galapaška zelena čaplja (*Butorides sundevalli*), zlatočeli kvakač (*Nyctanassa violacea*), ameriška siva čaplja (*Ardea herodias*) in kravja čaplja (*Bubulcus ibis*). Bolj večji galapaški pingvini (*Spheniscus mendiculus*), edini še živeči tropski pingvini, pa se urno potapljajo med podmorskimi čermi. Galapaški pingvini so v zadnjem desetletju postali ogrožena vrsta in poseljujejo zgolj otoka Isabela in Fernandina.

Otok Isabela si je prisvojila galapaška populacija (okoli 330 osebkov) lepo obarvanih rdečih plamencev (*Phoenicopiterus ruber*), ki se hranijo na brakičnih in sladkovodnih jezercih, raztresenih po otoku. Tudi v osrednjih delih omenjenih otokov so

RDEČA OBALNA RAKOVICA
(*Grapsus grapsus*)

ptice zelo pogoste, med njimi tudi 13 endemičnih ptic pevk, imenovanih Darwinovi ščinkavci oz. galapaški ščinkavci. Sem sodi ščinkavec vrste *Geospiza difficilis*, ki ga imenujejo kar vampirski ščinkavec zaradi njegove navade, da sesa kri, in žolnasti ščinkavec (*Camarhynchus pallidus*). Neredka je tu tudi tujerodna mala ani (*Crotophaga ani*), ki jo je na otoke prinesel človek. Nad poraslo pokrajino in kamnitimi obalami krožijo in iščejo svoj plen endemične galapaške kanje (*Buteo galapagoensis*), ob mraku pa se prebudi tudi galapaška pegasta sova (*Tyto alba punctatissima*). Zelo dobro zatočišče za morske ptice so tudi še redki gozdovi mangrov ob obalah. Tam si svoja počivališča najdejo mnoge ptice in druge živali.

Pritiski na naravo galapaškega otočja niso zgolj zaradi turistov, saj tudi mnogi domačini nimajo prav veliko poslušna za naravovarstvo. Tako se

nadaljujeta uničevanje življenjskih okolij in vnos tujerodnih rastlin, s katerimi pa posledično prihajajo tudi manjše živali, predvsem žuželke, ki že pustošijo po gnezdih ptic.

Spomenik galapaškim želvam na otoku Santa Cruz

Burnica se je počasi spustila na peščeni greben in spretno s kljunom »zaplužila« v pesek. Še sedaj mi ni jasno, kako je sploh opazila komaj izvaljeno želvico, ki je kljub skrbnemu opazovanju in oprezanju nismo videli. Izjemen živalski čut!

ZAVAROVANA OBMOČJA KOT DOLŽNOST IN ODGOVORNOST

// Irena Nartnik

Konflikt med razvojem in varstvom na primeru gorovja **SAN BRUNO** v južnem delu San Francisca v Kaliforniji je bil povod za oblikovanje načrta varstva življenjskih okolij (HCP). To je bil prvi HCP v Ameriki.

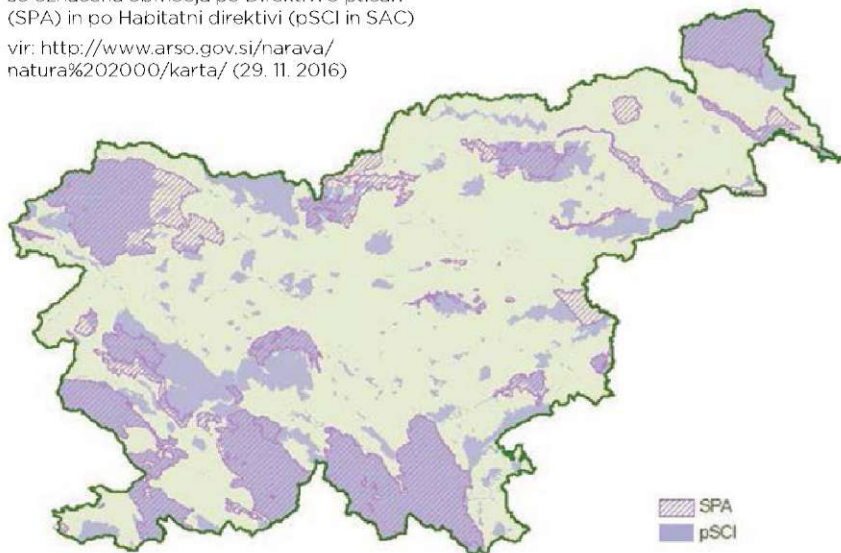
foto: iStock

V Sloveniji so bili prvi predpisi, ki varujejo rastlinske in živalske vrste, izdani v 19. stoletju. To so bili predpisi in okrožnice o varstvu koristnih ptic ter o varstvu ogroženih rastlinskih vrst. Program varstva narave se je nadaljeval s *Spomenico* (1920), po letu 1945 je sledilo še več predpisov o varovanju rastlinskih in živalskih vrst – Zakon o varstvu narave (1970), Odlok o zavarovanju redkih ali ogroženih rastlinskih in živalskih vrst (1976), Zakon o naravni in kulturni dediščini (1981), Zakon o ohranjanju narave (1999) itd.

Varstvo rastlinskih in živalskih vrst je torej postalo pomemben del ohranjanja narave že pred več kot 100 leti. Danes so rastline in živali zavarovane z opredeljevanjem območij Natura 2000 in njihovim povezovanjem v evropsko omrežje. V Sloveniji so bila ta območja določena leta 2004. Njihov namen je poleg varstva živih bitij ohranjati tudi različne tipe življenjskih okolij, ki jih določa Direktiva o ohranjanju naravnih habitatov ter prostoživečih rastlinskih in živalskih vrst.

Karta območij **NATURA 2000**, na kateri so označena območja po Direktivi o pticah (SPA) in po Habitatni direktivi (pSCI in SAC)

vir: <http://www.arso.gov.si/narava/natura%202000/karta/> (29. 11. 2016)

PRESOJA POSEGOV V NARAVO

Ali so načrtovani posegi v območja Natura 2000 res sprejemljivi, se danes preverja s presojo sprejemljivosti vplivov posegov v naravo na varstvena območja. To je obvezna stopnja v postopku izdaje okoljevarstvenega soglasja za posege tako v območjih Natura 2000 kot v zavarovanih območjih. Okoljevarstvena soglasja pri nas izdaja Agencija Republike Slovenije za okolje.

Odgovor na vprašanje, ali pri poseganju v območja Natura 2000 prihaja do konfliktov med izvajalci in okoljevarstveniki, lahko pokaže analiza že uresničenih posegov v ta varovana območja. Takšno pregledno študijo sem pripravila v okviru magistrske naloge, pri čemer sem za obdobje od leta 2004 do 2012 pregledala večino dokumentacije v postopku presoje vplivov na okolje.

VARSTVO BIOTSKO RAZNOVRSTNIH OBMOČIJ V ZDA

Za primerjavo s slovenskim sistemom poseganja v območja Natura 2000 sem preučila postopek poseganja v zavarovana območja v Združenih državah Amerike. Leta 1973 je bil pri njih sprejet Zakon o ogroženih vrstah – ESA (Endangered Species Act). Na podlagi tega predpisa so pripravili predloge za zavarovana območja.

ESA omejuje posege na območjih, kjer živijo določene živalske in rastlinske vrste. Da bi dosegli določeno stopnjo prožnosti tega zakona, je njegov amandma iz leta 1982 omogočil, da se izda dovoljenje za poseg po Sekciji 10 v primerih, ko so izvajalci del, ki posegajo v okolje, in lastniki zemljišč pripravili ustrezen načrt varstva življenjskih okolij (Habitat Conservation Plan – HCP). Ta mora vsebovati oceno vpliva posega na okolje, ukrepe za zmanjšanje in omilitve vpliva ter financiranje teh ukrepov.

PRIMERJAVA POSTOPKOV ZAVAROVANJA OBMOČIJ V EU IN ZDA

Prvi korak pri zavarovanju določenega območja se v obeh državah začne s sprejetjem predpisov, v Sloveniji je to Uredba o posebnih varstvenih območjih, v Ameriki pa ESA. Ti varujejo ogrožene živalske in rastlinske vrste (ter njihove življenjske prostore), ki so uvrščeni na sezname teh predpisov.

V Ameriki temu postopku sledijo predstavitve predlogov varstvenih območij. Ko se na predlaganih varstvenih območjih pokažejo pobude za razvojne posege, ki jih ni mogoče zavrniti, se oblikuje HCP, s katerim naj bi hkrati zagotovili varstvo ogrože-

V ZDA rastlinske in živalske vrste varuje Zakon o ogroženih vrstah (ESA - Endangered Species Act), v EU pa med drugim evropsko omrežje posebnih varstvenih območij Natura 2000, določenih na podlagi Direktive o pticah in Direktive o habitatih.

nih vrst in nadzorovan obseg razvoja. Z biološkimi študijami se v tem delu postopka še enkrat preverjajo nahajališča in ekološke zahteve zavarovanih vrst. Soočenje potreb udeležencev HCP prispeva h končnemu oblikovanju in sprejetju predloga za varstvenih območij. Na velikost površine zavarovanih območij vpliva tudi, kako se bodo zavarovana zemljišča pridobivala (z nakupom, ali pa lastniki, ki so vključeni v postopek, zemljišče prepustijo upravljavcem) in kolikšna finančna vsota bo tem nakupom namenjena.

V Sloveniji je postopek drugačen. Na podlagi študij posameznih živalskih in rastlinskih vrst ter njihovih življenjskih okolij so določena in razglašena območja Natura 2000. Vpliv na ta območja se ob vsakokratnem poseganju ocenjuje s presojo sprejemljivosti posegov v naravo. Organ, ki vodi postopek presoje vplivov na okolje, se o sprejemljivosti posegov odloča na podlagi prejete dokumentacije – poročila o vplivih na okolje, dodatka za presojo sprejemljivosti posega v naravo in projekta. Zavod Republike Slovenije za varstvo narave ob tem sodeluje s pripravo strokovnega mnenja.

Za območje Metro-Bakersfield v Kaliforniji je načrt varstva obsegal celotno dolino, v kateri se je zelo zmanjšala populacija **MALE LISICE** (*Vulpes macrotis*). Načrt je bil deležen podpore javnosti, saj je šlo za varovanje »ljubke« vrste.

foto: Marlin Harms

VIR:

- BEATLEY, T. (1996): Habitat Conservation Planning, Endangered Species and Urban Growth. – University of Texas press, Austin: 217 str.
- BERGINČ, M. (2007): Sistem varstva narave v Sloveniji. Ministrstvo za okolje in prostor. Ljubljana: 128 str.
- NARTNIK, I. (2015): Primerjalna analiza presoje posegov v varovana območja narave. Univerza v Ljubljani, magistrska naloga, Ljubljana: 120 str.

Graditev hitre ceste na odseku Razdrto–Vipava bi lahko med drugim vplivala tudi na **PODHUJKO** (*Caprimulgus europaeus*), predvsem zaradi emisij hrupa in večje verjetnosti trkov. Potem ko je bila cesta zgrajena, je bilo na tem območju potrebno triletno spremljanje stanja gnezdlisk.
foto: Duša Vadnjal

DELEŽNIKI V POSTOPKIH PRESOJE VPLIVA POSEGOV NA OKOLJE IN HCP

Za opis obstoječega stanja in vrednotenje vplivov posega na rastlinske in živalske vrste in njihove življenjske prostore izdelajo raziskovalci in naravovarstveniki poročilo o vplivu načrtovanih posegov na okolje. V ta namen na lokaciji posega popišejo tipe življenjskih okolij ter rastlinske in živalske vrste, ob tem seveda pregledajo ustrezno literaturo ali uporabijo podatke iz zbirk pristojnih organizacij.

V postopku načrta varstva življenjskih okolij v Ameriki (HCP) se pred pripravo opravljajo biološke študije. Pretehtajo se alternative posegov. Pri tem pa se večinoma pojavlja težava, da so postopki pridobivanja soglasij in dovoljenj zaradi dolgih bioloških raziskav pogosto prepočasni. V Sloveniji je postopek hitrejši.

V Ameriki v celotnem postopku sodelujejo okoljevarstveniki, predstavniki državnih organov, izvajalci posega in lastniki zemljišč, rešitve pa se oblikujejo z dogovori. V Sloveniji se v postopke presoje sprejemljivosti javnost vključuje šele v času javne razgrnitve vloge za izdajo okoljevarstvenega soglasja.

OMILITVENI UKREPI PO ODOBRENIH POSEGIH

V ZDA so v letih, ko so bili preučeni posegi v okolje, uporabili zelo različne oblike varstva; zavarovanje le nekaterih delov življenjskega prostora ali njegova obnova, omejitev obsega posega, nakup zemljišč, različni omilitveni ukrepi, raziskovalni programi, spremljanje stanja živalskih in rastlinskih vrst pred posegom in po njem, coniranje, zagotavljanje koridorjev živalim, sanacija prizadetih površin, upravljanje z vrstami, nadzor rabe tal idr. Pri slovenskih primerih med omilitvenimi ukrepi postopka presoje vplivov na okolje največkrat zabeležimo: omejitev poseka vegetacije, ohranjanje avtohtone vegetacije, sanacijo, časovno omejitev posega, prepoved ali omejitev nekaterih posegov, priporočeno ravnanje z odpadki, lokacijsko omejitev opravljanja posega, omejitev emisij v vode in tehnične omejitve glede izvedbe posega.

Po analizi izvedenih primerov presoje sprejemljivosti posegov v zavarovana območja se vprašamo, kaj se bo zgodilo, ko bodo na teh območjih načrtovali nove posege. Pri tem bi tako izdelovalcem poročil o vplivih na okolje, institucijam, ki pripravljajo mnenja, in organom, ki odločajo, pomagala javno dostopna evidenca posegov, za katere je bila presoja sprejemljivosti že opravljena, in sproti posodobljeni podatki o lokaciji posameznih rastlinskih, živalskih vrst in njihovih življenjskih okolij.

ŠE NIKOLI NISEM SLIŠAL, DA SOVA LETI

// Grega Benko in Polona Plut

Čeprav nas večina res še ni slišala sove leteti, znanstveniki zatrjujejo, da sove zares lahko letijo. Razlog, da jih nismo slišali, tiči bodisi v nečistoči naših ušes bodisi v posebno tihem letenju sove. No, v resnici je kar oboje res. Pri naših ušesih sicer ni kriva nečistoča, ampak slaba sposobnost slušne zaznave, in glede na to, da kljub temu že na sprehodu po mestu še predobro slišimo prhutanje golobov, so najbrž sovina peresa res nekaj posebnega. Zakaj bi torej letenje goloba slišali, sove pa ne? Znanstvenike je to tako zanimalo, da so naredili raziskavo.

KAKO REŠITI UGANKO?

Zbrali so natančno določena peresa treh vrst ptic in jih primerjali med seboj. Vabilo na sodelovanje pri raziskavi so prejeli dva predstavnika »glasnih« ptic - planinski orel (*Aquila chrysaetos*) in domači golob (*Columba livia domestica*) ter seveda predstavnica tiho letečih sov - mala uharica (*Asio otus*). Zakaj ravno ta izbor? Želeli so izključiti pomen velikosti in sloga letenja, zato so izbrali goloba s podobno velikostjo in planinskega orla s podobnim slogom letenja.

Raziskava je potekala tako, da so peresa zataknili v prižeme, jih upognili tako, kot se upognejo pri letu, in nato spustili. S posebnimi laserskimi senzorji in kamerami so spremljali, kaj se s temi peresi dogaja. Vsa peresa so seveda na začetku zanihala - zavibrirala, ampak pri sovinem peresu se je to nihanje, v primerjavi s peresi »glasnih« ptic, opazno hitreje ustavilo in doseglo ravnovesno lego.

V REDU, AMPAK KAJ NAM TO SPLOH POVE?

Pri vibracijah nastaja zvok in dalj ko neka stvar vibrira z večjo amplitudo, glasnejša je. Torej je sova sposobna, da po zamahu s perutmi hitro utiša

vibracijo svojega peresa in s tem zatre mehanski hrup. To ji uspe tako, da čim bolj potratno razsipa in izgublja energijo po peresu, zato je ostane manj za kinetično energijo, torej vibriranje. Seveda pa sova tega ne počne zavedno - to je posledica strukture njenega peresa.

Ker je torej ključna ravno struktura peresa, so si peresa vseh treh vrst ptic podrobno ogledali z elektronskim mikroskopom. Mikrostrukture perja različnih vrst so pokazale, da je ključen del peresa rahis, ki mora, glede na pero sove, za najboljšo ublažitev zvoka biti mehak, dolg in upognjen navzgor. Poleg omenjene lastnosti rahisa ima sova še druge lastnosti peresa, ki pripomorejo k njeni letalni neslišnosti: glavniku podobno strukturo ob robu primarnih letalnih peres, dolge in upogljive resice in mehko ter puhasto zgornjo površino peres. Te lastnosti ji pomagajo pri dušenju drugega tipa hrupa, ki ga imenujemo aerodinamski hrup. Ta je posledica zadevanja peruti ob zračne gmote pri letenju. Ob tem nastaja trenje, ki povzroča hrup. Omenjene lastnosti, posebej nazobčani rob peruti, zmanjšujejo trenje in omogočajo učinkovito spoprijemanje s turbulentnimi vrtinci.

AMPAK ZAKAJ SE SOVE SPLOH TAKO TRUDIJO BITI TIHO?

Vse zaradi hrane. Zaradi omenjenih lastnosti peresa ustvarjajo tako malo hrupa pri letenju, da jih plen sliši šele takrat, ko je že prepozno. Čeprav smo tudi ljudje največkrat gluhi za sovino letenje, smo na srečo za sove prevelik zalogaj. Zaradi tega smo s sovami že nekaj časa v bolj ali manj dobrih odnosih, katerih rezultat nam je prinesel veliko uporabnih bioničnih modelov - pahljač, letalnih profilov ... V zameno jim zato lahko tu in tam zgradimo kakšno gnezdilnico več.

MALA UHARICA (*Asio otus*) je bila predstavnica sov, na kateri so delali raziskavo o tem, zakaj sove letijo neslišno.

foto: Matej Vranič

Vir:

- CHU, J., SHANG, H., GAO, J., GUAN, L. (2015): Vibration attenuation performance of long-eared owl plumage. - Bioinspired, Biomimetic and Nanobiomaterials, Volume 4, Issue BBN3.

OGROŽENOST POD VODNO GLADINO

// Špela Ambrožič, Al Vrezec

OV RATNIŠKI PLAVAČ
(*Graphoderus bilineatus*) je bil
po več kot 70 letih v Sloveniji
ponovno odkrit ob reki Muri:
foto: Davorin Tome

Voda je ključni vir za življenje na Zemlji in od nje je neogibno odvisna tudi človeška populacija. Podnebne spremembe in neustrezno upravljanje z vodnimi viri pa ponekod zmanjšujejo količine vode za ljudi in druge organizme v okolju. Vode, kot nafte nove dobe Zemljinega razvoja, ki so ga strokovnjaki že označili kot obdobje antropocena, je na nekaterih delih planeta že pričelo primanjkovati, kar je eno glavnih netiljiv in nemirov. Podnebne spremembe niso botrovale le temu, da je vode ponekod premalo, marveč tudi, da je je drugod preveč in vsakoletne katastrofalne poplave po planetu niso več stoletne izjeme. Ravno zaradi tega raziskave o ohranjanju vodnih ekosistemov in biotske raznovrstnosti v njih danes postajajo ena ključnih raziskovalnih prioritet v Evropi. Uničena mokrišča, nekoč območja prezira, danes pa izjemne naravne vrednote, ne zagotavljajo več preživetja bogatemu lokalnemu živemu svetu. Vsi ljubitelji ptic dobro vedo, da selivke za obnavljanje

svojih potovalnih energijskih zalog nujno potrebujejo mokrišča. Zaradi mnogih renaturacijskih in varstvenih ukrepov gre mnogim vodnim pticam v Evropi danes sicer bolje, toda ali se te razmere izboljšujejo tudi za mnoge vodne organizme, ki človeškim očem niso tako izpostavljeni kot ptice? Oglejmo si zgodbo o ovratniškem plavaču (*Graphoderus bilineatus*), srednje velikem vodnem hrošču, ki so ga zaradi njegove velike redkosti, ogroženosti in naravovarstvene vrednosti uvrstili na seznam kvalifikacijskih vrst evropske Habitatske direktive, ki je osnova za opredeljevanje območij Natura 2000.

JE PONO VNO ODKRITA VRSTA DANES IZGINILA?

Pravzaprav je bila problematika izginjanja kozakov, skupine plenilskih vodnih hroščev, prepoznana tudi na evropskem nivoju, saj sta na Prilogo II Direktive o habitatih kot vrsti evropskega varstvenega pomena uvrščeni kar dve vrsti vodnih hroščev, poleg ovratniškega plavača še orjaški kozak (*Dytiscus latissimus*), za katerega v Sloveniji ne beležimo najdb.

Ovratniški plavač, čeprav generalist, je eden izmed najredkejših kozakov v Evropi. Pri nas je bil do nedavnega obravnavan kot domnevno izumrla vrsta, saj je bil zadnji in edini zanesljivi podatek z območja Rač iz leta 1936. Po več kot 70 letih, leta 2011, pa je bil v Sloveniji ponovno odkrit v zapuščenih gramoznicah ob reki Muri. Vrsta kljub intenzivnim raziskavam ob Muri in Dravi kasneje ni bila več odkrita, kar kaže, da gre zgolj za izoliran maloštevilni ostanek nekdane populacije, vrsta pa je pri nas verjetno na robu izumrtja. Ali je na območju

Nekatera vodna okolja ob reki Muri so v slovenskem pogledu edinstvena, saj so verjetno zadnje in edino zatočišče ovratniškega plavača v Sloveniji.

foto: Ivan Ergaver

Največjega vodnega hrošča pri nas, **VELIKEGA POTAPNIKA** (*Hydrophilus piceus*), smo potrdili tudi v bodočem rezervatu v Ormožu.
foto: **Al Vrezec**

ŠKOFOVSKA KAPA (*Cybister lateralmarginalis*) je v Sloveniji redka in ogrožena vrsta.
foto: **Al Vrezec**

Mure zares izginila ali ne, bodo pokazala nadaljnja vzorčenja, vsekakor pa gre za eno najbolj ogroženih vrst ob reki Muri, ki je verjetno zadnje in edino območje, kjer v Sloveniji ta hrošč najbrž še živi.

(NE)VARSTVO IZUMIRAJOČEGA OV RATNIŠKEGA PLAVAČA

Vodna okolja obrečnih gozdnih sestojev so vse bolj ogrožena zaradi krčenja gozdov, uničevanja mrtvic, gozdnih ribnikov in močvirij ter velikega vpliva ribolovnih dejavnosti na nižinska vodna telesa. Gre zlasti za uničevanje vodnih ekosistemov z intenzifikacijo kmetijstva in s tem onesnaževanja voda, sekanjem obrežne in vodne vegetacije ter vnosom tujerodnih vrst, zlasti rib. Med vodnimi hrošči so za spremembe najbolj občutljive vrste, ki živijo v kislih stoječih vodah z malo hranili, in vrste velikih in bogato zraslih stoječih voda v poplavnih območjih rek. Ovratniškemu plavaču ustrezata oba življenjska prostora, zato njegova redkost ni presenetljiva. Vrsta je tudi malo mobilna, kar pomeni, da potrebuje sklenjene komplekse vodnih teles.

Za ohranitev vrste so pomembna ohranjena povezana vodna okolja in ne samo posamezna izbrana vodna telesa. Trenutni ukrepi varstva pri nas niso zadostni, da bi ohranili ovratniškega plavača v Sloveniji, kajti za ohranitev vrste tik pred izumrtjem brez strožjih varstvenih režimov ne gre, zato so naravni ali celo strogi naravni rezervati za ohranjanje nujni. Ena izmed možnosti so tudi obnovitveni oziroma renaturacijski projekti za povečanje razpoložljivosti življenjskega okolja. Zaradi tega je bil v sklopu projekta LIVEDRAVA narejen prvi poskus

Vodni hrošči so občutljivi na onesnaževanje in so zato dobri kazalci čistih voda.

vzpostavitve primerne življenjskega prostora za ovratniškega plavača v bodočem naravnem rezervatu Ormoške lagune ob Ormoškem jezeru.

Območje predvidenega rezervata je v primerjavi z drugimi območji v Sloveniji tudi sicer bogato s favno vodnih hroščev in zato več kot primerno za vzpostavitev rezervata. Tu smo namreč potrdili še mnoge druge varstveno pomembne vrste vodnih hroščev. Med njimi velikega kozaka (*Dytiscus dimidiatus*), vrsto, vezano na večja gozdna vodna telesa in razširjeno le v vzhodnem delu Slovenije, ter škofovsko kapo (*Cybister lateralmarginalis*), ki izbira bogato zarasle stoječe vode in je po do sedanjem vedenju v Sloveniji zelo redka. Poleg kozakov pa je bodoči rezervat postregel še z obema vrstama črnih potapnikov, ki sta v Sloveniji zelo redki in ogroženi, veliki (*Hydrophilus piceus*) in barjanski potapnik (*Hydrophilus aterrimus*). Oba pa sta tudi naša največja vodna hrošča.

VODA JE TUDI MOČVIRJE

V preteklosti ljudje nismo bili prizanesljivi do vodnih okolij. Izsuševali smo mokrišča, saj so bila le-ta za mnoge le leglo komarjev in bolezni, ob tem pa smo pozabili, da so ta okolja predvsem naša zaloga pitne vode. Slovenija je vodnata dežela in voda je naše največje bogastvo in naša pravica, kar je še toliko bolj pomembno v času, ko nam jo korporacije skušajo odvzeti. Voda pa ni le odsev neba na brzicah in v tolmunih alpskih rečic, temveč tudi skrivnostno močvirje za našo hišo ali ob naši sprehajalni poti. Medtem ko spokojno občudujemo ptice na vodni gladini, se nam porodi dvom, koliko več je življa pod to gladino. Naj nam bo to v opomin, da so neopazni hrošči pod gladino tega skrivnostnega močvirja ključen del večjega sistema, ki nam omogoča tudi to, da si dnevno še lahko natočimo kozarec čiste pitne vode.

Nekatera vodna telesa ob reki Dravi so se ohranila, na kar kaže izjemno pestra favna vodnih hroščev.

foto: **Ivan Ergaver**

BELOGLAVKA

(*Oxyura leucocephala*)

// Blaž Blažič

Samec

Samica

BELOGLAVKA (*Oxyura leucocephala*) je po belo obarvani glavi dobila ime v več jezikih, vendar je omenjena značilnost vidna le pri samcih. Samice imajo svetlo rjavo glavo z dvema temnejšima progama prek vrhnjega dela in lic.

ilustracija: **Kó kay Szabolcs**

Človek s svojimi aktivnostmi pogosto spreminja geografsko razširjenost rastlinskih in živalskih vrst in jih zanese na območja, kjer jih prej ni bilo zaslediti. Na »tuji zemlji« lahko te t.i. tujerodne vrste postanejo invazivne in tako škodujejo prvotnemu naravnemu okolju in organizmom v njem. Ena izmed posledic pojava invazivnih tujerodnih vrst je lahko tudi križanje le-teh s sorodnimi domorodnimi vrstami.

Območje njene naravne razširjenosti je močno razdrobljeno in trenutno v grobem obsega Iberski polotok, zahodni del severne Afrike ter Malo in Srednjo Azijo.

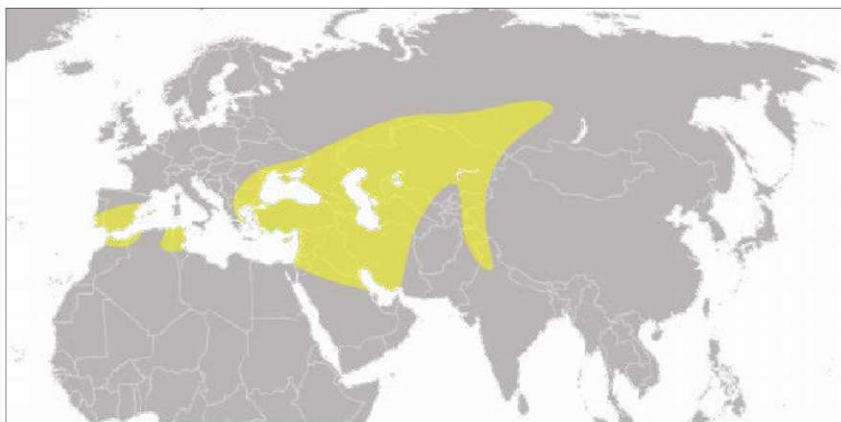
vir: **Wikimedia**

Slednje je med pticami opaženo pogosto in je še posebej pereče, ko je populacija domorodne vrste majhna in posledično zelo ranljiva. Eden odmevnejših tovrstnih primerov je bil v Evropi zabeležen v devetdesetih letih prejšnjega

stoletja. Takrat so v Španiji namreč prvič opazili križanca med beloglavko (*Oxyura leucocephala*) in belolično trdorepko (*O. jamaicensis*), ki je povzročil kar precej skrbi med tamkajšnjimi ornitologi.

SPRTI SORODNICI V EVROPI

Beloglavka in njej sorodna belolična trdorepka sta rasi iz skupine trdorepk (pleme Oxyurini, skupina rac potapljavk). Prva je edina avtohtona predstavница rodu *Oxyura* v Palearktiki, druga pa je prvotno razširjena v Severni in Srednji Ameriki. Beloglavka danes sodi med globalno ogrožene ptičje vrste. Območje njene naravne razširjenosti je močno razdrobljeno in trenutno v grobem obsega Iberski polotok, zahodni del severne Afrike ter Malo in Srednjo Azijo. V obdobju gnezdenja naseljuje manjša in plitvejša stoječa vodna telesa, ki so močno obrasla z gosto obvodno vegetacijo. V času

prezimovanja pa se v večjih skupinah zadržuje na velikih in bolj globokih vodnih telesih z visoko stopnjo slanosti. Zelo podobna življenjska okolja v Ameriki naseljuje tudi belolična trdorepka. Zaradi tega ni presenetljivo, da sta vrsti prišli v stik kmalu po njenem pojavljanju v Evropi okoli leta 1948, ko je bila belolična trdorepka prvič zanesena v Veliko Britanijo kot okrasna perjad.

SAMICE BELOGLAVK PREVZEMAJO SAMCI SORODNE VRSTE

Tam je sedem ptic kmalu pobegnilo iz ujetništva in osnovalo prosto živečo populacijo. Prvo uspešno gnezdenje v naravi je bilo tako zabeleženo leta 1960. Do leta 2000 pa se je število osebkov v britanski populaciji povzpelo na 5000. Belolična trdorepka je postopoma kolonizirala tudi območja kontinentalne Evrope. Poskusi gnezdenja so bili zabeleženi v 11 državah, o uspešnem gnezdenju so poročali z Islandije, Irske, Nizozemske, iz Francije, Maroka in Španije. Hitro rastoča populacija belolične trdorepke je postala glavna dolgoročna grožnja beloglavki v Evropi. Vrsti se namreč lahko uspešno parita med seboj. Njuni križanci pa so plodni in tako sposobni oblikovati samo obnavljajoče se populacije. Križanci prve in druge generacije so bili do sedaj že opaženi v Španiji. Tujerodna vrsta je prav tako tudi močno tekmovalna. Potrjeno je, da naj bi bili samci belolične trdorepke in križancev med dvorjenjem socialno dominantnejši od samcev beloglavke, da bi si pridobili prednost pri parjenju s samicami obeh vrst. Strokovnjaki so dolgo časa domnevali, da vrsti medsebojno tekmujeta tudi za hrano in gnezditvena mesta. Prvo je bilo kasneje tudi potrjeno, medtem ko tekmovanje za mesta gnezdenja še vedno ni povsem dokazano.

TRD REP, BELA GLAVA IN OTEKEL KLJUN

Zanimivo podobo beloglavke nam v grobem opiše že njeno znanstveno poimenovanje – *Oxyura leucocephala*. Rodovno ime izhaja iz grških besed *oxys* in *oura*, ki skupaj pomenita »priostren rep«. Vrstni pridevek pa tvorita besedi *leucos* (»bela«) in *cephalus* (»glava«), zaradi česar bi ga lahko poslovenili v »beloglava«. Prva značilnost je še posebej vidna, kadar ptice počivajo. Takrat so toga repna peresa navadno močno privzdignjena in lahko štrlijo navpično v zrak. Njihova glavna funkcija je posredno povezana s prehranjevanjem. Beloglavka se namreč hrani s pomočjo potapljanja. Togi rep pa ji pri tem rabi kot krmilo in ji tako omogoča lažje gibanje med iskanjem rastlinja in nevretenčarjev pod vodno gladino. Vrsta je po belo obarvani glavi sicer dobila ime v več jezikih, vendar je omenjena značilnost vidna le pri samcih. Samice imajo svetlo rjavo glavo z dvema temnejšima progama prek vrhnjega dela in lic. Ob omembi glavnih značilnosti pa ne moremo mimo zanimivo oblikovanega kljuna. Ta ima na bazi izrazito zadebelitev, zaradi katere

je videti, kot bi bil otekel. Slednje je najverjetneje povezano s povečanimi solnimi žlezami, ki so se pojavile kot prilagoditev na prezimovanje v življenjskih okoljih z visoko koncentracijo soli. Takšna so denimo slana stepska jezera in morski zalivi.

BELOGLAVKA V SLOVENIJI

Ob vprašanju, kje je bila beloglavka prvič opisana za znanost, se nam kar hitro poraja več možnih odgovorov. Sam bi, še nedavno, pomislil na Španijo, Maroko ali pa katero od srednjeazijskih držav, pa vendar je pravilen odgovor precej drugačen. Leta 1769 je J. A. Scopoli v delu *Descriptiones avium* podal seznam slovenskih vrst ptic. Na njem je bilo tudi 13 vrst, ki so bile prvič opisane pri nas in jih znanost do tedaj še ni poznala, med njimi pa je bila tudi beloglavka. To je še posebej presenetljivo, ker v sodobnem času, do leta 2013, na območju Slovenije sploh ni bila zabeležena. Omenjenega leta pa se je v spomladanskem času samica zadrževala na Ormoškem jezeru. Do novih opazovanj kasneje ni prišlo, vendar si jih ob povečanju podatkov v srednji Evropi zadnja leta lahko obetamo. Zato oči na pečle, kajti ravno zima je pravi čas za opazovanje takšne redkosti!

Rezultati raziskave o medvrstnem križanju beloglavke z **BELOLIČNO TRDOREPKO** (*O. jamaicensis*, na sliki) so zaskrbljujoči. Belolična trdorepka bi namreč lahko močno ogrozila špansko populacijo beloglavke, ki je trenutno sicer edina stabilna populacija na svetu s 25 % celotne globalne populacije.
foto: **Bart Vastenhouw / Saxifraga**

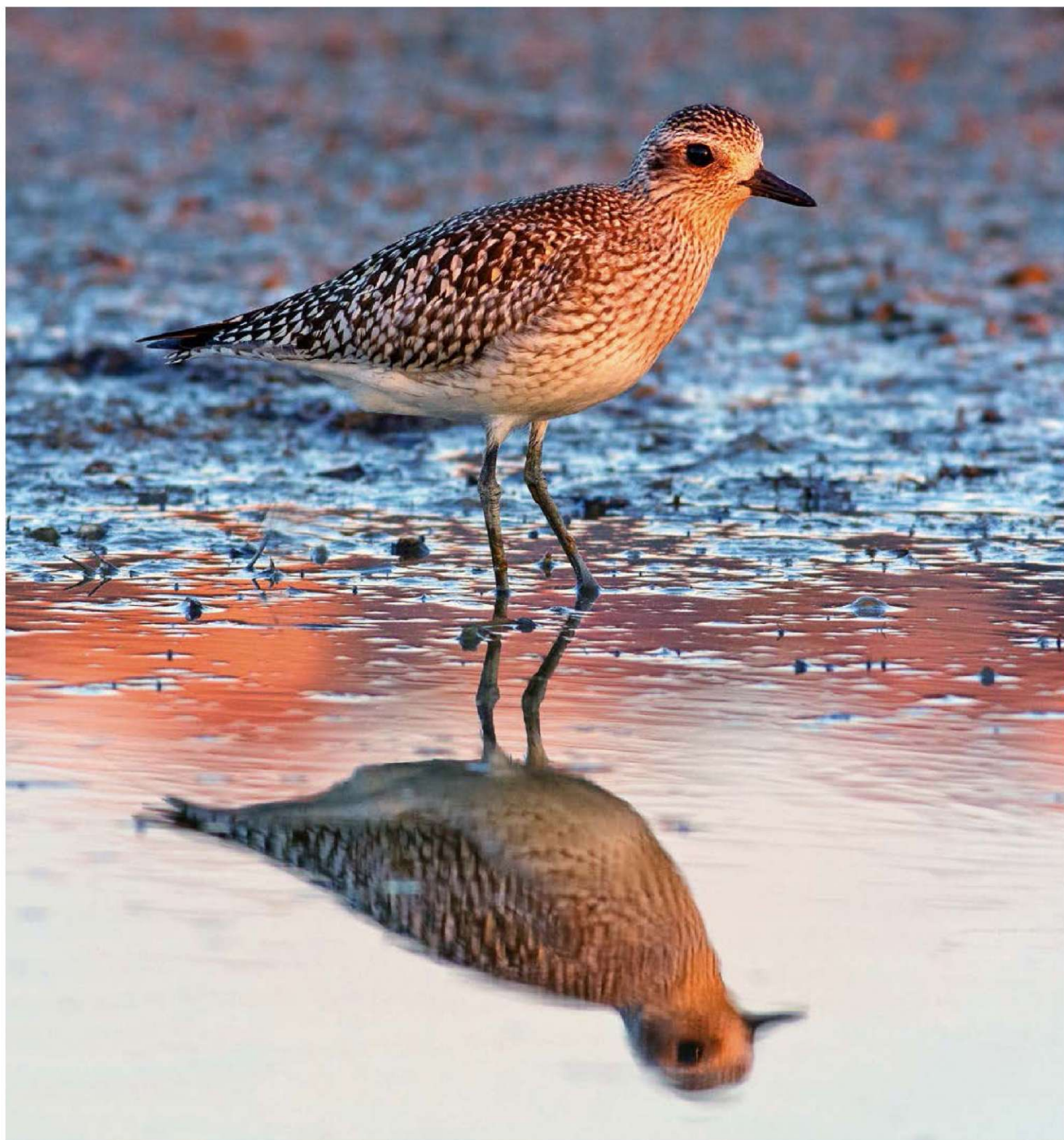
Scopoli je že davnega leta 1769 prvič opisal pri nas **BELOGLAVKO**, ki je znanost do tedaj še ni poznala. To je še posebej presenetljivo, ker v novejšem času (do leta 2013) na območju Slovenije sploh ni bila zabeležena.
foto: **Jan van der Straaten / Saxifraga**

SONČNI ZAHOD, SVETLOBA ZA BOGOVE

Razglednica s sončnim zahodom je zadnje, kar bi s potovanja poslal svojim bližnjim. Pa vendar je na koncu vsake potopisne projekcije dobro vključiti še kak sončni zahod, ker vedno iz publike privabi tisti prav posebni vzdih zadovoljstva. Pri fotografiranju ptic se zgodi, da na kakšno zanimivo lokacijo prideš prepozno, ali pa se ti zanimive ptice sprehajajo pred objektivom skoraj do popolne teme. V takih primerih je vredno počakati prav do konca, saj se svetloba spreminja iz minute v minuto. Od zlato rumene prek oranžne do vijolične in ledeno modre. Pri sončnem vzhodu je to svetlobno razkošje zelo podobno. Zame celo še lepše.

Črna prosenka (*Pluvialis squatarola*), spremenljivi prodnik (*Calidris alpina*), hudournik (*Apus apus*)

Fotografiranje ptic je „izgovor“, da čim več prostega časa preživim v naravi.

GREGOR BERNARD

IZOBRAZBA: arhitekt // ZAPOSLOITEV: OPIUS Gregor Bernard s. p.

O FOTOGRAFIRANJU: Tudi začetki moje fotografije sežejo v analogno dobo. In priznam, da je bilo takrat pričakovanje fotografskih rezultatov dosti bolj razburljivo kot danes. Sčasoma se je moje fotografiranje omejilo le na letni dopust in potovanja. Nujno je bilo treba poiskati nov motiv, ki bi trajal celo leto.

»Na preži« (foto: Gregor Bernard)

ALI PTICE POZIMI ZEBE?

// Barbara Vidmar

TAŠČICA
(*Erithacus rubecula*)
foto: Janez Papež

Ko se jeseni temperatura prične približevati ničli, marsikoga zaskrbi, kako bodo ptice, ki se niso odpravile v toplejše kraje, preživele zimo. A skrb je tu odveč! Ptice stalnice so dobro prilagojene za preživetje tudi v najhladnejših dneh in nočeh. Poglejmo si, kako.

Ptice so toplokrvne živali, sposobne vzdrževati stalno telesno temperaturo. A ne samo to; s povezano mrežo ven in arterij uravnavajo temperaturo krvi tako, da se le-ta po potrebi ohladi, preden priteče do hladnejših delov telesa, recimo nog, oziroma ogreje, preden pride do srca. Za lažje razumevanje tega se spomnimo rac, ki stojijo na zamrznjeni površini, a jim noge ne primrznejo na led, ali lahko celo brez težav plavajo v ledeno mrzli vodi.

PERJE NI NAMENJENO LE LETENJU

Večina ptičjega telesa je pokrita s perjem, ki pticam rabi tudi kot toplotna izolacija. Še posebej dobro jih greje puh. Nekaterim vrstam pred nastopom hladnejšega dela leta zrastejo dodatna puhasta peresa, ki jim omogočajo še boljšo zaščito pred mrazom. Če hočejo ptice ostati tople, se morajo zaščititi tudi pred vodo. Takšno zaščito jim zagotavlja maščoba, ki jo izločajo iz trtične žleze in si jo s kljunom porazdelijo po peresih. Peresa tako odbijajo vodo, to pa pticam omogoča, da v slabih vremenskih razmerah ostanejo bolj ali manj suhe.

Dodatno zaščito pred mrazom jim daje šopirjenje. Tako se med peresi ustvarjajo zračni žepi, v katere se ujame zrak, ki deluje kot izolacija. V perje lahko med sedenjem skrijejo tudi noge, ali pa stojijo le na

eni nogi in ta čas med toplimi peresi grejejo drugo. Prav tako lahko v perje skrijejo glavo ter pri tem vdihujejo topel zrak, segret z njihovimi lastnimi telesi. Tudi roževinaste luske, ki prekrivajo ptičje noge, zmanjšujejo izgubo telesne toplote.

SE PTICE SONČIJO?

Sončne zimske dni nekatere vrste ptic izkoristijo za nastavljanje sončnim žarkom. Hrbte obrnejo proti soncu in tako izpostavijo sončni toploti večji del svojega telesa. Pri tem še rahlo dvignejo peresa in omogočijo sončnim žarkom, da bolj učinkovito ogrejejo tudi njihovo kožo, kar je še ena izmed prilagoditev za lažje preživetje v hladnejših mesecih.

Bolj socialne vrste ptic se v hladnejšem delu leta ob večerih zbirajo na skupnih prenočiščih, kjer se stisnejo skupaj in s svojimi telesi ogrevajo druga drugo.

Tako kot ljudje lahko tudi ptice v mrazu drgetajo, kar je sicer le hitra rešitev za ogretje telesa pri kratkotrajnih in izredno nizkih temperaturah. Z drgetanjem spodbudijo metabolizem, da proizvaja več telesne toplote. A brez zadostne količine kvalitetne hrane tudi drget ne pomaga k preživetju. Zato lahko v hladnejšem delu leta jedo večje količine hrane oziroma izbirajo hrano z večjo energijsko vrednostjo.

Ptice nam sicer ne morejo povedati, če jih pozimi res zebe, vsekakor pa mati narava vedno znova preseneča s svojo iznajdljivostjo. V tem primeru torej s kopico prilagoditev za blažji prehod skozi mrzle zimske dni v toplejšo pomlad.

IZ ZBIRK
PRIRODOSLOVNEGA
MUZEJA SLOVENIJE

Mormon

// Al Vrezec

Čeprav mormoni (*Fratercula arctica*) redno prezimujejo v zahodnem Sredozemlju, so na vzhodu in v Jadranskem morju izjemno redki. Največ opazovanj je bilo zabeleženih na območju Kvarnerja v severnem Jadranu, zlasti v 30-tih letih 20. stoletja. Iz tega obdobja je v zbirki Prirodoslovnega muzeja Slovenije tudi dobro ohranjeni dermoplastični preparat samice z inventarno številko 10 (stara inv. št. 1141), ki jo je J. Tavžar našel 21. avgusta 1927 v okolici Senja na Hrvaškem, torej pred skoraj 90 leti, v muzej pa je ptica prišla leta 1928. Očitno je šlo v tistem letu celo za manjši izbruh teh ptic, saj je bil prav v tem obdobju, natančno 24. avgusta 1927, na bližnjem otoku Krku dobljen tudi samec mormona, ki je danes shranjen v zbirki Hrvaškega prirodoslovnega muzeja v Zagrebu. V Sloveniji je bil mormon opazovan le enkrat, in sicer 1. novembra 1983, ustreljen pri Vratji vasi, preparat primerka pa je bil shranjen v zasebni lovski zbirki. Zbirka se je do danes izgubila kdo ve kam, zato je možno, da je tudi edini primerek slovenskega mormona žal izgubljen.

Morske ptice in morje so tudi tema nove razstave v Prirodoslovnem muzeju Slovenije "Naše malo veliko morje", na kateri je na ogled tudi znameniti vranjek Ari. Vabljeni!

foto: Ciril Milnar Cic

Včlani se

v Društvo za opazovanje in
proučevanje ptic Slovenije
(DOPPS)

foto: Dare Fekonja

Skupaj za ptice in ljudi!

S tem boš:

- postal(a) del društva, ki trenutno z več kot 1000 člani rešuje največje naravovarstvene probleme in aktivno prispeva k veljavi varstva narave v naši družbi,
- dobil(a) obilo priložnosti za sodelovanje na različnih delavnicah in pri prostovoljnem naravovarstvenem delu,
- lahko postal aktiven član regionalnih ali Mladinske sekcije in se udeleževal ornitoloških taborov in srečanj za mlade,
- se lahko udeleževal(a) mesečnih predavanj o pticah in naravovarstvu in vodenih izletov po Sloveniji in tujini,
- prejemal(a) poljudno revijo Svet ptic (4x letno) in po želji strokovno ornitološko revijo Acrocephalus.

Informacije dobiš na:

DOPPS, Tržaška c. 2, 1000 Ljubljana, T 01 426 58 75
dopps@dopps.si
www.ptice.si

ANDREJ HUDOKLIN – PREDANI NARAVOVARSTVENIK DOLENJSKE

// pogovarjala se je Petra Vrh Vrezec

ANDREJ HUDOKLIN, biolog in naravovarstvenik, ki ga v živalskem svetu zanima »vse živo«.

foto: osebni arhiv Andreja Hudoklina

Andreja Hudoklina poznamo po opaznih akcijah za ohranitev narave na Dolenjskem. Kot strokovni delavec je že lepo število let zaposlen na Zavodu RS za varstvo narave Novo mesto, kjer bije »bitko« za naravo. Preberite si, s kakšnimi izzivi se je in se še spoprijema, da bi ohranil naravo v južnem delu naše države.

Si eden vidnejših sodelavcev novomeške enote Zavoda za varstvo narave. V okviru Dolenjske pokrivate tudi naravne bisere, kot so Krakovski gozd, Gorjanci, Kočevski rog, Krka. Kakšni so vaši največji izzivi, uspehi pa tudi težave pri ohranjanju narave Dolenjske?

Kljub na videz idilični podobi ključnih gradnikov dolenjske narave ima vsak med njimi tudi svojo bolečino, ki načenja dolgoročno stabilnost teh kompleksnih ekosistemskih enot. V primeru Krakovskega gozda in Dobrave se spopadamo z upadanjem podtalnice in posrednim hiranjem nižinskih poplavnih gozdov ter vrst, vezanih nanje, kot je denimo srednji detel, če se bolj osredotočim na ptice. V gozdovih Kočevske zaznavamo upadanje mrtve lesne mase, prehranske osnove belohrbtega in triprstega detla. Zaradi sprememb v gospodarjenju na rastiščih in v življenjskih okoljih izginjata tudi divji petelin in gozdni jereb. Skrbi nas tudi »zdravstveno stanje« reke Krke. Kritično nizka je njena poletna višina, ko se poveča obremenjenost vode s hranili in s tem pospeši rast alg in drugih

vodnih rastlin, kar se že kaže na upadanju rečne biotske raznovrstnosti. Največji izzivi so povezani s trenutno največjim težavami - varstvom ogroženih živalskih vrst.

Nekateri te poznamo po člankih in akcijah za ohranitev zadnje populacije črnočelih srakoperjev na Dolenjskem. Lahko bralcem revije Svet ptic poveš še kaj o lastnih prizadevanjih za to vrsto?

Šentjernejsko polje je bilo še pred desetletjem edino omembe vredno gnezdišče črnočelih srakoperjev pri nas. Populacija se je v zadnjih letih povsem sesula, saj se v času gnezdenja pojavljajo le še posamezni pari. Ključen vzrok je krčenje prehranskega življenjskega okolja, ekstenzivnih travnikov, ki ohranjajo velike travniške žuželke. Te dobesedno iztreblja kmetijska praksa pridelave travinj, ki favorizira zgodnjo in večkratno košnjo z baliranjem. Do kritične drobitve življenjskega prostora je prišlo v osemdesetih letih prejšnjega stoletja ob hidromelioraciji. Problem moramo razumeti tudi v luči sočasnega upadanja celotne evropske populacije ptic kmetijske krajine, ki so se v zadnjem obdobju prepolovile zaradi enakih vzrokov.

Da bi spodbudili naravi prijazno kmetijstvo, smo v sodelovanju z Osnovno šolo Šentjernej in Kmetijsko gozdarsko zbornico Novo mesto organizirali vrsto predstavitev lokalni javnosti. Veliko energije smo vložili tudi v program upravljanja območij

Leta 1999 so v Vrbini splavili splav za navadno čigro (*Sterna hirundo*), ki pa so ga leta 2003 ribiči potopili.

foto: Andrej Hudoklin

Natura 2000, ko smo za črnočelega srakoperja iskali sistemske rešitve v okviru finančnih nadomestil kmetijsko okoljskih plačil za obdobje 2007-13. Ukrepi žal niso dali rezultatov, tako zaradi slabšega vključevanja lastnikov kot tudi narave ukrepov, ki so bili premalo ciljno naravnani. Tega ni izboljšala niti shema KOPOP (kmetijsko okoljsko podnebnih plačil) za obdobje 2014-20, čeprav so bila tokrat finančna nadomestila za ohranjanje posebnih travniških življenjskih okolij veliko višja in je bila opravljena obsežna kampanja ob vpisu ukrepov. Od ciljnih 526 ha je bilo v ukrep na območju vključenih le skromnih 32 ha travnikov. Ključni problem je verjetno izrazita proizvodna usmerjenost lastnikov, a tudi zahtevni pogoji vpisa. Z vsem naštetim se prvotni optimizem iskanja rešitev za izginjajočega srakoperja vztrajno razblinja.

Sam si posvetil veliko pozornosti tudi beli štoklji, poljski vrani, belorepcu, čebelarju, ki so danes zgodba o uspehu. Kako ste ta uspeh spremljali na Dolenjskem in kakšni so bili vaši napori za vrnitev in ohranitev teh vrst?

Govorimo o vrstah, ki jim populacijski trendi vsaj v tem delu Slovenije v zadnjem obdobju kar dobro kažejo. Del zgodbe o uspehu so gotovo tudi naravovarstvene aktivnosti, ki jim jih namenjamo. Štoklja je vrsta, s katero se je začela moja pot v svet ptic. V sodelovanju s Prirodoslovnim muzejem Slovenije smo že pred 30 leti začeli z obročkanjem, ob pomoči pristojnih elektro služb pa začeli nameščati varne kovinske gnezdilne podstavke. Z leti smo vzpostavili dobro sodelovanje, prav tako s skrbniki gnezd in posamezniki, ki jih navdušuje ta karizmatična vrsta ptice.

Če so štoklje praviloma dobre sprejete, pa to ne velja za poljske vrane, ki so se po daljši odsotnosti pred desetletjem začele naseljevati v Posavju. Izkazalo se je, da hrupnih gnezdilnih kolonij sredi naselij domačini ne tolerirajo. Kljub »naravovarstveni

Enega prvih skupinskih popisov DOPPS so opravili v Krakovskem gozdu leta 1998 (na fotografiji z leve zgoraj: Andrej Hudoklin, Iztok Geister, Tomaž Mihelič, Tomaž Jančar, Dare Šere, Tomi Trilar in Mirko Perušek).

foto: osebni arhiv

diplomaciji» nam konfliktnega stanja npr. v Brežicah ni uspelo rešiti. Po sanacijski sečnji krošenj pred gnezdenjem so se ptice umaknile na mestno obrobje in same ublažile konflikte pri ljudeh.

Odstranjevanje ribiškega blinkerja iz vratu LABODA GRBCA (*Cygnus olor*) na Otočcu 2014
foto: Gregor Bernard

Povsem drugačna je zgodba čebelarjev, pri katerih so gnezdilne možnosti zelo odvisne od človeka. Vrsta namreč gnezdi v aktivnih kopih kremenčevega peska in proda, kjer si v mehke sedimente koplje gnezdilne rove. Ohranjanje gnezdilnih sten zato zahteva vsakoletno iskanje kompromisov z upravljalci kopov, na erodiranih brežinah Save tudi z vodarji, ob nastajanju akumulacij pa tudi z investitorji hidroelektrarn. Izkušnje iz Posavja, kjer imamo največ gnezdišč čebelarjev v Sloveniji, kažejo, da aktivno varstvo daje rezultate.

Biologa Andreja Hudoklina zanima tudi biologija NAVADNEGA POLHA (*Glis glis*).
foto: Aleš Jagodnik

V primeru redkega gnezdilca orla belorepca smo ob zaznanem ogrožanju gnezda v Krakovskem gozdu pred nekaj leti vzpostavili nadzor gnezda z lokalnimi lovci in gozdarji, reševanje gnezda ob Reškem jezeru pa smo vključili v projekt LIFE Kočevsko. Skratka, pomembno je, da se na nastale težave pravi čas odzoveš in poiščeš čim bolj sprejemljive rešitve tako za naravo kot za človeka, še bolj pomembno pa je, da si veliko na terenu, da najdeš lokalne zaveznike, da prebivalcem pojasniš, zakaj je neko človeško vedenje sprejemljivo, drugo pa ne. Ljudje se praviloma pozitivno odzovejo, le občutka, da so potrebe živali pred potrebami ljudi, ne smejo dobiti.

Poleg ptic te zanimajo tudi druge živali - netopirji, polhi, bobri ipd. Na kakšne naravovarstvene izzive pa naletiš pri njih?

Kot biologa me zanima "vse živo", naravovarstveni izzivi pa so največkrat povezani z reševanjem konkretnih situacij. Netopirji so moja druga strast, predvsem vrste dolenjskih jamskih zatočišč, ki jih spremljam že 25 let. V zadnjem času je pogosto aktualno reševanje okrnjenih zatočišč v stavbah, še posebej cerkvah. Bolj kot popravilo preletnih odprtin je izziv mehčanje odnosa lastnikov do »ne-ljubih«
sostanovalcev.

Bobri so me ob začetku naseljevanja najprej zanimali kot fenomen. Po 15 letih hitre populacijske rasti, ko so poselili celoten rečni ekosistem Krke in ga s svojo izjemno aktivnostjo tu in tam močno preoblikovali, sedaj prihajajo v ospredje konflikti z lastniki obrežnih zemljišč na eni strani in naravovarstvom na drugi. Lastniki so nezadovoljni zaradi škode v sadovnjakih in na koruznih njivah, bobrišč, jezov na potokih ... Tudi tu je izziv iskanje praktičnih rešitev za sobivanje.

Skrivnostna človeška ribica je ena mojih stalnih preokupacij. Bolj kot iskanje novih lokalitet me v zadnjem obdobju skrbi onesnaževanje kraške podtalnice iz kmetijskih virov, s katero se usodno krči življenjski prostor vrste predvsem na Kočevskem polju in v Beli krajini. Zaradi visoko postavljenih normativov, ki določajo kvaliteto podzemne vode in izhodišč nitratre direktive, ni mogoče zagotavljati učinkovitega varstva podzemskih življenjskih prostorov.

Vrbina v Posavju je zelo glasno opevana. Kot vemo, na območju mokrišča Vrbina postavljajo hidroelektrarno, v povračilo škode naravi pa so investitorji obljubili nadomestni življenjski prostor oz. habitat. Kakšen bo ta nadomestni habitat? Je naravi sploh vsaj deloma mogoče povrniti nastalo škodo?

S stališča varstva narave sta v verigi savskih hidroelektrarn najbolj problematični zadnji dve, HE Brežice in HE Mokrice, načrtovani na ravninskem, poplavnem svetu reke Save. Akumulaciji bosta zalili pester obrežni prostor, prodišča, mrtvice, skrčili poplavne loge in obrežno loko v večjem delu Vrbine, rečni ekosistem pa bo dobil značaj pretočnega jezera oz. akumulacije. S stališča vodnega življa so pričakovani najbolj usodni vplivi za ribe, vezane na močne rečne tokove, ter vrste, ki se v času drsti selijo, saj zanje ni mogoče zagotoviti ustreznih nadomestnih habitatov. Več optimizma

Utrinek s tradicionalnega vodenja po Resslervi poti v Krakovskem gozdu, ki poteka že od leta 1999

foto: Gregor Bernard

Manj karizmatičnih ptic, kot je denimo **POLJSKA VRANA** (*Corvus frugilegus*), domačini sredi naselij ne tolerirajo. Kljub »naravovarstveni diplomaciji« se konfliktne stanja npr. v Brežicah ni dalo rešiti.

foto: Alen Ploj

je za ptice, saj bodo izgubljene habitate omilili nadomestni, pa tudi nove vodne gladine bodo zanimive za mnoge vrste ptic. Posebna pozornost je namenjena breguljki, čebelarju in vodomcu s postavljanjem gnezdilnih sten, za čigre so predvideni gnezdilni splavi in prodni otoki, za malega martinca pa plitvine s trstiščem in prodom. Ustrezni omilitveni ukrepi so predvideni tudi za nekatere hrošče, ribe, dvoživke, želve, netopirje, velike sesalce, suhe travnike ... Izvedba HE Brežice je že v teku, za HE Mokrice pa pripravljajo poročilo o vplivih na okolje. Sodobna okoljska in naravovarstvena zakonodaja izvajalca posega prisiljuje v to, da bi bil vpliv posegov čim manjši ter opravljen premišljeno. Kakorkoli že, narava se mora tudi ob izgradnji HE umakniti človeku, njena pestrost in stabilnost bo na začetku gotovo osiromašena in spremenjena, vzpostavljeni sekundarni habitati pa bodo v veliki meri odvisni od stalne človekove pomoči. Prizadevamo si, da bi vsaj to, kar je ostalo, zaživel in bilo upravljano strokovno in naravi prijazno.

Kdaj in kako si spoznal DOPPS?

Z društvom sem se začel povezovati kot naravovarstvenik pri ohranjanju življenjskih okolij ogroženih ptic sredi osemdesetih let prejšnjega stoletja. Prelomnica so bili Jovsi ob Sotli, nadaljevalo se je s Krakovskim gozdom, mokrišči v Zalogu, s čebelarjem, škorkljo, projektom IBA ... Danes pa se vključujem v popise različnih vrst. V začetnem obdobju sem veliko sodeloval z Daretom Šeredom in Andrejem Sovincem, ki sta mi s svojim izrednim znanjem začela odpirati vrata v čudoviti svet ptic.

ZVESTOBA, KI SE OBRESTUJE

// Barbara Nemec in Tjaša Pršín

Ce se poleti ozremo po visokih steblih nepokošenih travnikov in uzremo majhno oranžno-rjavo ptico s svetlo nadočesno proggo, je to gotovo repaljščica (*Saxicola rubetra*). V mnogih evropskih državah so se njene populacije v zadnjih 20 letih močno zmanjšale. Ponekod je celo izumrla. Na gnezdiščih jo ogroža sodobno kmetijstvo, ki ji s prezgodnjo košnjo travnikov ne omogoča uspešne gnezditve. Dobršen del leta zaradi pomanjkanja primerne hrane v naših krajih ta žužkojeda ptica preživi na prezimovališčih v Afriki. Tamkajšnje razmere vplivajo na njeno preživetje in razmnoževanje tudi na gnezditvenih območjih. Zato je pomembno odgovoriti na vprašanje, ali k upadu populacij prispevajo tudi neugodne razmere na prezimovališčih.

SPREMLJANJE OBROČKANIH PTIC V NIGERIJ

V treh zaporednih zimah so v Nigeriji na območju Jos Plateau naredili raziskavo, v kateri so spremljali tam prezimujoče repaljščice. Prve priletijo tja sredi septembra, zadnje pa ga zapustijo konec aprila. Vsaka ptica, vključena v raziskavo, je bila označena z unikatno kombinacijo barvnih obročkov. Opazovanja so potekala s pomočjo daljnogleda in teleskopa. Spremljali so, ali se posamezni osebkovi vračajo na isto območje več let zapored in ali tudi v času prezimovanja vzdržujejo svoj teritorij.

ZVESTA AFRIŠKA PREZIMOVALKA

Teritorialnost v času prezimovanja ima svoje prednosti: poznavanje okolice in s tem lokalnih virov hrane pripomore k izogibanju plenilcem, s tem pa k večji verjetnosti preživetja. Več kot polovica

osebkov se je v prihodnji zimi vrnila na isti teritorij, kjer so bili že prejšnjo zimo. Ptice so v naslednjih zimah v veliki meri opazili le nekaj metrov stran od mesta, kjer so se pojavljale prejšnje leto, kar kaže na res izjemno zvestobo teritorijem. Zaradi značilnega posedanja na izpostavljenih mestih so bile ptice lahko opazne, lokalni premiki osebkov so bili minimalni, premiki na daljše razdalje pa zanemarljivi. Zaradi naštetih dejavnikov lahko trdimo, da so ptice, ki so se vrstile na prezimovališče, vsi osebki, ki so preživeli med obema zimama. Zelo pomembna ugotovitev je ta, da osebki zimo v veliki večini preživijo. Vzrok upadanja gnezdečih populacij vsaj v primeru tega prezimovališča torej ni posledica slabih zimskih razmer.

Ugotovili so tudi, da repaljščice ne tekmujejo za boljše teritorije. Osebki, ki so se prihodnjo zimo vrnili, so zasedli isti teritorij kot prejšnje leto, ne glede na bližino nezasedenega teritorija. Dober zimski teritorij je torej preprosto tisti, ki ptici omogoči preživetje skozi zimo. Zvestoba teritoriju kaže na to, da je vrsta na območjih prezimovanja generalist, kar pomeni, da mora biti posamezen osebek dovolj prilagodljiv na spremembe razmer, če želi vsa leta obdržati zimski teritorij.

ZA KONEC

Teritorialnost na prezimovališčih je bila pri drugih vrstah ptic pevk, denimo pri pogorelčku (*Phoenicurus phoenicurus*) in močvirski trstnici (*Acrocephalus palustris*), dokumentirana že večkrat. Ptica na prezimovališču namreč potrebuje relativno majhno količino virov za preživetje, zato ima manj razlogov za premik in veliko za zvestobo.

REPALJŠČICE

(*Saxicola rubetra*) so zveste svojim območjem v Afriki, kajti tako se izognejo »presenečenjem«, pomanjkanju hrane ali plenilcem.

foto: **Jana Marco**

Literatura:

– BLACKBURN, E. & CRESSWELL, W. (2015): High winter site fidelity in a long-distance migrant: implications for wintering ecology and survival estimates. – *Journal of Ornithology* 157 (1): 93-108.

PROGRAM PREDAVANJ, IZLETOV IN AKCIJ DOPPS JANUAR - MAREC 2017

Za dodatne informacije o dogodkih pokličite v pisarno društva na telefon **01/426 58 75** ali vodjo izleta oziroma delavnice. Morebitne spremembe bodo objavljene na spletni strani društva **ptice.si** in na FB-strani **facebook.com/pticeDOPPS** najkasneje na dan dogodka.

Obvezna oprema na izletih in popisih so primerna terenska oblačila in obutev, daljnogled, po želji teleskop in priročnik o pticah.

- predavanje
- izlet
- akcije / delavnice / stojnice / popisi
- lokacija
- ura
- informacije

JANUAR						
PON	TOR	SRE	ČET	PET	SOB	NED
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

FEBRUAR						
PON	TOR	SRE	ČET	PET	SOB	NED
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28					

MAREC						
PON	TOR	SRE	ČET	PET	SOB	NED
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

APRIL						
PON	TOR	SRE	ČET	PET	SOB	NED
					1	2

PREDAVANJA

SRE	TEČAJ PREPOZNAVANJA VODNIH PTIC
4 JAN	
	Luka Božič
	MARIBOR, Fakulteta za naravoslovje in matematiko, Koroška cesta 160 (predavalnica 0.103)
	ob 18.00
	V okviru priprav na zimsko štetje vodnih ptic (IWC) bomo imeli predavanje, na katerem bomo spoznali race, gosi, čaplje in druge vodne ptice, ki jih v zimskem času lahko opazujemo na naših vodah. Naučili se bomo, kako jih najlažje prepoznamo, ločimo samca od samice, kakšno je njihovo vedenje, hkrati pa bomo spoznali metodo in rezultate prejšnjih popisov.

ČET	KAZAKHSTAN, OD IRTIŠA DO TIAN-ŠANA
5 JAN	
	Matjaž Černila
	LJUBLJANA, prostori DOPPS, Tržaška cesta 2
	ob 19.00
	Ogledali si bomo eksotično naravo Srednje Azije, spregovorili nekaj besed o prebivalstvu in njihovi zgodovini ter se na kratko seznanili z delom kazahstanskih in ruskih naravoslovcev.

RACA ŽLIČARICA
(*Anas clypeata*)

ilustracija: Jan Hošek

TOR	ZAKAJ SO PTICE RAZLIČNE?
10 JAN	
	Dare Fekonja
	KOPER, Center za obiskovalce Naravnega rezervata Škocjanski zatok, Sermin 50
	ob 18.00
	Na prvi pogled se nam morda zdi, da so si ptice med seboj podobne. Če si jih ogledamo bolj natančno, pa opazimo, da imajo nekatere dolge in tanke kljune, druge kratke in široke, nekatere postopajo na dolgih nogah, druge hitro tečejo, tretje okorno racajo naokrog, v zraku pa so pravi akrobati. Na predavanju bomo spoznali, zakaj se ptice med seboj razlikujejo.

ČET	NARODNI PARKI - NAJBOLJŠA AMERIŠKA IDEJA
19 JAN	
	Siniša Golub
	MURSKA SOBOTA, Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota, Zvezna ulica 10 (predavalnica v pritličju)
	ob 17.30
	Siniša Golub, učitelj, fotograf, naravovarstvenik in direktor javnega zavoda Medžimurska природа, nam bo s svojimi fotografijami predstavil 20 narodnih parkov Združenih držav Amerike, ki jih je obiskal v preteklih letih. Na predstavitvi nam ne bo pokazal samo fantastičnih delov žive in nežive narave, marveč tudi povezanost človeka in narave v narodnih parkih ZDA. Razkril nam bo, zakaj so narodni parki najboljše ameriške ideje nasploh in kakšne koristi imamo od varovanja narave v parkih ljudje.

SRE
1
FEB

**PREZIMOVALNA
EKOLOGIJA VELIKEGA
SRAKOPERJA**

Dominik Bombek

**MARIBOR, Fakulteta za
naravoslovje in matematiko,
Koroška cesta 160
(predavalnica 0.80)**

ob 18.00

V letih 2000–2013 smo opravili raziskavo biologije zimske populacije velikega srakoperja (*Lanius excubitor*) na območju Dravskega in Ptujškega polja. V časovnem oknu 13 let smo napravili 144 terenskih popisov na 12 popisnih območjih. Dominik nam bo predstavil rezultate raziskave in njen pomen za prihodnje.

TOR
7
FEB

**POMEN ŽIVALSKEGA
SVETA NA VRTU**

Ivan Esenko

**KOPER, Center za obiskovalce
Naravnega rezervata
Škocjanski zatok, Sermin 50**

ob 18.00

Na predavanju bodo predstavljena različna vrtna okolja in katere živali jih naseljujejo. Predavatelj nam bo pokazal vrtno nasaditve, ki privabijo ptice, kako namestimo gneznilnice za ptice, kako poteka zimska krmiljenje ptic. Izvedeli bomo tudi več o netopirjih, dvoživkah, plazilcih in drugih živalskih skupinah ter posameznih vrstah, ki so na vrtu nepogrešljive (jež, rovkve ...).

NAVADNI KRT
(*Talpa europaea*)

ilustracija: **Chris Shields**
(rspb-images.com)

ČET
2
MAR

**O POPISIH KOSCA
IN POKOŠENOSTI**

Tomaž Jančar

**LJUBLJANA, prostori DOPPS,
Tržaška cesta 2**

ob 19.00

O vsebini predavanja vas bomo obvestili naknadno prek društvene spletne strani ptice.si ter prek društvene facebook strani.

ČET
2
MAR

**PEGASTA SOVA –
JE IZGINILA ALI JE NE
POZNAMO?**

Neža Kocjan

**MARIBOR, Fakulteta za
naravoslovje in matematiko,
Koroška cesta 160
(predavalnica 0.80)**

ob 18.00

Ste že imeli priložnost opazovati pegasto sovo v naravi? Le redki so imeli tovrstno srečo. Je pegasta sova pri nas res tako redka, ali pa je razlog morda v tem, da vrsto slabo poznamo? Nekaj odgovorov na najpogostejša vprašanja o pegasti sovi bo predstavljenih na predavanju, s katerim bo povzeto poznavanje te vrste pri nas in v tujini.

KAMARŠKA KONJA
ilustracija: **Fabio Perco**

TOR
7
MAR

**ALI SO KONJI
LE ZA JAHANJE?**

Daša Stavber in Irena Gobina

**KOPER, Center za obiskovalce
Naravnega rezervata
Škocjanski zatok, Sermin 50**

ob 18.00

Daša Stavber nam bo predstavila delo s konji v NR Škocjanski zatok, kamarško pasmo naših treh prijaznih kobil, značilnosti in posebnosti konj, njihovo vedenje in odnos s človekom. Predstavila se bo tudi Irena Gobina, inštruktorica jahanja, terapevtka s pomočjo konja po smernicah EAGALA in strokovnjakinja za vedenje konj (Equine Behaviourist – Ethology Academy SA), ki je zadnjih deset let usmerjena v razvoj metode treninga konj brez brzde.

PREDAVANJA OB 90-LETNICI OBROČKANJA PTIC V SLOVENIJI

ČET
5
JAN

SELITVE PTIC

AI Vrezec

**LJUBLJANA, Prirodoslovni
muzej Slovenije, Muzejska ul. 1
(kotna dvorana)**

ob 18.00

V letu 2017 praznujemo 90 let organizirane neprekinjene dejavnosti obročkanja ptic v raziskovalne namene v Sloveniji. Ptičje selitve so najbolj množičen vsakoletni pojav, saj naj bi se na Zemlji vsako pomlad in jesen z juga proti severu in obratno selilo kar 10 milijard ptic. Na predavanju bomo spoznali, kako in zakaj se ptice selijo, kako njihove selitve spremljamo ljudje in kaj ptice na njihovih selitvenih poteh ogroža.

ČET
2
FEB

**POPLAVE IN KRAS –
DINARSKA KRAŠKA
POLJA KOT ODSKOČNA
DESKA ZA SELITEV
VODNIH PTIC**

Borut Štumberger

**LJUBLJANA, Prirodoslovni
muzej Slovenije, Muzejska ul. 1
(kotna dvorana)**

ob 18.00

Posebnost kraškega območja na zahodu Balkana med Slovenijo in Albanijo so velika kraška polja. Nekatera se nam kažejo kot periodična mokrišča ali celo jezera, spet druga so povsem suha. Selivke, kot na primer žličarka, žerjav, kostanjevka ali reglja, se sezonsko selijo vzdolž posebne selitvene poti – Adriatic Flyway. Vloga kraških polj kot mokrišč mednarodnega pomena za vodne ptice je bila doslej pretežno prezrta.

ČET
9
MAR

**ZUNANJI ZAJEDAVCI NA
PTICAH**

Tomi Trilar

**LJUBLJANA, Prirodoslovni
muzej Slovenije, Muzejska ul. 1
(kotna dvorana)**

ob 18.00

SOB

7

JAN

**MLADINSKI IZLET:
NARAVNI REZERVAT
NA IZLIVU SOČE
(ISOLA DELLA CONA)**

Tilen Basle, Mitja Denac
(prijave do torka, 3. 1. 2017,
na tilen.basle@dopps.si oz.
mitja.denac@gmail.com ali
051 636 224 (Tilen) oz.
041 243 920 (Mitja))

**parkirišče na Dolgem mostu
na Viču v Ljubljani**

od 8.00 do 17.00

Tokrat bomo drugič organizirali izlet mladih ornitologov na izliv reke Soče – pozimi eno izmed najbolj zanimivih opazovalnih lokacij v bližini Slovenije. Poudarek bo na opazovanju vodnih ptic, predvsem gosi, ki se tu čez zimo zberejo v več tisočglavih skupinah. Prevoz bo organiziran z osebnimi avtomobili, zato prosimo, da se na izlet prijavite, da lahko uskladimo število sedežev v avtomobilih.

NED

8

JAN

**IZLET - SPOZNAVANJE
PTIC V PARKU TIVOLI**

Dare Fekonja
(dodatne informacije in
prijave na 041 513 440)

**na parkirnem prostoru
pred kopališčem v Tivoliju,
Ljubljana**

od 9.00 do 11.00

V parku se v zimskem času ptice povsem približajo ljudem, še posebej, če jim ponudimo kakšen »posladek« (semena, orehe in podobno). Ptice se večinoma zadržujejo ob krmilnicah, mi pa si bomo ogledali, katere vrste jih obiskujejo. Izlet je še posebej primeren za družine z otroki in začetnike. Sprehod organizira Prirodoslovni muzej Slovenije v sodelovanju z DOPPS.

BELOLISKA (*Melanitta fusca*)

ilustracija: Mike Langman
(rspp-images.com)

NED

8

JAN

**IZLET - PRIPRAVE NA
ZIMSKO ŠTETJE VODNIH
PTIC - IWC**

Željko Šalamun (informacije in
prijave na 041 712 396)

Gajševci pri Stajnkovem mlinu

od 8.00 do 11.00

Spoznavali bomo prezimujoče vodne ptice in metodo popisa za IWC. Izmenjali si bomo izkušnje, ki smo jih med leti pridobili na popisih, pričakujemo pa tudi kakega redkega gosta s severa. Potrebna je terenska oprema. Izleti so namenjeni vsem ljubiteljem ptic, še posebej tistim, ki bi se v prihodnje želeli priključiti popisovalcem vodnih ptic.

NED

29

JAN

**IZLET - POHOD OB DNEVU
MOKRIŠČ, HRVAŠKA -
SVETI MARTIN OB MURI**

Gregor Domanjko (informacije
in prijave na 031 340 399)

Sveti Martin ob Muri

od 8.00 do 17.00

Podrobnejše informacije bodo objavljene na spletni strani ptice.si, lahko pa jih dobite tudi pri Gregorju Domanjku.

SOB

4

FEB

**IZLET - ZBILJSKO IN
TRBOJSKO JEZERO**

Blaž Blažič (informacije in
prijave na 070 713 978 ali
blaz.blazic93@gmail.com)

na parkirišču Zbiljsko jezero

od 9.00 do 12.00

Zbiljsko in Trbojsko jezero sta akumulacijski jezera na reki Savi in zelo pomembni prezimovališči za vodne ptice v osrednji Sloveniji. Na izletu bomo tako opazovali in spoznavali različne vrste rac, ponirkov, galebov in drugih vodnih ptic. Včasih je med njimi možno opazovati tudi kakšno redkejšo zimsko gostjo, denimo belolisko ali zimsko raco. Izlet je primeren tudi za mlade in začetnike.

NED

5

FEB

**IZLET - SPOZNAVANJE
PTIC V PARKU TIVOLI**

Dare Fekonja (informacije in
prijave na 041 513 440)

**na parkirnem prostoru
pred kopališčem v Tivoliju,
Ljubljana**

od 9.00 do 11.00

Ptičje čebljanje nas že spremlja na vsakem koraku, mi pa bomo na tokratnem sprehodu po mestnem parku opazovali in spoznavali ptice, ki so tu ostale čez zimo in prve pričenjajo z označevanjem svojih območij. Ker teh vrst ni veliko, se bomo lažje naučili prepoznavati njihovo petje in oglašanje. Izlet je še posebej primeren za družine z otroki in začetnike. Sprehod organizira Prirodoslovni muzej Slovenije v sodelovanju z DOPPS.

KOS (*Turdus merula*)
ilustracija: Jan Hošek

NED

5

MAR

**IZLET - SPOZNAVANJE
PTIC V PARKU TIVOLI**

Dare Fekonja (informacije in
prijave na 041 513 440)

**na parkirnem prostoru
pred kopališčem v Tivoliju,
Ljubljana**

od 9.00 do 11.00

Na gregorjevo naj bi se ptički ženili, mi pa bomo ljudski praznik malo prehiteli in se sprehodili skozi park že malo prej. Na izletu boste lahko izvedeli, kdaj se ptički zares ženijo, ter opazovali ptice, ki se že skrbno pripravljajo na to, da bodo v parku vzgojile svoj zarod. Izlet je še posebej primeren za družine z otroki in začetnike. Sprehod organizira Prirodoslovni muzej Slovenije v sodelovanju z DOPPS.

NED
19
MAR

IZLET - PTICE V GOZDOVIH OB MURI MED CERŠAKOM IN ŠENTILJEM

Darko Lorenčič
(informacije na 041 642 128 in prijave na lorida@siol.net)

pred nekdanjo tovarno toaletnega papirja v Ceršaku

od 8.00 do 12.00

Izlet je namenjen spoznavanju gozdnih ptic, ki že marca začnejo gnezditi. To so predvsem žolne, detli in sinice. Spoznavali bomo tudi pobrežnike, race plovke in race potapljavke, ki živijo ob Muri ali se ustavijo na selitvi. Potrebna je terenska oprema, daljnogled in po možnosti priročnik za določanje ptic. V primeru slabega vremena izlet odpade. Obvezna prijava pri vodji izleta.

SOB
1
APR

IZLET NA ŠOBEČ

Blaž Blažič (informacije in prijave na 070 713 978 ali blaz.blazic93@gmail.com)

na parkirišču pred kampom Šobec

od 9.00 do 12.00

Obiskali bomo zanimivo območje ob Savi Dolinki, kjer se prepletajo različni življenjski prostori. Na Šobčevem bajerju se zadržujejo določene večje vrste vodnih ptic, medtem ko bomo na reki Savi lahko opazovali povodnega kosa, sivo pastirico, z nekaj sreče pa tudi vodomca. Ornitološko zanimiv je tudi borov gozd, kjer se bomo srečali z različnimi predstavniki žoln, drozgov, sinic, ščinkavcev in drugih vrst ptic pevk. Izlet je primeren tudi za mlade in začetnike.

POVODNI KOS (*Cinclus cinclus*)
ilustracija: Mike Langman (rsbp-images.com)

AKCIJE / DELAVNICE / STOJNICE

SOB-NED
14-15
JAN

JANUARSKO ŠTETJE VODNIH PTIC (IWC) 2017

Več na strani 35.

SOB
21
JAN

INFORMATIVNA STOJNICA - KRMLJENJE PTIC TER OPAZOVALNA TOČKA V TIČISTANU

Neža Kocjan

Jakopičevo sprehajališče, park Tivoli, Ljubljana

od 10.00 do 14.00

Ali je krmljenje ptic potrebno in zakaj jih sploh krmimo? Kako, s čim in kdaj krmimo ptice? Odgovore na ta vprašanja bomo pojasnili na informativni stojnici, kjer si bo mogoče tudi ogledati različne krmlilnice in načine krmljenja ptic, za vas pa smo pripravili tudi recept za pogačo, ki je pticam slastna! Poleg tega boste lahko v družbi prostovoljcev поблиže spoznali različne vrste ptic ob krmlilnicah v Tičistanu.

PON-NED
23-29
JAN

AKCIJA »PTICE OKOLI NAS«

Več na strani 46.

ČET
2
FEB

IZDELAVA PTIČJIH GNEZDILNIC

Neža Kocjan (prijave na [zgolj. zacasno@gmail.com](mailto:zacasno@gmail.com), 031 542 910)

LJUBLJANA, prostori DOPPS, Tržaška cesta 2

ob 18.00

Brezplačna delavnica izdelave ptičjih gnezdilnic bo sledila kratkemu predavanju o pomenu le-teh za ptice. Za material bomo poskrbeli mi, priporočljivo pa je, da s seboj prinesete orodje (izvijlač in /ali kladivo). Izdelovali bomo gnezdilnice za različne vrste ptic, od katerih bomo nekatere namestili na Ljubljanskem barju, druge pa boste lahko odnesli s seboj domov in s tem omogočili gnezdenje ptic na domačem vrtu. Zaradi lažje organizacije vas naprošamo, da se na delavnico prijavite. O točnem terminu nameščanja gnezdilnic na Ljubljanskem barju bomo zainteresirane ob predhodni prijavi obvestili prek elektronske pošte.

Prosimo vas, da termine še enkrat preverite v Napovedniku na naši spletni strani **www.ptice.si**, kjer so podrobneje navedene tudi vsebine predavanj, izletov in akcij.

SOB
4
FEB

INFORMATIVNA STOJNICA OB SVETOVNEM DNEVU MOKRIŠČ

Manca Velkavrh

Pogačarjev trg v Ljubljani

od 9.00 do 13.00

Kaj so mokrišča in kje jih najdemo? Zakaj mokrišča izginjajo? Odgovore na ti vprašanja ter številne druge bomo predstavili na informativni stojnici na ljubljanski osrednji tržnici. Pridružite se nam ter preverite, kaj upadanje števila mokrišč pomeni za ptice na selitvi.

ČET
16
FEB

OTVORITEV FOTOGRAFSKE RAZSTAVE MARKA ZABAVNIKA

Monika Podgorelec (031 882 377)

Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota

od 17.30 do 18.30

Podrobnejše informacije bodo objavljene na spletni strani ptice.si.

PET

3

MAR

GUGALNICA - SKUPINSKI POPIS VELIKE UHARICE

Tomaž Mihelič
(obvezne prijave na tomaz.mihelic@dopps.si)

Kras

Popise velike uharice vsako leto začnemo z večjim skupinskim popisom na Krasu. Zelo veseli vas bomo tudi tokrat! Popis je enostaven in prijeten, a zato nič manj pomemben kar zadeva raziskovanje in varstvo. Za popis se prijavite, da boste dobili tudi natančnejša navodila.

SOB

4

MAR

DAN ODPRTIH VRAT V NR ŠKOCJANSKI ZATOK

KOPER, Naravni rezervat Škocjanski zatok, Sermin 50

od 9.00 do 17.00

Za obiskovalce bomo pripravili pester program dogodkov: predavanje, predvajanje novih filmov, obročkanje, predstavitevno stojnico, gostili bomo lokalne ponudnike, pripravili delavnico s kamarškimi kobilami in še veliko več. Podrobnejše informacije bodo objavljene na spletni strani: www.skocjanski-zatok.org/. V primeru slabega vremena bo program potekal v manjšem obsegu.

SOB

11

MAR

INFORMATIVNA STOJNICA: GREGORJEVO ALI PTIČKI SE ŽENIJO

Nataša Bavec
(informacije na 040 294 845)

BELTINCI: pri trgovini Mercator, LJUTOMER: Glavni trg, RADENCI: pred hotelom Radin

od 8.00 do 12.00

Pomurska sekcija ob gregorjevem v mestnih parkih organizira akcijo spoznavanja ptic ali »Ptički se ženijo«. Med 8.00 in 12.00 bodo na omenjenih lokacijah postavljene stojnice, kjer bodo člani društva obiskovalce seznanjali s pestrostjo ptic pri nas, podali informacije o izdelavi primerih gnezdilnic, delili revije Svet ptic in Acrocephalus, plakate s pticami ter zloženke. Vsako polno uro bo voden izlet po parku, kjer bodo obiskovalci s pomočjo izkušenih ornitologov spoznavali tamkajšnje pernate prebivalce.

SOB

11

MAR

INFORMATIVNA STOJNICA V LJUBLJANI: GREGORJEVO

Barbara Vidmar

LJUBLJANA, Pogačarjev trg

od 9.00 do 13.00

Gregorjevo je po ljudskem izročilu praznik, na katerega dan se ženijo ptički. »Ženitev ptic« najbolje prepoznamo takrat, ko zrak zapolnijo pestro žvrgolenje, čivkanje in petje različnih ptic. Na stojnici vam bomo predstavili, kdaj se ptice zares »ženijo«, sami pa se boste lahko preizkusili tudi v poznavanju ptičjega petja. Morda boste hitro spoznali, da v okolici vašega doma prebiva kar nekaj različnih vrst ptic!

BREGULJKA (*Riparia riparia*)

ilustracija: Jan Hošek

SOB

11

MAR

ČISTILNA AKCIJA V NR ŠKOCJANSKI ZATOK

ekipa NRŠZ (informacije in prijave na 05 626 03 70, info@skocjanski-zatok.org)

KOPER, Naravni rezervat Škocjanski zatok, Sermin 50

od 9.00 do 12.00

Vabimo vas, da se nam pridružite na čistilni akciji v Naravnem rezervatu Škocjanski zatok. Zbor bo ob 9.00 pred Centrom za obiskovalce, kjer se bomo razdelili v več skupin in po čistili odpadke, ki jih je na območje rezervata prineslo slabo vreme pa tudi človek. Za vreče in rokavice bo poskrbljeno.

SOB+NE

11 ali 12

MAR

GUGALNICA NA ŠTAJERSKEM

Matej Gamser

Celje

Tudi letos bomo na Štajerskem po vzoru s Krasa imeli Gugalnico – skupinski popis velike uharice. Za zdaj je pomembno le, da si na koledarju označite drug vikend v marcu, mi pa bomo poskrbeli, da bodo natančnejše informacije prišle pravočasno do vas. Se boste zagugali z nami?

SOB

25

MAR

AKCIJA ČIŠČENJE STEN ZA BREGULJKO IN VODOMCA

Tilen Basle (informacije in prijave na 051 636 224)

zborno mesto pred gostilno Herman v Cirkulanah (takoj na desno za mostom čez reko Dravo)

Tudi letos bomo na Štajerskem po vzoru s Krasa imeli Gugalnico – skupinski popis velike uharice. Za zdaj je pomembno le, da si na koledarju označite drug vikend v marcu, mi pa bomo poskrbeli, da bodo natančnejše informacije prišle pravočasno do vas. Se boste zagugali z nami?

PET

31

MAR

SKUPINSKI POPIS PEGASTE SOVE

Gregor Bernard (prijave na gregor.bernard@siol.net)

na Šentjernejskem polju

Letos bomo namesto popisa velike uharice na Dolenjskem opravili obširnejši popis pegaste sove. Popis bo potekal v nočnih urah na Šentjernejskem polju, pred tem pa bo srečanje s predavanjem in napotki za popis. Za popis se prijavite. Natančne informacije in navodila za popis bomo posredovali pred terminom popisa. Ob slabem vremenu bo popis predstavljen za en teden.

ZAHVALA!

Izvedbo dogodkov DOPPS že vrsto let omogočajo predani in srčni prostovoljci ter zaposleni na DOPPS, ki svoj prosti čas posvečajo ozaveščanju, izobraževanju, navduševanju širše javnosti, varstvu ptic in narave. Hvala vsem!

JANUARSKO ŠTETJE VODNIH PTIC (IWC) 14. IN 15. JANUAR 2017

Januarsko štetje vodnih ptic (IWC) je najboljšeje organizirani popis ptic v Sloveniji. Od leta 1997 v okviru štetja vsako leto skupaj preštujemo vodne ptice na vseh večjih rekah, celotni slovenski obali in večini pomembnejših stoječih vodnih teles v državi. Osnovni cilj štetja vodnih ptic je spremljanje zimskih populacij vodnih ptic in zbiranje informacij, ki prispevajo k ohranjanju njihovih populacij in mokrišč. Izvedba štetja v tako velikem obsegu ne bi bila mogoča brez velikega truda množice predanih popisovalcev. Vaš prispevek je zelo dragocen, saj prav vsak sodelujoči prispeva kamenček v mozaik čez tisoč kilometrov dolge mreže rečnih odsekov in drugih voda, ki jih pregledamo vsako leto.

Veselim se ponovnega sodelovanja z vami v letu 2017, obenem pa se vsem že vnaprej zahvaljujem za opravljeno delo!

Luka Božič, nacionalni koordinator IWC

Štetje vodnih ptic bo leta 2017 potekalo v **soboto, 14., in nedeljo, 15. januarja**. Vodne ptice bomo tako kot vsako leto šteli na osmih števnih območjih po Sloveniji. Vsako števno območje ali njegov del ima svojega lokalnega koordinatorskega, ki vas bo razporedil na odsek, kjer boste šteli, ter skrbel za skladno opravljanje popisa.

Napotki za štetje vodnih ptic (IWC)

- Še pred štetjem preberemo popisni obrazec.
- S štetjem pričnemo v soboto okoli 7. ure. Štejemo ne glede na vremenske razmere, ovira je lahko le gosta megla; takrat se štetje ponovi naslednji dan (to sporočite svojemu lokalnemu koordinatorskega štetja).
- Štejemo na vseh vodnih površinah; če so vodne ptice preštete na njivi, travniku ipd., je to treba vpisati v obrazec pod rubriko »sporočilo koordinatorskega štetja«.
- Med vodne ptice v grobem sodijo vse vrste slavnikov, ponirkov, kormoranov, čapelj, labodov, gosi, rac, tukalic, pobrežnikov, galebov in čiger ter belorepec, vodomec in povodni kos.
- Kjer vodne ptice bežijo na razdalji več kot 100 metrov, nanje z veliko verjetnostjo streljajo ali jih preganjajo; to vpišite na obrazcu v rubriko »sporočilo koordinatorskega štetja«.
- Zlasti vzdolž rek se je treba v loku izogniti večjim jatam ptic, ki bi jih s pretirano bližino opazovanja preplašili.
- Posebej bodimo pozorni na skupinska prenočišča galebov, gosi, kormoranov, zvoncev ipd. Skupinska prenočišča lokaliziramo že pred štetjem (npr. ob večernem ali jutranjem letu na ali s prenočišča).

- Večino večjih slovenskih rek smo za namen štetja razdelili na odseke; za vsak odsek reke, za ribnik, jezero ipd. izpolnimo svoj obrazec.
- Štetje opravimo s terenskim obhodom. V Sloveniji je nekaj manjših odsekov rek, kjer je možno ptice šteti iz avtomobila (npr. deli Kolpe, Drave); to vpišite v rubriko »sporočilo koordinatorskega štetja«.
- Podatke oddajte čim prej.
- **Sporočite tudi podatke odsekov, kjer vodnih ptic niste zabeležili, z vsemi izpolnjenimi osnovnimi informacijami in pripisom/vnosom »brez vodnih ptic«.**

Spletna baza januarskega štetja vodnih ptic (IWC)

Zaradi velike količine zbranih informacij so shranjevanje, upravljanje in obdelava podatkov štetja zamuden in logistično zahteven projekt. Pred tremi leti smo vzpostavili bazo, ki omogoča spletni vnos opazovanj in njihovo sprotno preverjanje s strani administratorja. Funkcionalnost baze in obrazec za spletni vnos vseskozi izboljšujemo. Spletni vnos podatkov v trenutni različici je enostaven in omogoča pregleden dostop do rezultatov štetja. Odziv popisovalcev je bil zelo spodbuden, saj je možnost spletnega vnosa podatkov za leto 2016 izkoristila večina vseh sodelujočih. Seveda pa si želimo, da bi se ta delež v prihodnje še povečal. Z direktnim vnosom se zmanjšajo možnosti napak pri prepisovanju podatkov s popisnih obrazcev v bazo, izognemo pa se tudi okolju neprijazni porabi velikih količin papirja. **Vsem, ki ste že pristopili k sistemu elektronskega obveščanja in vnosa podatkov v preteklih letih, bomo podrobnejša navodila, vsa obvestila v zvezi s štetjem in opomnik dogodka poslali prek elektronske pošte.**

Nove popisovalce in tiste, ki se za ta korak še niste odločili, vabimo, da prevzem popisnih materialov (obrazec, navodila, karte z odseki oz. lokalitetami) in oddajo podatkov (vpis rezultatov vašega štetja in ostalih rubrik z obrazca) za leto 2017 opravite prek spletne baze. Če se boste odločili za to možnost, vas prosimo, da nam svojo odločitev sporočite najkasneje do 5. januarja 2017 po e-pošti oziroma z SMS-om nacionalnemu koordinatorskega štetja. Sporočilo naj vsebuje vaše ime in priimek ter e-poštni naslov, za katerega želite, da se vključi v bazo januarskega štetja in ga uporabljamo za komunikacijo z vami.

Navodila za štetje vodnih ptic, popisni obrazec, vsa obvestila v zvezi s štetjem ter navodila za prevzem popisnih materialov in oddajo podatkov prek spletne baze bodo dostopni tudi na spletni strani DOPPS.

NASLOVI LOKALNIH KOORDINATORJEV:

o za števno območje Obale:

- Borut Mozetič, 041 643 703, e-pošta: borut.mozetic@dopps.si

o za števno območje Notranjske in Primorske:

- Jernej Figelj, 031 716 789, e-pošta: jernej.figelj@dopps.si

o za števno območje zgornje Save:

- Sava od izvira do Litije, Sora: Tomaž Mihelič, 031 438 545, e-pošta: tozaz.mihelic@dopps.si
- Ljubljana: Vojko Havliček, 041 651 917, e-pošta: vojko.havlicek@gmail.com
- Srednja Sava in Kamniška Bistrica: Katarina Denac, 041 316 740, e-pošta: katarina.denac@dopps.si

o za števno območje spodnje Save:

- Krka: Andrej Hudoklin, 041 893 740, e-pošta: andrej.hudoklin@zrsvn.si
- Sava od Zidanega Mosta navzdol: Dušan Klenovšek, 041 593 929, e-pošta: dusan.klenovsek@kp.gov.si

o za števno območje Kolpe:

- Urša Koče, 031 263 849, e-pošta: urza.koce@dopps.si

o za števno območje Savinje:

- Luka Božič, 031 307 993, e-pošta: luka.bozic@dopps.si

o za števno območje Drave:

- Luka Božič, 031 307 993, e-pošta: luka.bozic@dopps.si

o za števno območje Mure:

- Željko Šalamun, 041 712 396, e-pošta: zeljko.salamun@dopps.si

o Nacionalni koordinator IWC:

- Luka Božič, 031 307 993, e-pošta: luka.bozic@dopps.si

Na terenu

CARAR (*Turdus viscivorus*)

Najlaže bomo cararja, največjega drozga pri nas, opazili na travniku v bližini gozda. Tam si rad išče hrano, občasno med tem tudi obstane in si v pokončni drži ogleduje okolico. Zelo podobno se vede tudi cikovt (*T. philomelos*), ki pa je manjši od cararja. Razlikujeta se tudi po obliki pik na prsih in boku, kar pa je najbolje videti v priročniku za določanje ptic. Od jeseni pa tja do pomladi se cararji zelo radi prehranjujejo s plodovi bele omele (*Viscum album*) v krošnjah jelk. A cararja bomo prej zaslišali kot videli. Običajno se oglašajo z značilnim *crrrrr*, v tem času pa nekateri samci tudi že otožno pojejo. Tako je carar izredno številen v gozdovih jelke, posamezne osebe pa je mogoče videti tudi v sadovnjakih na podeželju, kjer po drevesih ravno tako uspeva bela omela.

besedilo: **Dare Šere**, foto: **Bojan Škerjanc**

MEHKI OSAT (*Cirsium oleraceum*)

Ena izmed mnogih navadno prezrtih travniških rastlin je gotovo mehki osat, znanilec vlažnih tal. Ni čudno, da je eno ljudskih imen zanj vodenika. Včasih so njegove velike liste nabirali za hrano prašičem, dandanes pa mlada stebela teknejo tudi ljubiteljem »divje hrane«. Njegova enojna, včasih v gornjem delu razrasla stebela, zrastejo do 1,5 m. Pritlični listi so pernato deljeni, stebelni celni in nazobčani ter objemajo steblo. Rumenkasta socvetja so koški, ki v premeru merijo od 2,5 do 4 cm. Nedvomno pa ga ne prezremo več, če smo vsaj enkrat uživali v opazovanju jate liščkov, ki je privršala od kdo ve kod in si privoščila guganje na zrelih socvetjih. Uspe jim skoraj nemogoče – hkrati se oglašajo, kljuvajo zrela semena in se pozibavajo na vitkih osatovih steblih. Nenadoma jata odleti, mi pa smo bogatejši za čarobno doživetje.

besedilo: **Metka Škornik**, foto: **Marjan Šenica**

Za terenske sladokusce

SNEŽNA BOLHA (*Boreus* sp.)

Snežne bolhe, velike le okrog štiri milimetre, je mogoče najti v prsti od jeseni do pomladi. V mrzlem delu leta pa jih utegnemo najti le ob koncu zime, ko ob toplejših sončnih dnevih prilezejo tudi na sneg, kjer se včasih pojavljajo v velikem številu. Hranijo se z rastlinicami in drobnimi mrtvimi živalcami. Po obliki spominjajo na ličinko kobilice ali murna in ravno tako skačejo z dolgimi nogami. Pri samcih so krila spremenjena v štiri nekoliko ukrivljene podolgovate štrclje, pri samicah pa so še bolj zakrnela in imajo obliko kratkih luskic. Samičin zadek se končuje s kratko leglico. V Sloveniji sta razširjeni obe srednjeevropski vrsti, navadna snežna bolha (*Boreus hyemalis*) in westwoodova snežna bolha (*Boreus westwoodi*).

besedilo: **Tomí Trilar**, foto: **Klemen Merzel**

RUMENOKLJUNI SLAPNIK (*Gavia adamsii*)

Najredkejši evropski slapnik je tiha želja prenekaterega ornitologa, ki pozimi pregleduje jate slapnikov. Nam najbližje gnezdi v arktični Rusiji, na otočju Nova Zemlja, ki je od Slovenije po najkrajši poti oddaljeno 3.500 km. Iz Slovenije so znana štiri opazovanja, nazadnje leta 2004. Z upanjem nas lahko navdajata bolj nedavni opazovanji iz Avstrije: leta 2014 na Donavi pri Dunaju in leta 2009, ko so nas le Karavanke ločevale od prvotimskega osebk, ki se je mesec dni zadrževal na Dravi v Rožu. Po svoji velikosti prekaša vse sorodnike, nekoliko se mu približa samo ledni slapnik (*G. immer*). K sreči slapniki nikjer v Sloveniji niso tako zelo pogosti, da ne bi pritegnili pozornosti opazovalcev – morda pa ravno to zimo kdo odkrije presenečenje med polarnimi (*G. arctica*) in rdečeglrimi slapniki (*G. stellata*).

besedilo: **Jurij Hanžel**, foto: **iStock**

V bližini doma

NATHUSIJEV NETOPIR (*Pipistrellus nathusii*)

Kako neobičajno ime?! Pravzaprav ne, saj je ta le 5 cm veliki netopir dobil ime po nemškem zoologu in agronomu Hermannu E. von Nathusiusu iz 19. stoletja. Vrsta je manj običajna, ker se pozimi seli iz severne in severovzhodne Evrope proti jugu in jugozahodu ter preleti celo do 2.000 km. Po številu najdb je pri nas redka. Največja verjetnost je, da se bomo pozimi srečali z večinoma onemoglimi nathusijevimi netopirji v bližini stavb, predvsem v mestih. Lahko vas bo presenetil v skladownici drv (tudi sredi Ljubljane), kamor se živali pozimi rade skrijejo, ali v ptičji gnezdilnici blizu gozda. Beleženje naključnih najdb se je izkazalo kot ključna metoda zbiranja podatkov za to vrsto, zato ste vljudno vabljeni, da vsako najdbo netopirja sporočite na netopirofon (068 650 090 ali <http://www.sdpvn-drustvo.si/nasveti.html>).

besedilo in foto: **Monika Podgorelec**

KALIN (*Pyrrhula pyrrhula*)

Kalin je pogost obiskovalec vrtov, še posebej tistih, ki premorejo grme ali živo mejo, da v njih lahko gnezdi in ga imamo zato priložnost opazovati večji del leta. Pred desetletjem sem prebral, da kalin prisega na semena velike koprive. Od takrat jih vsako jesen opazujem, kako na zrelih koprivah našega vrta vztrajno luščijo drobna semena. Med grmovnicami gozdnega roba ima kalin najraje plodove brogovite, iz katerih izbrska semena. Spreten je tudi pri luščenju semen javorja in jesena. Ko se zima prevesi v drugo polovico in nabreknejo popki koščicastih plodov, kot so češnja, sliva in ringlo, se vneta hrani z njimi. Ta navada mu je dala prastaro ime – popkar. Kljub rednemu obiranju popkov našega ringloja, se to na pridelku nikoli ni poznalo. V krmilnici ima ta živordeči ptič najraje sončnično in črno seme, ki je dodano mešanici hrane za kanarčke.

besedilo in foto: **Ivan Esenko**

DAN ODPRTIH VRAT NARAVNI REZERVAT ŠKOCJANSKI ZATOK

// besedilo: **Petra Vrh Vrezec**, foto: **Danilo Kotnik, Petra Vrh Vrezec, Ljubica Zemljak**

Na prvi oktobrski dan se je ob dnevu odprtih vrat v Naravnem rezervatu Škocjanski zaton zopet dogajalo veliko zanimivih stvari. Kot da bi lovili še zadnje tople poletne žarke, se je lepo število ljudi stekalo v ta edinstveni naravni ambient na Primorskem. Ljubitelji narave in ptic, navdušeni fotografi s profesionalnimi opremami za slikanje, zvedavi in navihani otroci, sprehajalci, ornitologi, obročkovalci, mladi ornitologi, ki so pomagali pri delu z obiskovalci, hkrati pa oprezali za ptičjimi redkostmi in se pripravljali na prihajajočo Ptičariado ...

Veliko zanimanja in »stikanja glav« je bilo okoli obročkovalske točke pri opazovalnici 10, kjer so obročkali ptice izkušeni ornitologi: predsednik DOPPS Rudolf Tekavčič (na sliki desno), Igor Brajnik, Dare Fekonja (v sredini) in Al Vrezec (levo), strokovni vodja Slovenskega centra za obročkovanje ptic v Prirodoslovnem muzeju Slovenije.

V obročkovalske mreže se je nalovilo veliko plašic (*Remiz pendulinus*), drobnih selivk iz severnih krajev, ki se prihajajo hraniti v trstičje rezervata. Ena izmed njih je nosila obroček, ki je izdajal, da prihaja iz Litve. Veliko zanimanja so bili deležni plavčki (*Cyanistes caeruleus*), črnoglavke (*Sylvia atricapilla*, na sliki), največ pa seveda turkizni vodomci (*Alcedo atthis*). Od »domaćih« ptic so se ulovile tudi svilnice (*Cettia cetti*) in celo mali martinec (*Actitis hypoleucos*).

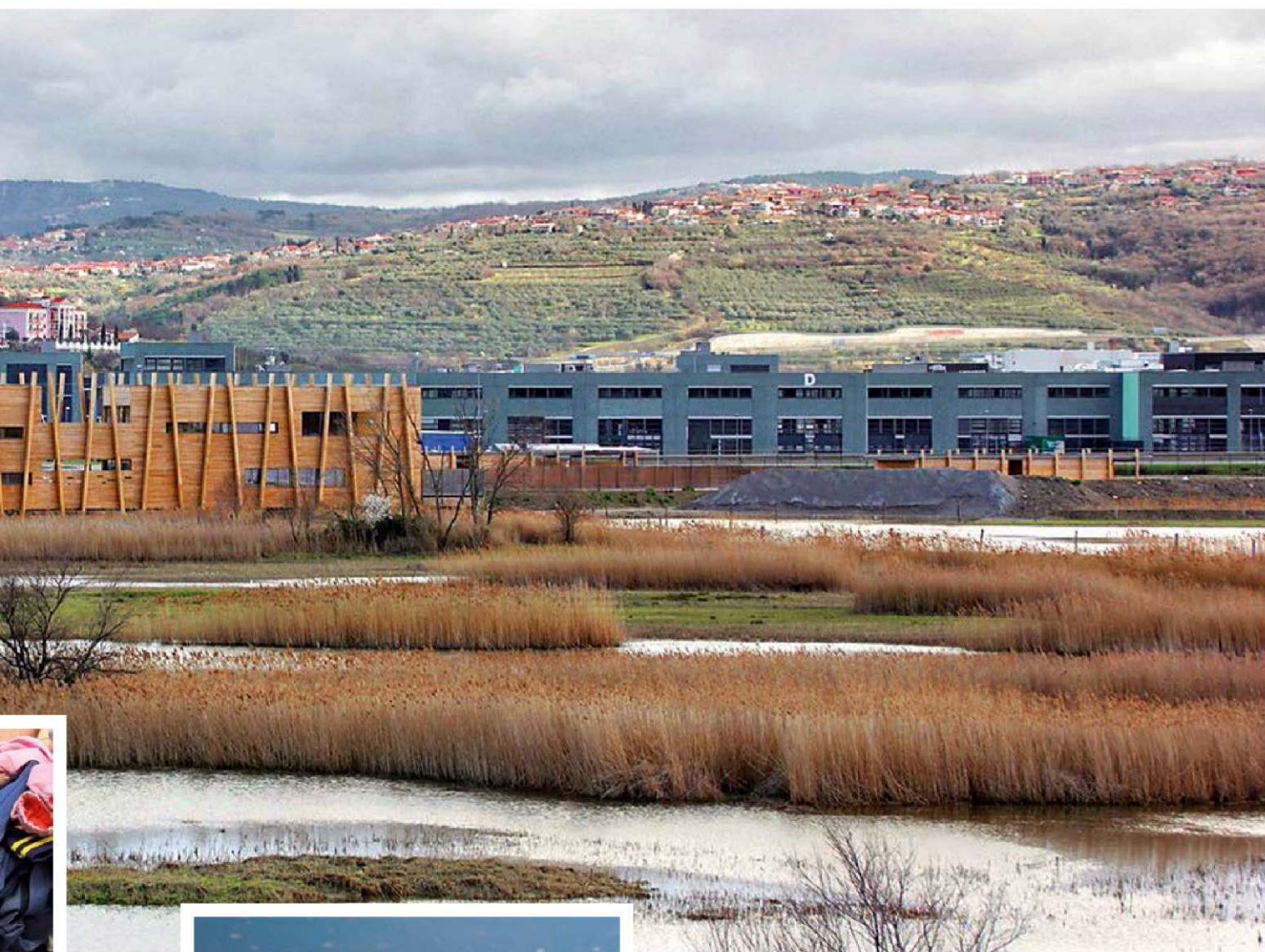

SVILNICA
(*Cettia cetti*)
ilustracija:
Jan Hošek

Posebno veliko zanimanja je bilo tudi na otroški delavnici spoznavanja s kamarškimi kobilami. Kar tri delavnice so se napolnile v zelo kratkem času, zato so z dodatno delavnico zaposleni omogočili to izkušnjo še desetim otrokom. Daša Stavber, prijazna in predana skrbnica konj, je otrokom potrpežljivo pokazala in povedala, zakaj so konji v rezervatu, kako se za njih skrbi, pristopi k njim, zatem pa je sledilo težko pričakovano jahanje. Falisca, Rižana in Cobidoule so se izkazale kot izjemno potrpežljive in umirjene kobilice.

Dare Fekonja zna s svojim zanesenim nastopom izvrstno navduševati ljudi nad pticami.

MALI PONIREK
(*Tachybaptus ruficollis*)

Ptičji svet Škocjanskega zatoka so obiskovalci prek celega dneva spoznavali tudi s pomočjo ornitologov, Jerneja Figlja ob osrednji opazovalnici in Urške Koče na razgledni terasi centra za obiskovalce, kjer so se otroci lahko v likovnem kotičku prepuščali tudi ustvarjalnim zanosom.

Dan se je zaključil s predavanjem Ala Vreza »SELITVE PTIC – naravni most med oddaljenimi svetovi«, ki je na ganljiv način prikazal, kaj se zgodi, če uničujemo mokrišča, kot je denimo Škocjanski zatok, ki so za ptice selivke življenjsko pomembna počivališča in prehranjevališča.

Za prazne želodce so skrbeli lokalni ponudniki s stojnicami pred centrom za obiskovalce. Obiskovalci so se sladkali z veganskimi miškami in mafini, drugi preizkušali različne vrste olivnega olja in se od gospoda Borisa Jenka poučili o malih skrivnostih dobrega olivnega olja, slednji so kupovali ekološke pridelke istrskih ekoloških pridelovalcev.

Zaposleni v Naravnem rezervatu Škocjanski zatok (Nataša Šalaja, Bojana Lipej, Bia Rakar, Tadeja Oven, Borut Mozetič, Igor Brajnik, Aleš Marsič) ter Daša Stavber so se spet izkazali kot zelo gostoljubni in odprti gostitelji, ki se dan za dnem trudijo, da bi ta ornitološki konček narave zaživel in se priljubil ljudem.

Slavnostna otvoritev ornitološke opazovalnice

// besedilo in foto: Tilen Basle

V petek, 14. oktobra 2016, smo skupaj s predstavniki Mestne občine Ptuj na desnem bregu Ptujkega jezera odprli novo ornitološko opazovalnico, zgrajeno s pomočjo evropskih in slovenskih sredstev v okviru projekta »Obnova rečnega ekosistema nižinskega dela Drave v Sloveniji« (LIVEDRAVA, LIFE11 NAT/SI/882). Slavnostni govorniki na prireditvi so bili ministrica za okolje in prostor, ga. Irena Majcen, župan Mestne občine Ptuj, g. Miran Senčar, predsednik DOPPS, g. Rudolf Tekavčič, in dr. Damijan Denac, vodja projekta LIVEDRAVA ter direktor DOPPS.

Projekt LIVEDRAVA, katerega glavni cilj je s konkretnim naravovarstvenim delom, raziskovanjem in izobraževanjem ohraniti ogrožene vrste živali ob Dravi in njihove življenjske prostore, se je začel septembra 2012 in bo trajal do konca leta 2017. Številne projektne aktivnosti, med katerimi je bila tudi postavitve ornitološke opazovalnice ob Ptujem jezuru, potekajo na območju Drave med Mariborom in Središčem ob Dravi.

Ornitološka opazovalnica je bila dokončana avgusta 2016 v sodelovanju Mestne občine Ptuj in DOPPS. Opazovalnico je zasnoval Ravnika Potokar Arhitekturni biro d.o.o., izvajalec gradbenih del pa je bilo Komunalno podjetje Ptuj d.d. Opazovalnica omogoča izvrstno spoznavanje in opazovanje ptic, predvsem kolonijo navadnih čiger (*Sterna hirundo*) in črnohlavih galebov (*Larus melanocephalus*). V njej so nameščene tudi določevalne table in preglednice ptic na Ptujem jezuru.

DOPPS in Mestna občina Ptuj vidita novonastalo ornitološko opazovalnico kot pomemben prispevek k turistični in izobraževalni ponudbi ter splošnemu razvoju občine.

Poziv komisarki za ohranitev direktiv

// besedilo: Damijan Denac

Sredi novembra smo pozvali evropsko komisarko za promet, Violeto Bulc, da se na Kolegiju komisarjev zavzame za podporo in boljše uresničevanje Direktive o pticah in Direktive o habitatih. Obsto teh direktiv je bil navkljub jasno izraženemu javnemu mnenju v njun prid do decembra še vedno pod vprašajem.

Tekmovalna vna je bila velika, še posebno med mladimi.
foto: Luka Poljanec

Lepa »četica« udeležencev Ptičariade 2016
foto: Borut Mozetič

PTIČARIADA 2016 - REZULTATI

Ime skupine	Število opazovanih vrst	Število slikanih vrst
Veseli štajerski pubeci	103	76
Štrudl smo se	101	52
Krožek kože Berte	100	
Kr pobožala bi ga	80	
Redwings 5	79	61
Redwings 7	79	
Mi legende	79	
Turisti	78	
Pingvini	76	
Jurjevi	75	61
Ekpa Krofki	64	
Žou ne 80	63	40
Bamiže	60	
Divje babe	59	26
Ptičjesledci	35	
Ekpa Gaberšek	28	26

REKORDNIH 16 SKUPIN IN 140 OPAŽENIH VRST PTIC!

// Tilen Basle

MED NAJBOLJŠIMI LEŽA TRI VRSTE RAZLIKE

Takšen je izkupiček letošnje Ptičariade, ki je 8. oktobra 2016 potekala na območju slovenske Istre. Od 4. ure zjutraj pa vse do 14. ure popoldan je 80 ornitologov tekalo za pticami vse od Kraškega roba do Sečoveljskih solin. Vas zanima, kdo je bil najuspešnejši in katere vrste smo opazili?

Tekmovanje se je pričelo zgodaj, ko so se najbolj vnete skupine pognale v lov za nočno aktivnimi vrstami ptic – sovami. Vse do 6. ure je pod Kraškim robom vladala gneča in tekmovalne skupine so imele priložnost dodobra oceniti konkurenco. Okoli 6. ure smo skoraj vsi prisluhnili veliki uharici (*Bubo bubo*), tisti najbolj zagrizeni pa so do takrat že odključali lesno sovo (*Strix aluco*), čuka (*Athene noctua*) ali malo uharico (*Asio otus*). Po jutranji »mrzlici« so se skupine razpršile po tekmovalnem poligonu in vsak je ubral svojo taktiko. V večjem številu smo se tekmovalci zbrali šele po zaključku tekmovanja v Naravnem rezervatu Škocjanski zatok, kjer smo primerjali rezultate in fotografije ter se okrepčali ob domači juhi in mineštri.

Letos je bila udeležba na Ptičariadi izjemna, zato tudi nismo presenečeni nad rezultati. Skupaj je vseh 16 tekmovalnih skupin opazovalo 140 vrst ptic, 99 od teh pa je bilo tudi fotografiranih. Izmed zanimivih opazovanj velja omeniti polarnega slapnika (*Gavia arctica*), malega sokola (*Falco columbarius*), bledega hudournika (*Apus pallidus*), skalnega plezalčka (*Tichodroma muraria*), puščavca (*Monticola solitarius*) in skoraj vse vrste lastovk, ki se jim je takrat že pošteno mudilo na jug. Vse skupine so opazovale izjemno selitev grivarjev (*Columba palumbus*), saj so nekatere jate štejele krepko čez tisoč osebkov.

Sedaj pa vas verjetno že zanimajo rezultati letošnje Ptičariade, kajne? Skupina z najmanj opazovanimi vrstami je opazila 26 vrst ptic, medtem ko je skupina z največ vrstami zbrala kar 103. Prerivanje na vrhu je bilo letos zelo izrazito, saj so bile razlike zelo majhne – med prvimi tremi skupinami je bilo le za tri vrste razlike! Nekoliko manj napeto je bilo v fotografski kategoriji, kjer je zmagovalna skupina zasledovalce na drugem mestu premagala za 15 vrst.

Zmagovalci letošnje Ptičariade so s 103 opazovanimi vrstami ptic postali Veseli štajerski pubeci, drugo mesto je s 101 opazovano vrsto zasedla skupina Štrudl smo se, tretje mesto pa s 100 zbranimi vrstami skupina Krožek kože Berte. V fotografski kategoriji je prav tako slavila skupina Veseli štajerski pubeci, ki ji je uspelo fotografirati 76 vrst ptic. Drugo mesto sta si z 61 fotografiranimi vrstami ptic delili skupini Redwings 5 in Jurjevi, tretji so bili Štrudl smo se, ki so zbrali 51 fotografiranih vrst ptic.

Več utrinkov z letošnje Ptičariade in sezname opaženih in fotografiranih vrst ptic si lahko ogledate na povezavi: <http://ptice.si/2016/10/16-skupin-10-ur-140-opazenih-vrst-ptic/>.

Vsi udeleženci dogodka so imeli priložnost opazovati ogromno jato čez tisoč **GRIVARJEV** (*Columba palumbus*), ki se je selila čez tekmovalni poligon.

foto: **Barbara Vidmar**

V fotografskem objektivu zabeležena vrsta – **MALA BELA ČAPLJA** (*Egretta garzetta*)
foto: **Lovro Zakrajšek**

6. Pomurski ornitološki vikend

// besedilo: Larisa Gregur in Gregor Domanjko, foto: Gregor Domanjko

Člani Pomurske sekcije DOPPS smo med 28. in 31. oktobrom že šesto leto zapored uspešno pripravili Pomurski ornitološki vikend. Z 22 osnovnošolci iz osmih različnih osnovnih šol smo raziskovali Goričko. Večino časa smo preživeli na terenu v okolici Osnovne šole Šalovci, raziskovali pa smo tudi širšo okolico Goriškega. Odšli smo na Ledavsko jezero in tam popisali vodne ptice, potem pa na grad Grad, kjer smo si poleg različnih poučnih filmov ogledali tudi nekaj soban (od vsega skupaj 356, kolikor naj bi bilo soban v gradu). Jasno in toplo noč smo izkoristili za poslušanje sov, med drugimi tudi markantne velike uharice (*Bubo bubo*), največje sove v Evropi. V štirih dneh smo popisali kar 62 vrst ptic. Med zanimivi velja omeniti čopastega škrjanca (*Galerida cristata*), rumenoglavega kraljička (*Regulus regulus*), krivokljuna (*Loxia curvirostra*) in žvižgavko (*Anas penelope*). Aktivni smo bili tudi v nedeljo, saj smo poleg dopoldanskega terena za zaključno ponedeljkovo predstavitev pripravljali še plakate in predstavitve ter na dvorišču šole namestili krmilnico in gnezdilnico. Nismo pa samo delali, marveč smo se tudi družili ob večerni peki kostanjev.

Pri izvedbi 6. Pomurskega ornitološkega vikenda so nas finančno podprli Tovarna bovdenov in plastike d.o.o. iz Lenarta, Elektro Maribor, podjetje ARCONT, Panorganica, TEO-TEN in ARKO. K organizaciji so tudi znatno prispevali OŠ Šalovci, Javni zavod Krajinski park Goričko, Vesna Kitthiya, Gregor Harb, Mia Marinič in družina Kuzmič iz Vidoncev, za kar se vsem iskreno zahvaljujemo.

Hvala pa tudi Mojci Podletnik, Nataši Bavec, Darku Lorenčiču, Anji Ivanuš, Robiju Gjergjeku, Robiju Šišku, Aleksandru Korenu, Tamari Karlo in Željku Šalamunu, ki so se odzvali na vabilo za mentorstvo.

Podraška cerkev pred prenovo strehe z rdečimi puščicami so označene odprtine, na katere so bile v notranjosti cerkve nameščene gnezdilnice.

Vipavska dolina se je v soboto, 22. oktobra 2016, zbudila v mirno in sveže jutro.

Jasno nebo ter vzhajajoče sonce sta napovedovala čudovit jesenski dan. S soncem je v Podrago pri Podnanosu prispel tudi Tomaž Mihelič. S seboj je pripeljal lesene deske, vijake, orodje ter eno že izdelano veliko gnezdilnico za pegasto sovo (*Tyto alba*). Pridružil se je dvema članoma Severnoprimske sekcije DOPPS s skupnim ciljem, da v župnijski cerkvi namestimo šest gnezdilnic, za čuka (*Athene noctua*), pegasto sovo in postovko (*Falco tinnunculus*). Prvi dve vrsti imata v Sloveniji status kritično oziroma močno ogrožene, postovka pa potencialno ogrožene gnezdilke. Zlasti za pegasto sovo je znano, da je v preteklosti pogosto gnezdila na cerkvenih podstrešjih in v zvonikih, a ji je bil v zadnjih desetletjih z zamrežitvijo odprt in na teh objektih dostop marsikje onemogočen. Najdba

Najdeni ostanki kosti rovk in voluharic med montažo gnezdilnic na podstrešju cerkve

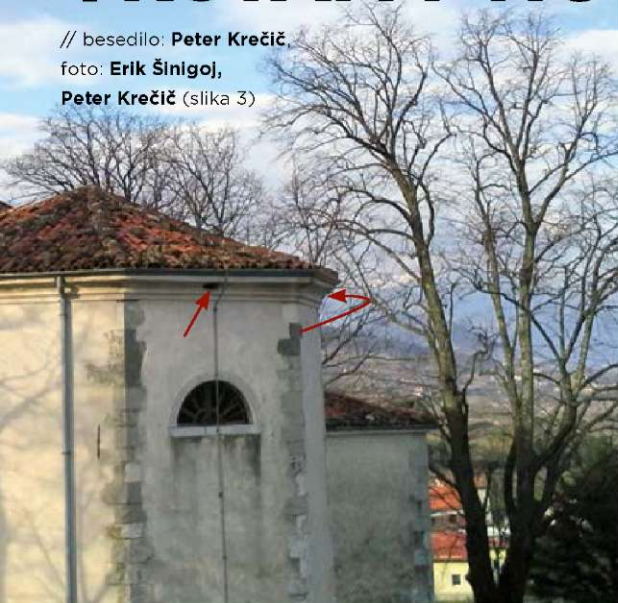

PODRAŠKA CERKEV DOM OGROŽENIM VRSTAM PTIC

// besedilo: **Peter Krečič**

foto: **Erik Šinigoj**,

Peter Krečič (slika 3)

Druge gnezdilnice smo izdelali na samem mestu, da smo jih kar najbolje prilagodili podstrešnim razmeram. Erik Šinigoj in Tomaž pri sestavljanju druge gnezdilnice.

ostankov kosti rovk in voluharic med nameščanjem gnezdilnic je bila dokaz, da so sove pred zamrežitvijo odprtih že gnezdile na podstrešju podraške cerkve, in potrčila pravilno odločitev za to akcijo.

Namestitev gnezdilnic je bila predhodno dogovorjena z lokalnimi cerkvenimi predstavniki. V skladu s tem dogovorom so bile med prenovo ostrejša cerkve spomladi 2016 v zunanjih zidovih na podstrešju ohranjene vse tri odprtine, sicer bi jih zazidali. Na vsaki smo odstranili mrežico, ki je

onemogočala dostop pticam, z notranje strani zidu pa namestili večjo leseno gnezdilnico. Vse tri gnezdilnice so s podstrešne strani popolnoma zaprte. Zato pa ima del zadnje stene vsake gnezdilnice vgrajene tečaje, da se notranjost gnezdilnice lahko odpre, pregleda ali očisti.

Podobne tri gnezdilnice smo postavili še na okrogle line v zvoniku nad zvonovi. Ravno tako smo s teh lin odstranili zaščitno mrežo in iz velikih niš v zidovih so nastala udobna gnezdišča. Gnezdilnice nismo namestili na zaporednih linah z namenom, da bi bil pretok zraka v prostoru čim manj oviran.

V predelu zvonika nad zvonovi smo na treh nišah izdelali lesene okvirje, kamor smo pritrdili zadnja vratca. Po odstranitvi mreže in nasutju peska so to postale zelo lepe gnezdilne niše zvonika.

Peter Krečič in Tomaž Mihelič pred namestitvijo največje gnezdilnice v cerkvi. Da je dobra volja nagrajena, se je izkazalo na terenu. Gnezdilnico smo z manj kot centimetrom odmika spravili skozi vrata zvonika, vhodna odprtina gnezdilnice se je na las ujemala z nišo v cerkvi, dolžina gnezdilnice pa z razmikom med tramovi, in to ne da bi Bor Mihelič, ki je gnezdilnico izdelal, vedel za kakšno od teh mer.

Nastalo je torej šest prostornih in udobnih gnezdilnic. Za še večje udobje bodočih stanovalcev smo na dno vsake gnezdilnice nasuli plast peska s primešano mivko. Ti ptičji apartmaji so dobili tudi svoja imena: Pegasta sova, Čuk, Pegica, Postovka, Kavka in Sova.

Dan se je že prevešal proti večeru in v soncu so žarela le še ostenja Nanosa, ko smo že malo utrujeni, a več kot zadovoljni, zaključili z delom. Razšli smo se v upanju, da bodo že naslednje leto gnezdilnice gostile svoje soimenjakinje in da bo zgledu Podrage z nameščanjem gnezdilnic v svoje zgradbe sledila še kakšna fara v Sloveniji.

Mogoče bo prihodnje leto enega od ptičjih apartmajev obiskal tudi ČUK (*Athene noctua*).

ilustracija: **Mike Langman** (rspb-images.com)

Zmagovalci risarskega natečaja »Ptice in naš vrtec« so bili: **Luka Adam** (Črni kos se kopa v luži), **Ela Bohinc** (Ptički, ki letijo v tople kraje) in **Daša Debeljak** (Kos in grozdje)

SREČANJE MLADIH ORNITOLOGOV SLOVENIJE 2016

// Tilen Basle

V mesecu novembru smo v Mariboru po štirih letih premora ponovno organizirali Srečanje mladih ornitologov Slovenije. Letošnji dogodek je bil namenjen predstavitvam dogodivščin in zanimivih opazovanj s terena, predstavljeni pa sta bili tudi dve raziskovalni nalogi.

Na letošnjem 15. Srečanju mladih ornitologov Slovenije, ki je bilo v soboto, 12. novembra 2016 v Mariboru, je šest mladih ornitologov predstavilo svoja terenska in raziskovalna doživetja preteklega leta. Prisluhnili smo lahko pestrim predstavitvam terenskih dogodivščin tako doma kot tudi v tujini, celo onstran luže.

S ČIM SE UKVARJAJO MLADI

Dosedanja odkritja o velikem srakoperju (*Lanius excubitor*) na Ljubljanskem barju in obete za to vrsto v prihodnje je predstavil Matija Mlakar Medved. Mladi ornitolog v osrčju Slovenije raziskuje pojavljanje in ekologijo te vrste, ki se pri nas pojavlja le v zimskem času, ko se populacije s severa pomaknejo na jug.

Po Srečanju mladih ornitologov Slovenije smo se odpravili na izlet na obrobje Slovenskih goric, kjer nas je presenetila jata 10 plevic (*Plegadis falcinellus*).
foto: **Tilen Basle**

Rok Lobnik je preteklo zimo raziskoval prezimovanje vodnih ptic na Mariborskem jezeru na reki Dravi, za nalogo pa je tudi prejel srebrno priznanje na letošnjem srečanju Mladi za napredek Maribora. Na SMOS-u nam je še enkrat predstavil, do kakšnih zaključkov je prišel v raziskovalni nalogi.

Svoje dogodivščine s pticami v preteklem letu sta predstavila Vanesa Bezljaj in Mitja Denac. Vanesa je predavanje popestrila s svojimi odličnimi fotografijami, Mitja pa je napravil pregled opazovanj preteklega leta, ki so ga popeljala po vsej državi, vse od mokrišč in gozdov pa do vrhov gora.

Ornitologi nikoli ne moremo iz svoje kože, zato tudi na potovanjih kar pogosto zremo v nebo. Še posebej, če se odpravimo v daljne kraje, kjer je vsaka vrsta ptice za nas nekaj povsem novega! Lana Klemenčič nam je odkrivanje zanjo povsem novih vrst ptic predstavila na primeru jugozahodnih ZDA, kamor se je odpravila med poletnimi počitnicami. Tudi Maks Sešlar je med potovanjem po okolici Valencie zrl v nebo in odkrival zanj nove vrste ptic. Svoja opazovanja je prikazal občinstvu na zanimiv in duhovit način.

ZAKLJUČEK NATEČAJA »PTICE IN NAŠ VRTEC«

Dogodek smo izkoristili tudi za zaključek letošnjega nagradnega risarskega natečaja »Ptice in naš vrtec«, ki smo ga organizirali v občini Maribor in njeni okolici. Na natečaj se je odzvalo 10 vrtcev, ki so prispevali 123 likovnih del. Med njimi smo izbrali tri najboljša in jim podelili priznanja in praktične nagrade. V ožji izbor se je uvrstilo kar 25 likovnih del, ki si jih lahko ogledate v galeriji na spletni strani (glej povezavo). Zmagovalcem kot tudi vsem udeležencem natečaja iskreno čestitamo za dosežke in jim želimo, da svoj ustvarjalni dar uspešno razvijajo tudi v prihodnje.

Kako rešiti hudournika?

»...vrzite ga skozi okno!«

// Tilen Basle

Ponavadi je mlade ptice, ki jih najdemo na tleh, najbolje pustiti pri miru, saj so njihovi starši najverjetneje v bližini in skrbno bdijo nad njimi. A hudourniki (*Apus apus*) so drugačni! Ti »leteči asi« so strašno slabi »sprehajalci« in če pristanejo na tleh, ne morejo več vzleteti.

Pred časom je študentka Urška pod svojim blokom našla mladega hudournika. Vzela ga je v svoje stanovanje v 8. nadstropju, ker pa ni vedela, kako ga oskrbeti, se je po pomoč obrnila na naše društvo. Na drugi strani telefonskega kabla se je oglasil Tilen, koordinator akcije Pomlad prihaja!, in ji hitro odgovoril: »Vrzite ga skozi okno!« Malce presenečena Urška je nekaj minut kasneje vnovič poklicala in z veseljem sporočila: »Poletel je, poletel!«

Hudourniki so danes najverjetneje že nekeje v predelu tropske Afrike in prav lepo jih bo videti prihodnjo pomlad, ko se spet vrnejo k nam, kajne? Mi bomo prav gotovo pozorni nanje, kot tudi na druge dobro poznane in čudovite ptice selivke, ki nam vsako leto naznanijo prihod pomladi: bela štokrlja (*Ciconia ciconia*), kmečka lastovka (*Hirundo rustica*), kukavica (*Cuculus canorus*) in čebelar (*Merops apiaster*). A mnogo lepše je, če lahko stvari počnemo v dobri družbi, zato vas lepo vabimo, da se nam pri spremljanju prihoda pomladi v okviru akcije Pomlad prihaja! pridružite. O napredku selitve in novostih vas bomo obveščali na naši spletni (www.ptice.si) in Facebook strani, za več informacij pa seveda ne pozabite obiskati spletne strani Pomlad prihaja! (www.springalive.net). Ker je zgodb, podobnih tistim z mladim hudournikom vsako leto veliko, bomo **leto 2017 posvetili ozaveščanju o ravnanju z najdenimi mladički ptic.**

Za tiste, ki akcije Pomlad prihaja! še ne poznate, pa kratek pregled preteklega leta. Namen projekta je beleženje spomladanskega prihoda naših najbolj značilnih ptic selivk, pri projektu pa v Evropi in Aziji sodeluje kar 41 držav, ki se jim je pridružilo tudi 14 afriških. Skupaj smo s 571 dogodki in 294 naravovarstvenimi akcijami ter intenzivnejšo medijsko izpostavljenostjo (2.100 Facebook navdušencev in 33.503 ogledov YouTube kanala SpringAlive) dosegli neverjetnih pet milijonov ljudi! Vse to pa ne bi bilo mogoče brez več kot 400 zagretilih prostovoljcev in seveda vas, ki ste prispevali zanimiva, zabavna in predvsem zelo pomembna opazovanja. Teh se je nabralo kar več kot 91.000! Kar pa še posebej navdušuje je podatek, da se je v izobraževalne aktivnosti projekta Pomlad prihaja! vključilo več kot 69.000 otrok, ki so tako krepili poznavanje ptic in naravnih procesov ter odnos do živih bitij in narave. Prav **zato k sodelovanju prav lepo vabimo vse mlade, njihove starše, vzgojitelje in učitelje.**

DOMAČI VRABEC
(*Passer domesticus*)
je že vrsto let
najštevilčnejši v akciji
Ptice okoli nas.

ilustracija:
Mike Langman / RSPB

PTICE OKOLI NAS

V NASELJIH

EN VRABEC, DVE SINICI ...

// Tilen Basle

Kdo danes ne pozna vrabca ali sinice? Vrabci so tiste »brihtne« ptice, ki glasno ščebetajo, v skupinah poletavajo naokoli in iščejo nekaj za pod kljun. Saj veste, več oči več vidi! Če bi jih opazovali dalj časa, bi kaj hitro ugotovili, da so prava banda, ki včasih spominja na prizore iz starih vesternov!

Sinica je v primerjavi z vrabcem nekoliko bolj umirjena in samotarska. V bližini krmilnice se glasno oglašja, včasih tudi kakšno zapoje. Pogosto obiskuje krmilnice, kamor hitro smukne, odnese kakšno seme in ga na bližnjem drevesu poje. Kadar krmilnico zasede banda vrabcev, se ona loti pogache ali visečega sadja, saj vrabci takšnih akrobacij ne zmorejo!

... TRI DOLGOREPKKE, ENA ... HMM?

Poznate prav vse vrste ptic, ki jih srečate v okolici svojega doma? Če jih pozorno spremljate, lahko kaj kmalu naštejete več kot 30 vrst! Seveda se katera pokaže bolj poredko in velikokrat se moramo tudi izkušeni ornitologi zelo potruditi, da jo določimo. Zato naj vas ne skrbi, če vam kakšna ptica »uide«, z mero potrpežljivosti in vaje boste lahko kos tudi še tako skrivnostnim vrstam.

Kratek sprehod okoli hiše ali pa namestitev krmilnice lahko kaj kmalu prinese spoznanje, da se v bližini pojavlja kar nekaj vrst ptic. Ob natančnem ogledu vrabca hitro ugotovimo, da obstajajo domači vrabci (*Passer domesticus*), poljski (*P. montanus*) in še kakšni, da je sinica lahko velika sinica (*Parus major*), plavček (*Cyanistes caeruleus*) ali katera druga, opazimo brgleza (*Sitta europaea*) ali pa taščico (*Erithacus rubecula*), ki sramežljivo smuka po bližnjem grmu.

KATERE VRSTE STE OPAZILI?

Številni ornitologi vestno opazujemo ptice okoli svojih domov, vendar se nam zmerom poraja vprašanje: »Katere vrste opazujejo drugod?« Prav zato se vsako leto v akciji »Ptice okoli nas« po pomoč obračamo na vas. Sporočite nam svoja opazovanja, mi pa vam obljubimo, da bomo vsa opazovanja povzeli in vam sporočili, katere ptice se pojavljajo okoli naših domov. Dogovorjeno?

Da si boste lažje predstavljali, vam kar ob tej priložnosti sporočam, kako se je iztekla akcija »Ptice okoli nas« v letu 2016. Skupaj z nami je svoja opazovanja delilo 781 ljudi. Še posebej navdušujoče je, da je ptice opazovalo veliko otrok v vrtcih in šolah. Ptice so tako v okviru akcije spoznavali v 31 vrtcih in šolah, sodelovalo pa je 525 učencev in učenek. Verjetno pa vas že zanima, kaj smo v tednu opazovanja zasledili na naših vrtovih, balkonih in parkih, kajne?

Skupaj smo našli kar 10.182 ptic, ki so pripadale 52 vrstam. Najštevilčnejši in že vrsto let nepremagan je ostal domači vrabec, temu pa sta sledila siva vrana (*Corvus cornix*) in velika sinica. Pa naj kdo reče, da rek »v številu je moč!« ne velja! Vrabci so prav lep dokaz, da jim prilagodljivost, iznajdljivost in sodelovanje delujejo v prid!

Kot vsako leto ste nam sporočili tudi nekaj zelo zanimivih opazovanj, ki so vredne omembe. Na Gorenjskem ste opazovali planinskega orla (*Aquila chrysaetos*) in sokola selca (*Falco peregrinus*), medtem ko ste na Štajerskem odkrili prezimovališče malih uharic (*Asio otus*), kjer je »dopustovalo« 27 sov.

Bomo z opazovanje ptic v naši okolici nadaljevali? Dajmo!

VELIKA SINICA (*Parus major*)
pogosto obiskuje krmilnice,
vanje hitro smukne, odnese
kakšno seme in ga na
bližnjem drevesu poje.

ilustracija:
Mike Langman / RSPB

S postavitevijo **KRMILNICE** pozimi ptice približamo našim bivališčem in jih lahko zelo enostavno opazujemo tudi brez daljnogleda ali spektiva. Na sliki sta veliki sinici (*Parus major*) in plavčka (*Cyanistes caeruleus*).

foto: **Borut Kumar**

POJDITE NA SPREHOD, OPAZUJTE SKOZI OKNO ...

... in si zabeležite svoja opazovanja! Nas nadvse zanima, katere ptice se pojavljajo okoli vaših domov in katere vam uspe prepoznati. »Vaja dela mojstra«, pravijo, in več ko boste v naravi, lažje boste prepoznali to in ono vrsto ptice ali kakšne druge živali. Za spodbudo in vam v pomoč smo na spletni strani ptice.si pripravili rubriko »Ptice in ljudje«, kjer najdete veliko koristnih nasvetov, kako privabiti, opazovati in pomagati pticam.

V letu 2017 bo akcija »Ptice okoli nas« potekala **od ponedeljka, 23. januarja, do nedelje, 29. januarja 2017**. Enkrat v tem tednu si izberite pol ure in si v tem času zabeležite vse ptice, ki ste jih opazili. Zabeležite samo največje število ptic iste vrste, ki jih vidite hkrati (tako preprečite večkratno štetje istih ptic). Svoja opazovanja nam sporočite do konca februarja prek e-obrazca, ki ga najdete na spletni strani ptice.si, kjer boste dobili tudi vse dodatne informacije.

PRIBLIŽAJTE PTICE NAJMLAJŠIM!

Opazovanje ptic v okolici doma, šole ali vrtca je v zimskem času odlična priložnost, da otrokom približamo naravo in tako gojimo odnos do nje. Ker lahko pozimi ptice s postavitevijo krmilnice približamo našim bivališčem, jih je zelo enostavno opazovati tudi brez daljnogleda ali spektiva. Krmilnico postavimo blizu okna, sami pa se skrijmo za kuliso, lončnice ali zavese in potrpežljivo čakajmo prve goste. Ptice bodo hrano kaj kmalu našle, informacija pa se bo kot strela razširila med pripadnike iste kot tudi drugih vrst ptic. Kmalu boste lahko na krmilnici opazovali več vrst ptic, vaša naloga pa je, da jih čim več prepoznate. Pri tem si lahko

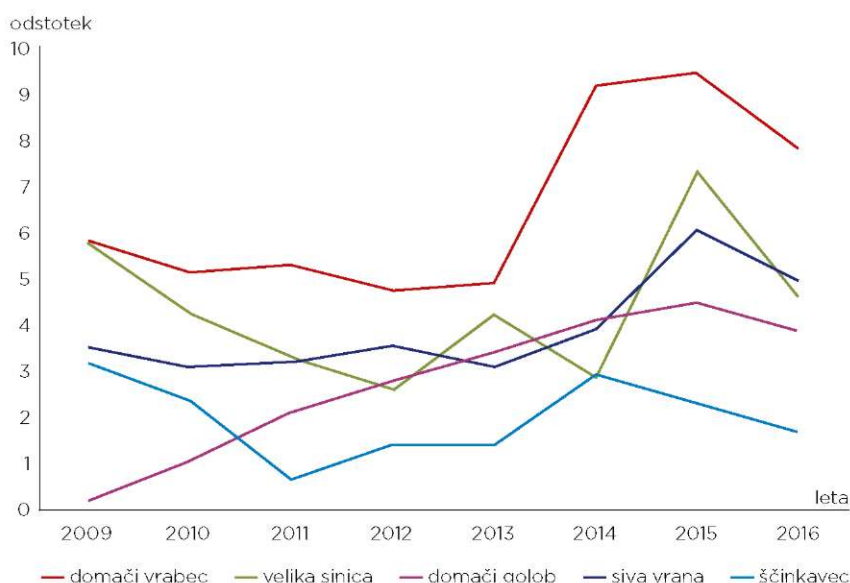
pomagate z letakom, ki smo ga na društvu pripravili prav v ta namen in je na voljo na naši spletni strani. Otroci bodo nad dogajanjem na krmilnici zelo navdušeni, hkrati pa se bodo ob tem lahko naučili prepoznati nekaj vrst ptic, njihove navade ter prilagoditve. K sodelovanju v akciji »Ptice okoli nas« zato še posebej vabimo vse vrtce in šole. Tako kot vaših podatkov o opazovanju bomo zelo veseli tudi kakšnih fotografij, risb ali zanimivih opazovanj, ki nam jih lahko posredujete na spletni naslov spletnik@dopps.si ali po pošti na naslov DOPPS, Tržaška 2, 1001 Ljubljana.

SIVA VRANA (*Corvus cornix*) je po številčnosti takoj za domačim vrabcem.

ilustracija:
Mike Langman / RSPB

**NIHANJE ŠTEVILČNOSTI NEKATERIH VRST PTIC
V NASELJIH V ZADNJIH OSMIH LETIH**

Evropska noč raziskovalcev

// besedilo in foto: Tilen Basle

Slovenski konzorcij, ki ga sestavljajo Univerza v Mariboru, Univerza na Primorskem, Univerza v Novi Gorici, Nacionalni inštitut za biologijo in Gimnazija Franca Miklošiča Ljutomer, je bil izbran za izvedbo projekta Noč raziskovalcev, katerega slogan je bil tokrat »Znanost za življenje«. Dogodek je potekal zadnji petek v septembru od popoldanskih do nočnih ur v sedmih slovenskih mestih hkrati – Ljubljani, Mariboru, Izoli, Kopru, Brežicah, Ljutomeru in Novi Gorici. Ocenjujemo, da so skupno gostili okrog 2000 obiskovalcev. Osrednji namen projekta je popularizirati poklic raziskovalca, znanstvenika in ga približati širši javnosti, zlasti mladim. Projekt skozi vrsto aktivnosti ozavešča o družbeno pomembni vlogi raziskovalcev, znanosti in vplivu le-te na vsa področja človekovega delovanja. Obenem seznanja z vrsto evropskih pa tudi nacionalnih programov financiranja in drugih aktivnosti, namenjenih razvoju kariere raziskovalcev, raziskovalnemu delu, opremljenosti in atraktivnim delovnim razmeram. Dogodek je tako privlačen za vse, ki jih zanima, "kako deluje" in kaj znanost pomeni za naše življenje. Je izjemna priložnost zlasti za mlade, ki jim pomaga spoznati različne vidike privlač-

nega poklica raziskovalca, ki odpira vrsto kariernih možnosti. Skozi eksperimente, predstavitve, delavnice za odrasle in otroke, vodene izlete v laboratorijih, kvize o znanosti in podobno so obiskovalci imeli priložnost interaktivno navezati stik z raziskovalci in spoznati njihov prispevek k družbi. Na dogodku se je predstavil tudi DOPPS. Pripravili smo ogled Naravnega rezervata Iški morost, v Cityparku v Ljubljani pa stojnico, kjer smo predstavljali raziskovanje in varstvo ptic v Sloveniji.

Ogroženi zaklad Ulcinja

// besedilo: Tilen Basle,
foto: Gregor Šubic

Predstavljamo vam najnovejši dokumentarni film, ki govori zgodbo enega najpomembnejših območij za ptice na celotnem Balkanu. Dokumentarni film Ogroženi zaklad Ulcinja je "paradna ptica" komunikacijskega projekta 'Promotion of biodiversity conservation actions through motion – Ulcinj Salinas', ki ga je realiziral Kawka Production pod pokroviteljstvom Critical Ecosystem Partnership Foundation in BirdLife International. V procesu snemanja je sodeloval tudi DOPPS, saj smo avgusta 2015 s pomočjo brezpilotne naprave (dron) zabeležil prve osupljive posnetke čudovitega, morda biotsko najbolj pestrega območja na jugozahodu Balkanu – delte reke Bojane! Vabljeni k ogledu!

Razpis za nagrado Zlati legat 2015

Zlati legat je priznanje, ki ga DOPPS podeljuje slovenskim ornitologom za najboljšo delo s področja ornitologije, objavljeno doma ali na tujem. Kandidirajo lahko dela, katerih prvo navedeni avtor je državljan Republike Slovenije ali zamejski Slovenec. **V pošteve za izbor pridejo strokovna in znanstvena dela s področja ornitologije, ki so bila objavljena v letu 2015.** Žirija bo izbirala med vsemi objavljenimi deli v tem letu. Avtorje prosimo, da kopije svojih del pošljejo na naslov DOPPS, p. p. 2990, 1001 Ljubljana ali dopps@dopps.si, s pripisom »za Zlati legat«, do 1. 2. 2017. Svečana razglasitev zmagovalca bo na zboru članov DOPPS 2017.

Mladi beli štokrlji s podobno selitveno potjo

// besedilo: Katarina Denac

Mladi Pavle, bela štokrlja (*Ciconia ciconia*), opremljena z GPS-sledilno napravo, se verjetno bliža svojemu končnemu prezimovališču v Afriki. Med razburljivim in nikakor ne premočrtnim potovanjem od Egipta do Kenije smo večkrat za dalj časa izgubili njegov signal in ga – upoštevajoč njegovo mladost in neizkušenost – že skorajda odpisali. Ampak Pavle se ne da! Po enomesečnem »mrku« signala nam je konec novembra ponovno poslal svoje lokacije. Te so razkrile določeno podobnost njegove selitvene poti s Fortunino: tako kot ona je po prečanju Egipta najprej zavil na vzhod Čada, nato pa po tamkajšnjem kratkotrajnem postanku odletel jugovzhodno v Kenijo. Fortuna, ki je bila s sledilno napravo opremljena leto dni pred Pavletom in se nam je nazadnje javila konec oktobra iz vzhodne Čada, je lansko zimo ubrala sicer še bolj vzhodno pot, saj je v Kenijo prispela iz njene severne sosede Etiopije. Ko se je v zgodnjem poletju 2016 odpravila na letovanje v Turčijo, pa je letela čez popolnoma enake kraje kot na svoji poti proti prezimovališčem Pavle konec novembra (Uganda in zahodna Kenija). Zanimivo bo videti, kje se bo Pavle ustalil – morda v Tanzaniji kot Fortuna, ali pa bo odletel še južneje, kjer prezimuje večina vzhodnoevropske populacije belih štokrlj? Njuni poti lahko skupaj z nami spremljate na naši spletni strani (<http://ptice.si/zuri-in-fortuna/>).

Popisi ptic na območjih Natura 2000

// besedilo: Katarina Denac, foto: Janez Papež

Tudi v letu 2016 ste nam številni prostovoljci pomagali pri organizaciji in izvedbi popisov ptic na območjih Natura 2000, za kar se vam iz srca zahvaljujemo! Pri tem je, kot vsako leto, padlo nekaj rekordov. Največ se nas je zbralo na Gugalnici, skupinskem popisu velike uharičice (*Bubo bubo*) na Krasu – kar 153! Številni popisi so bili v znamenju izjemnih količin vode oziroma premočenosti. Mokri smo bili na popisu srednjega detla (*Dendrocopos medius*; na sliki) v Krakovskem gozdu, kjer še tako dobra volja moškega dela popisne ekipe ni mogla preprečiti poplave v škornjih (z majhno luknjo!) pridružene tuje popisovalke, ki je sredi mlakuže zaradi preglobokega ugreza morala skočiti z njegovega hrbta. Premočeni smo bili tudi na popisu kosca (*Crex crex*) na Cerkniškem jezeru, kjer smo obeležili četrto stoletja akcije »Crex Night«. Neprostovoljno plavanje je doletelo eno izmed ekip, ki so popisovale vodomca (*Alcedo atthis*) na Krki, kar pa je kasneje malce odtehtala dobra hrana v prijetni družbi. Letos je bilo najdenih največ gnezd črnočelega srakoperja (*Lanius minor*) v Vipavski dolini (7), od tega kar 4 na območju smetišča v Ajdovščini. Upravljalca smetišča smo zato z dopisom prosili, naj ne seka drevja na deponiji, saj je to očitno pomemben gnezditveni življenjski prostor te močno ogrožene vrste. Nekateri rekordi pa so bili žal tudi manj razveseljujoči. Že drugič zapored smo namreč zabeležili najnižje število parov velikega škurha (*Numenius arquata*) na Ljubljanskem barju (6), od katerih so se le enemu paru izvalili mladiči, medtem ko so druga gnezda zaradi vremena (sneg konec aprila, poplave sredi maja) in verjetno plenilcev žal propadla. Slabo kaže tudi črnočelemu srakoperju na Šentjernejem polju – edino odkrito gnezdo je namreč propadlo. Vztrajno se iz leta v leto niža tudi število vrtnih strnadov (*Emberiza hortulana*). Letos smo zabeležili zgolj 17 pojočih samcev, od tega le 5 gnezdečih.

Če vas zanimajo podrobnejši rezultati za posamezne vrste in njihovi trendi, vas vabimo, da si preberete poročilo na naši spletni strani (med strokovnimi publikacijami za leto 2016). Rezultate našega skupnega dela bomo uporabili pri varstvu ptic in njihovega življenjskega prostora.

Novi bivoli v Ormoških lagunah

// besedilo in foto: Dominik Bombek

V sredo, 30. novembra 2016, smo v sklopu projekta »Obnova rečnega ekosistema nižinskega dela Drave v Sloveniji« (LIFE11 NAT/SI/882) pripeljali še pet bivolov iz Nacionalnega parka Nežidersko jezero. Čreda v Ormoških lagunah šteje že 14 živali. To je zadostno število, da se določene površine ne bodo zaraščale.

Javna razgrnitev osnutka Uredbe o Naravnem rezervatu Ormoške lagune

// besedilo: Damijan Denac, foto: Tilen Basle

Čprav Ormoške lagune po funkciji že vsa leta delujejo kot naravni rezervat, doslej formalno tega statusa po Zakonu o ohranjanju narave niso imele. V projektu LIVEDRAVA smo si zato zadali za cilj tudi, da lagune postanejo naravni rezervat, razglašen z uredbo Vlade RS. Po uskladitvi predloga osnutka Uredbe med DOPPS, Ministrstvom za okolje in prostor (MOP) in Zavodom RS za varstvo narave je MOP 28. novembra 2016 na svoji spletni strani http://www.mop.gov.si/si/medijsko_sredisce/novica/article/12455/7252/ objavilo osnutek Uredbe s povabilom k pripombam in predlogom, ki jih lahko zainteresirana javnost ali posamezniki oddajo do 28. decembra 2016. Pripombe je mogoče do tega dne pisno oddati tudi na Občini Ormož.

Roland zaključil s prostovoljnim delom

// besedilo: Damijan Denac, foto: Urh Melan Mozetič

Kdor je obiskal Škocjanski zatok med 1. avgustom 2016 in 29. septembrom 2016, je v ekipi sodelavcev lahko srečal simpatičnega Rolanda Prielerja iz Avstrije, ki je v tem obdobju v NRŠZ opravljal prostovoljno delo. Rolanda smo spoznali že pred leti, ko je kot prostovoljec delal v Nacionalnem parku Nežidersko jezero in si že takrat želel priti k nam na delo. Sedaj se mu je želja uresničila in tudi mi smo bili izjemno veseli njegovega prihoda, saj se je izkazal v vseh pogledih. Sicer študent biologije, a tudi optik z licenco, ki dela v podjetju z optiko, nam je najprej popravil vse daljnogleda, potem pa kratko malo ni bilo dela, ki mu vsestranski Roland ne bi bil kos in ga ne bi že sam opazil in se ga lotil. Zato nam je bilo ob zaključku žal, da je moral oditi. Takšnega človeka dandanes redko srečaš. Bržkone ga bo na terenu pogrešal tudi naš Igor Brajnik, ki je govoril z njim kar po slovensko in Roland ga je tudi (še kar) razumel.

Najslabše gre travniškim pticam (SIPKK 2016)

// besedilo: Jernej Figelj, foto: Tina Petras

Po uspešno opravljenem popisu ptic kmetijske krajine smo pridobile podatke tudi digitalizirali in z njimi posodobili slovenski indeks ptic kmetijske krajine. Čeprav se je letos indeks povišal za 3,6 %, je njegova vrednost za obdobje 2008-2016 še vedno nizkih 75,4 %, kar pomeni, da je v tem obdobju število ptic kmetijske krajine precej upadlo (izračunani trend je zmeren upad). Zmerno je poraslo le število pogorelčkov (*Phoenicurus phoenicurus*) in kmečkih lastovk (*Hirundo rustica*). Pri kar sedmih vrstah, ki so vključene v indeks, je populacija v tem obdobju strmo upadla, pri devetih zmerno upadla, pri enajstih pa je trend stabilen ali negotov. Najbolj so upadle populacije repaljščice (*Saxicola rubetra*), divje grlice (*Streptopelia turtur*) in repnika (*Carduelis cannabina*). V letu 2016 smo prešteli zgolj 32 % toliko repaljščic, kot smo jih prešteli leta 2008, repnikov zgolj 42 % in divjih grlic 47 %. Najslabše gre pticam, ki so vezane na travnike, njihov sestavljeni indeks za obdobje 2008-2016 je borih 62,5 %.

Vodeni ogledi v Škocjanskem zatoku v letu 2016

// besedilo in foto: Bojana Lipej

Čeprav smo se nadejali, da bo odprtje na novo urejenega Škocjanskega zatoka privabilo veliko število obiskovalcev, je njihov obisk krepko presegal vsa naša pričakovanja. Od odprtja, 2. marca 2016, pa do vse do konca leta se je v Škocjanskem zatoku zvrstilo na stotine obiskovalcev, ki so si rezervat lahko ogledali tako samostojno kot v okviru različnih vodenih ogledov, pripravljenih s strani upravitelja. Novica o odprtju je očitno segla daleč onkraj lokalnega območja in tako pripomogla, da smo letos na vodenih ogledih zabeležili prek 7.200 obiskovalcev, od najmlajših otrok iz vrtca do osnovnošolskih učencev, dijakov, študentov, članov raznih društev, javnih zavodov in organizacij ter upokojevcov. V okviru vzgojno-izobraževalnih skupin so bili najštevilčnejši učenci osnov-

nih šol (2267 ali 31 %), dijakov je bilo nekaj manj (1163 ali 16 %) in študentov 296 ali 5%; pri drugih ciljnih skupinah pa so prednjačili obiskovalci iz različnih društev, javnih zavodov in strokovnih organizacij (1822 ali 25 %) ter upokojevcov (972 ali 14 %). Vse bolj številčna skupina obiskovalcev postajajo mlade družine z otroki, kar nas izredno veseli in zanje v bodoče pripravljamo nekaj novosti v okviru celotne ponudbe rezervata. Več kot očitno je, da Škocjanski zaton ne privablja le ornitologov, naravoslovcev in vzgojno-izobraževalnih skupin, marveč zelo raznoliko množico ljudi, ki na tem območju najdejo nove možnosti svojega udejstvovanja. Verjamem, da bodo med njimi mnogi postali zagovorniki in zavezniki varovanja in ohranjanja Škocjanskega zatoka za naše prihodnje rodove.

Sanacija nasipa na desnem bregu Are

// besedilo: ekipa NRŠZ, foto: Aleš Marsič

Zaradi dotrajanosti je bila sanacija nasipa na desnem bregu Are nujna z vidika zagotovitve ustrežnejše poplavne varnosti Škocjanskega zatoka. Z nižanjem gladine ob visokih vodah se bodo tako izboljšala tudi poplavna zaledja naravnega rezervata.

Dela v izvedbi DRAVA Vodnogospodarsko podjetje Ptuj, d.o.o. so potekala od 9. do 25. novembra 2016, ko je bil opravljen del aktivnosti, zapisanih v Načrtu upravljanja Naravnega rezervata Škocjanski zatok za obdobje 2015-2024, in sicer prva faza sanacije visokovodnega nasipa na desnem bregu Are v skupni dolžini 100 m. Sredstva za sanacijo so bila zagotovljena v Programu izvajanja javne službe urejanja voda.

Izbrana je bila rešitev, ki je v največji meri ohranila obrežno vegetacijo na nasipu. Izdelana je bila jeklena zagatna stena, na razdaljah od 30 do 50 m so bili zgrajeni zemeljski nasipi za prehod živali. Predvideno je tudi kasnejše popolno zakritje zagatne stene z zemljino lokalnega izvora, kar bo omogočilo nemoteno gibanje živali po celotni dolžini nasipa oz. saniranega odseka.

Pri izvedbi aktivnosti so bile upoštevane usmeritve za ukrepe za preprečevanje ali zmanjševanje negativnih vplivov iz okolice – sanacija nasipa na desnem bregu Are kot tudi varstvene in razvojne usmeritve za področje kmetijstva v naravnem rezervatu, navedene v Načrtu upravljanja.

Zasaditev dreves in grmovnic v okolici centra za obiskovalce

// besedilo: ekipa NRŠZ, foto: Bojana Lipej

V sredo, 16. novembra 2016, je ekipa NRŠZ v sodelovanju z botanikom Josipom Otopalom v okolici centra za obiskovalce zasadila 85 sadik osmih različnih vrst, in sicer 50 sadik črnega hrasta oz. črničja (*Quercus ilex*), 6 sadik enovratnega gloga (*Crataegus monogyna*), 5 sadik južne šmarne detelje (*Coronilla emerus*), 5 sadik navadnega jadikovca (poznani tudi kot judeževno drevo, znanstveno ime *Cercis siliquastrum*), 5 sadik ruja (*Cotinus coggygria*), 4 sadike nizkorastočih vrb (*Salix* sp.), 5 sadik navadne kaline (*Ligustrum vulgare*), 5 sadik poljskega javorja (*Acer campestre*) in okoli 120 sadik ilirske perunike (*Iris illyrica*). Nakup sadik in zasaditev je omogočila Luka Koper d. d. V novembru smo na brežine mlak pred Centrom za obiskovalce in osrednjo opazovalnico zasadili še dodatnih 70 sadik črne jelše (*Alnus glutinosa*) ter počistili nezaželeno zarast (kot sta invazivni rastlinski vrsti amorfa (*Amorpha fruticosa*) in robinija (*Robinia pseudoacacia*)) jelševega gozdička, ki se razrašča na robu južnega dela sladkovodnega močvirja. Glavnino načrtovanih zasaditev po programu dela naravnega rezervata za leto 2016 smo s tem zaključili. V decembru nas čaka še zasaditev nasipa pod Ankaransko vpadnico, okolice osrednje opazovalnice ter zastiralnih nasipov vzdolž učne poti.

Oddan nov projekt LIFE+

// besedilo: Damijan Denac, foto: Tilen Basle

S finančnim mehanizmom EU LIFE imamo na DOPPS že precej izkušenj. Doslej smo zaključili tri takšne projekte – Obnova in ohranjanje habitatov in ptic v naravnem rezervatu Škocjanski zatok (2001-2007), Vzpostavitev dolgoročnega varstva kosca (*Crex crex*) v Sloveniji (2004-2007), Vzpostavitev morskih območij Natura 2000 za sredozemskega vranjeka (*Phalacrocorax aristotelis desmarestii*) v Sloveniji (2011-2016), eden pa še poteka – Obnova rečnega ekosistema nižinskega dela Drave v Sloveniji (2012-2017). V letošnjem letu smo pripravili nov projekt na reki Dravi, ki je pomembna nadgradnja trenutnega. Za projekt smo uspešno pridobili nacionalno sofinanciranje MOP ter ga oddali Evropski komisiji (EK). Čakajo nas postopek izbora in morebitna pogajanja z EK, če bo projekt komisiji dovolj zanimiv. Poleg LIFE-projekta smo skupaj s partnerji prijavi tudi več projektov na čezmejnega programa Slovenija-Italija in Slovenija-Hrvaška in druge finančne sheme. V vse projekte so vključene vsebine varstva ptic in njihovih bivališč ter izobraževanja in z njimi neposredno sledimo našemu poslanstvu.

Bela štokrlja 2016

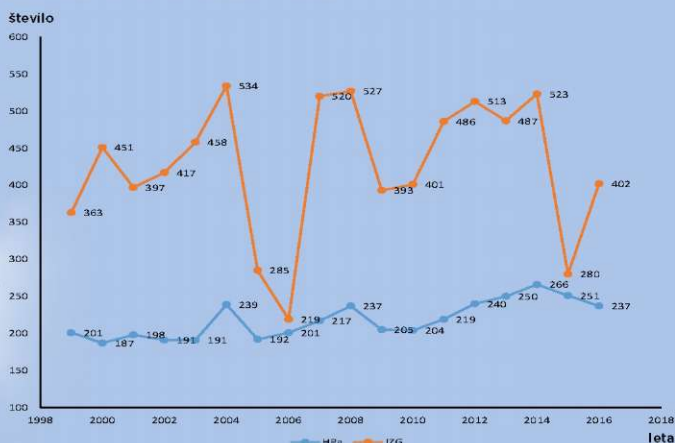
// besedilo in foto: Damijan Denac

Z letošnjim letom je vsakoletni nacionalni cenzus oz. popis celotne populacije bele štokrlje (*Ciconia ciconia*) postal polnoleten. Že 18. leto zapored smo prešteli gnezdeče pare in mladiče v gnezdih. Leta 2016 je gnezdilo 237 parov, med njimi 169 uspešno, pri čemer so imele vsaj enega mladiča. Zabeležili smo 402 poletela mladiča. Povprečno število poletelih mladičev na gnezdeče pare je bilo 1,70, na uspešne pare pa 2,38. Število gnezdečih parov je bilo večje od povprečja prejšnjih let v tem obdobju, število mladičev pa manjše. Dokaj slab gnezditveni uspeh letos, 1,70 mladiča/gnezdeči par, sodi med pet najslabših povprečnih uspehov v zadnjih 18 letih. K temu je prispevalo hladno in deževno vreme ter sneženje v prvi polovici gnezditvenega obdobja. Mnogi pari so zaradi te ohla-

ditve mladiče izvrgli iz gnezda. Gre za regulacijski mehanizem, del življenjske strategije bele štokrlje, ki v primeru neugodnih razmer za reprodukcijo poveča verjetnost lastnega preživetja in torej verjetnost ponovnega gnezdenja s tem, da zmanjša število jajc ali že izvaljenih mladičev. To naredi tako, da jih enostavno vrže iz gnezda – govorimo o t.i. nasprotju med preživetjem odrasle štokrlje in mladičev. Fenomen je za belo štokrljo znan kot končni mehanizem vpliva različnih dejavnikov – virov in pogojev na populacijske procese in parametre. Znotraj meja IBA-območij je gnezdilo 44 parov. Gnezdečih parov, katerih domači okoliši (opisani s površino kroga z radijem 1,5 km od gnezda) segajo z več kot četrtino površine na IBA, pa je 78, kar je 33 % nacionalne gnezdeče populacije – vse te lahko pojasnimo kot »ekološko odvisne od IBA-jev«.

Iskrena hvala vsem popisovalcem na terenu in informatorjem za dragocene podatke.

Spremljanje populacije **BELE ŠTOKRLJE** (*Ciconia ciconia*) v Sloveniji - z modro je označeno število gnezdečih parov, z rdečo število poletelih mladičev)

Delovna akcija v Naravnem rezervatu Ormoške lagune

// besedilo: Polona Pagon, foto: Damijan Denac

V okviru projekta LIVEDRAVA, LIFE11 NAT/SI/882, je 18. novembra 2016 potekala delovna akcija čiščenja največjega otoka v bazenih Naravnega rezervata Ormoške lagune (NROL). Otok je bil izdelan leta 2014 v sklopu projektne akcije »Obnova habitatov za vodne ptice v Naravnem rezervatu Ormoške lagune«. Na delovni akciji je sodelovalo 13 zaposlenih in ena prostovoljka. Pokosili in populili smo visoko in gosto vegetacijo, s čimer smo ustvarili primerne razmere za gnezdenje navadnih čiger (*Sterna hirundo*) v naslednji gnezditveni sezoni. Akcija je bila poleg koristnosti tudi lepa priložnost za krepitev medsebojnih vezi sodelavcev DOPPS in izmenjavo novih idej in izzivov pri varstvu narave v prihodnje.

Ptičja gripa spet v Evropi

// besedilo: Petra Vrh Vrezec

Z Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano so sporočili, da je v Evropi ponovno začela razsajati ptičja gripa oz. aviarna influenza (HPAI) podtipa A(H5N8). Najprej je bila bolezen potrjena na Madžarskem pri labodu grbcu (*Cygnus olor*), čez nekaj dni pa so madžarske oblasti obvestile Evropsko komisijo še o pojavu gripe na več kot 10.000 puranih. Poljska je Komisijo o potrditvi gripe pri prostoživečih pticah obvestila 7. novembra, ko so našli okoli 50 mrtvih ptic. Pri prostoživečih pticah so novembra virus potrdili tudi na Hrvaškem, v Nemčiji, Švici in Avstriji. Predvidevajo, da gre na podlagi dosedanjih ugotovitev za začetek kroženja virusov aviarnе influence, zaskrbljujoče pa je, da gre za pojav visoko patogenega seva. Prav tako je verjetno, da se bo virus razširil po drugih državah članicah EU.

Glede na to, da se bolezen trenutno pojavlja predvsem pri prostoživečih pticah, Ministrstvo in Evropska komisija pozivata med drugimi tudi ornitologe in ljubitelje ptic, da pozorno spremljajo spremembe v populacijah prostoživečih ptic v naravi (pogini, nenavadno vedenje) in o vsaki spremembi nemudoma obvestijo Upravo RS za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin.

KODEKS SLOVENSKIH ORNITOLOGOV

Vsak slovenski ornitolog,
opazovalec
in proučevalec ptic naj:

- ▶ pred vsemi interesi zastopa interese narave in varstva ptic,
- ▶ pri svojem delu in tudi sicer ne vznemirja ptic po nepotrebnem in jim ne škoduje; prav tako naj ne ogroža drugih živih bitij in narave,
- ▶ ne jemlje ptic iz narave in jih ne zadržuje v ujetništvu,
- ▶ bo pri fotografiranju ptic in narave obziren; ogroženih vrst naj ne slika v gnezdu,
- ▶ vestno beleži vsa opažanja in skrbi, da se podatki po beležkah ne postarajo,
- ▶ sodeluje s kolegi, jim pomaga pri delu in skrbi za dobre odnose z njimi.

Izšla je prenovljena in dopolnjena izdaja malega priročnika Ptice Slovenije

// besedilo: Tilen Basle

Z veseljem sporočamo, da je jeseni 2016 izšla prenovljena in dopolnjena izdaja legendarnega malega priročnika Ptice Slovenije, avtorjev Ala Vrezca, Wernerja Müllerja in Tanje Šumrada.

Priročnik je prvič izšel leta 1998 v sodelovanju z družbo Mobitel in organizacijo SVS/ BirdLife Switzerland. Mobitel je priročnik kot novoletno darilo takrat razposlal vsem svojim naročnikom.

Dopolnjena izdaja je doživela oblikovno kot tudi vsebinsko osvežitev in ponuja pregled osnovnega vedenja o pticah, posodobljena pa je tudi sistematika. Glavni in najboljšežnejši del priročnika sestavlja pregled pogostejših vrst ptic v Sloveniji, ki jih ob risbah spremlja tudi kratek opis. Da bo znanje o pticah lažje preizkusiti tudi na terenu, smo dodali poglavje »Kam na izlet?«, ki bralcu ponudi nekaj predlogov za čudovit ornitološki izlet.

Ponatis je s sofinanciranjem projekta Evropski dan opazovanja ptic omogočila Mestna občina Ljubljana.

Mestna občina
Ljubljana

digi- talne fotografije

Potrebuješ slike za dokumente?

Sedaj jih lahko hitro in poceni dobiš kar na fotoavtomatu v Tobačni v Ljubljani. Slike dobiš takoj in samo za 5 evrov. Pa še to, z nakupom slik prispevaš 1 evro za varstvo slovenskih ptic. Za točno lokacijo avtomata obišči www.fotoavtomati.si. Supeeeer!

- slike za dokumente samo 5 €
- hitro, enostavno in poceni
- lokacija: stavba DOPPS pri lokalu ZOO

Fotografije fundacije Saxifraga

Zbirka fundacije Saxifraga šteje več kot 150.000 naravoslovnih fotografij, ki jih za objavo v naravovarstveni publikaciji v primeru, da finančna sredstva niso na voljo, dobite brezplačno. S svojimi fotografijami pa se lahko pridružite skoraj 100 evropskim naravoslovnim fotografom, ki so z namenom, da bi pripomogli k varstvu narave, že prispevali fotografije v zbirko Saxifraga. Saxifraga je pripravila spletno stran www.saxifraga.nl, kjer lahko za namene predavanja brezplačno dobite slike ptic, rastlin, dvoživk ipd.

OPRAVIČILO

V zgibanki z naslovom »Sredozemski vranjek v slovenskem morju / The Mediterranean Shag in Slovenia's sea / Il Marangone dal ciuffo sul mare sloveno«, ki je izšla v okviru projekta SIMARINE-NATURA (LIFE10NAT/SI/141), smo ob risbi kitov in delfinov, ki se pojavljajo v severnem Jadranu (št. 12, avtor Vladimir Leben) nenamerno izpustili navedbo Prirodoslovnega muzeja Slovenije, ki nam je risbo prijazno podaril v objavo. Prirodoslovnemu muzeju se za napako iskreno opravičujemo in hkrati zahvaljujemo za razumevanje.

Urška Koce, koordinatorica projekta SIMARINE-NATURA

SOVJA DOGODIVŠČINA

Zunaj je že prijetno dišalo po jeseni in gospod Mirko se je odločil, da v svojem vikendu blizu Lesc malce zakuri v kaminu. Ko se je pričelo kaditi, je nenadoma zaslišal praskanje v notranjosti peči. To se mu je zdelo nenavadno, zato je ogenj brž pogasil. Ko je ponovno zakuril, se je zgodba ponovila, zato se je odločil sneti dimniško tuljavo in priti stvari do dna.

Ko je potegnil cev iz peči, pa ga je v notranjosti pričakalo presenečenje. Ni bil Božiček, ampak lesna sova (*Strix aluco*), ki je nato nekaj časa v šoku nepremično sedela na odprtini in se z Mirkom gledala iz oči v oči. Sova, popolnoma umazana od saj, je nato skozi predprostor zletela na prostost in Mirku za prijeten spomin na stropu pustila odtis svojih peres.

besedilo: **Aljaž Mulej,**

foto: **Boris Kozinc, Matej Vranič,** oktober 2014

BELI VRABEC

Avgusta sem pri lokalu Platana v centru Ljubljane prvič opazil belega domačega vrabca (*Passer domesticus*). To se je nekajkrat ponovilo, in sicer okoli osmih zjutraj in potem po četrti uri popoldan, zato sem s seboj vzel fotoaparata in ga poslikal. Istega ali podobnega vrabčka sem opazoval tudi ob novi brvi čez Ljubljano. Vsak dan okoli devete ure zjutraj je bil vedno v družbi drugih vrabčkov, ki jih njegova barva očitno ni motila.

Dimitrije Djokić, 3. oktober 2016

SNEŽNE LEPOTICE

// Jernej Šijanec

Konec julija letos smo v Jamni pri Sv. Juriju ob Ščavnici v hlevu s 67-glavo živino opazili nekaj zares posebnega in redkega. Iz gnezda kmečkih lastovk (*Hirundo rustica*) sta kukali dve glavici, ena rjava in druga popolnoma bela. Dva dni kasneje sta zleteli in snežno belo ptico smo opazovali še kak teden. Medtem smo v drugem gnezdu poleg dveh "navadnih" kmečkih lastovk opazili še dve beli oz. levcistični! Najprej smo sicer mislili, da gre za albinižem – stanje, pri katerem gre za pomanjkanje pigmenta melanina, ki daje barvo peresom in očem. Po podrobnem pregledu literature pa smo ugotovili, da lastovki nimata rdečih oči, pač pa normalne, pri čemer gre za levcizem - pomanjkanje različnih tipov pigmentov in ne samo melanina.

V hlevu je bilo 14 gnezd kmečkih lastovk, zato je to resnično presenečenje. Ptice so po izletu lovile in se niso vračale v gnezda, kjer so se izvalile, pač pa so se mešale v druga gnezda. Konec avgusta smo mislili, da jih ne bomo več videli, a nas je bela lepota še zadnjič pozdravila 19. in 20. avgusta. Želimo si, da bi preživele, saj so v svoji belkasti opravi gotovo bolj opazne za plenilce.

Iz gnezda
KMEČKIH LASTOVK
(*Hirundo rustica*)
je kukala popolnoma
bela glavica.
foto: Jernej Šijanec

VZTRAJNA SRAKA

// Katarina Dittrich

Včasih vidim mačka, ki ulovi miš ter jo slastno použiva na travi za kozolcem. Pa nekega dne prifrči sraka (*Pica pica*), ki ji očitno ni ušlo, kaj ima maček v krempljih. Previdno je stopicala okoli njega, ki se je basal s pojedino. Mačkon je občasno besno zarenčal, poprhal ali lopnil s taco, da bi pregnal vsiljivko, ter papcal naprej. Sraka pa nič! Igrivo in pogumno je skakljala okoli njega, ga celo preskočila in vztrajno »fehtarila« naprej. Na koncu je siti maček le odšel in pustil ostanke miši v travi – rep, kose dlake ... Sraka je hitro pospravila preostanek in spet odletela na opazovališče na drevesu ter radovedno opazovala okolico, da ji ne bi ušel še kakšen zalogajček.

»Navihana« **SRAKA** (*Pica pica*) ve,
da se vztrajnost vedno obrestuje.

foto: Gregor Bernard

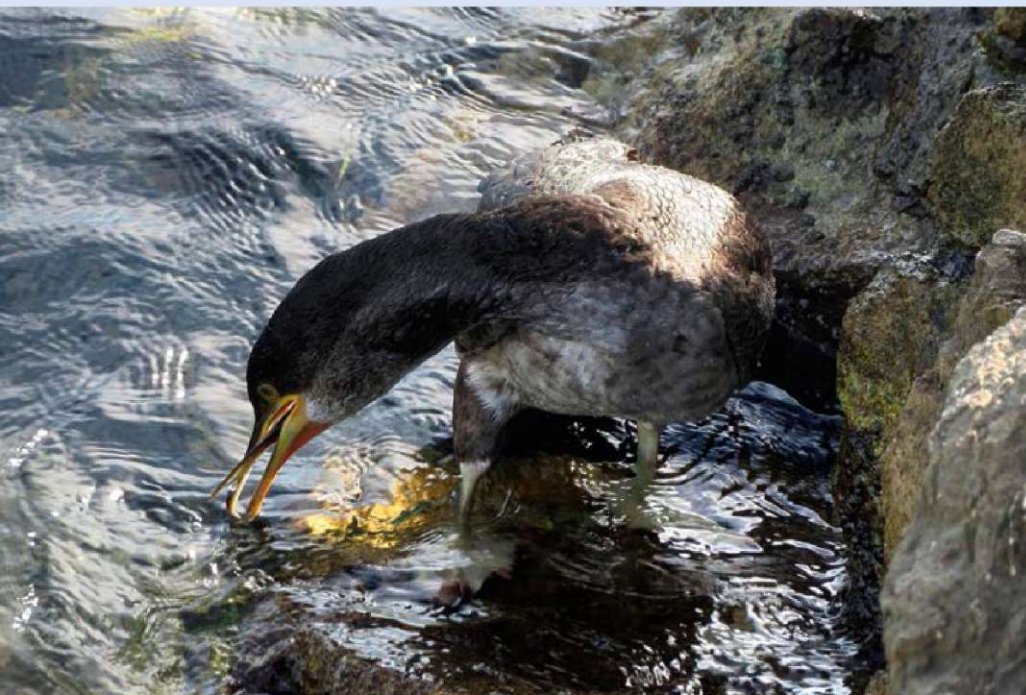
POŽREŠNOST! OH NE, DUŠITEV!

// Tomi Trilar in Katarina Prosenc Trilar

Med sprehodom po valobranu oktobra v Umagu sva zagledala vranjeka (*Phalacrocorax aristotelis*), ki je sedel na skalni polički na vodni gladini in ni panično odletel, kot je to navada teh ptic, ampak je še naprej goltal veliko ribo. Najprej sva ga fotografirala in se mu smejala, češ ali ni imel prevelikih oči, ko pa se tako baše, potem pa le ugotovila, da ptiču ni prav dobro, saj se z upognjenim vratom prislanja ob skalo in duši. Od časa do časa je iztegnil vrat pokonci in poskušal ribo požreti, vendar neuspešno. Rep je še vedno gledal ven, riba pa se ni premaknila niti za milimeter. Upehan in brez sape se je nato spet naslanjal na skalo.

Zlezel sem k njemu, a mi je v zadnjem hipu ušel v vodo. Med plavanjem mu je zmanjkalo sape in onemogel se je prislonil nazaj na skalo, na kateri je prej sedel. Ponovno sem ga lahko dosegel. Prinesel sem ga na valobran, kjer sem mu z masažo vratu spravil ribo v želodec. Hitro je prišel do sape, in še preden sem ga spustil, me je do krvi oključal s kljukastim kljunom. Spustil sem ga na notranjo stran valobrana in vranjek je razburjeno odplaval proti sredini mandrača. Še vedno ga je malo krivilo in zanašalo zaradi prevelike ribe.

Ja, požrešnost se tudi v ptičjem svetu ne izplača!

VRANJEK (*Phalacrocorax aristotelis*) se je ob obilnem ribjem zalogaju dušil, zato je potreboval takojšnje ukrepanje.

foto: Tomi Trilar, Katarina Prosenc Trilar

LAKOTA ALI POHLEP?

// Katarina Dittrich

Bistroumna **SIVA VRANA** (*Corvus corone*) je vedela, kako uloviti dve muhi na en mah.

foto: iStock

Oni dan sem skozi kuhinjsko okno opazovala zanimiv prizor. Skozi okno sem na travnato dvorišče vrgla dve skorji starega kruha. Obležala sta v travi kake dva metra narazen. Pa prileti siva vrana (*Corvus corone*), sede na tla in želi pojesti večjo skorjo. A strašno jo zamika še druga! Obeh hkrati pa ne more ... Lakota ali pohlep?! Kaj je storila? Kratek čas je nervozno stopicala od ene skorje do druge, potem pa s kljunom pobrala manjšo skorjo kruha, jo odnesla do druge ter položila na večjo. Obe skupaj je v eni kepi zgrabila z razprtimi kljunom ter odnesla proč, na varno, ter ju tam v miru pojedla.

Še en dokaz o izjemni inteligentnosti vran!

ZAHVALA AVTORJEM ZA SODELOVANJE V LETU 2016

Dragi soustvarjalci revije Svet ptic!

Priznati moram, da je zame ob zaključku 4. številke vsakega letnika eno najprijetnejših opravil pregled seznama vseh sodelujočih pri reviji Svet ptic in da res z veliko hvaležnostjo pišem teh nekaj skromnih vrstic zahvale za veliko in požrtvovalno delo vseh vas.

Želim vam lepe praznike in veliko dobrega v letu, ki prihaja.

Urednica

PISCI LETNIKA 22

(sodelovalo je 81 avtorjev,
ki so napisali 198 prispevkov)

Al Vrezec
Aleksander Pritekelj
Alen Ploj
Aljaž Mulej
Anja Remškar
Andrej Hudoklin
Anita Hari
Barbara Nemec
Barbara Vidmar
Barbara Zakšek
Bia Rakar
Blaž Blažič
Blaž Konec
Bojana Lipej
Boris Kozinc
Borut Rubinič
Damijan Denac
Dare Šere
Davorin Tome
Dejan Bordjan
Dimitrije Djokić
Dominik Bombek
Ekipa NRŠZ
Franc Bračko
Grega Benko
Gregor Bernard
Gregor Domanjko
Irena Bertonec
Irena Nartnik
Ivan Esenko
Iztok Geister
Jani Vidmar
Jernej Figelj
Jernej Šijanec
Joško Račnik
Jure Novak
Jurij Hanžel
Katarina Denac
Katarina Dittrich
Katja Poblšaj
Kazimir Tarman
Larisa Gregur
Lovrenc Lipej
Manca Velkavrh
Marjeta Cvetko
Marko Zadravec
Matija Križnar
Matej Gamser
Matjaž Bedjanič
Metka Škornik
Mirko Gaberšek
Mojca Podletnik
Monika Podgorelec
Nataša Šalaja
Neža Kocjan
Peter Krečič
Polona Pagon
Polona Plut
Primož Kmecl
Primož Presetnik
Robi Gjergjek
Rok Lobnik

Rok Rozman
Rudi Tekavčič
Slavko Polak
Špela Ambrožič
Špela Granda
Špela Pungaršek
Tanja Šumrada
Tea Knapič
Tilen Basle
Tina Kotnik
Tina Petras
Tjaša Pršin
Tomaž Jančar
Tomaž Mihelič
Tomi Trilar
Urša Koce
Urška Kačar
Banesa Bezljaj
Vid Potočnik

FOTOGRAFI LETNIKA 22

(sodelovalo je 142 avtorjev,
ki so objavili 406 fotografij)

Ahmet Karatas
Al Vrezec
Aleksander Čufar
Aleksandra Vergles-Rataj
Alen Ploj
Aleš Jagodnik
Aleš Marsič
Aljaž Mulej
Andrej Hudoklin
Andrej Kapla
Andy Hay (rspb-images.com)
Anja Ivanuš
Anton Gerbec
Arhiv Ambulante za ptice,
male sesalce in plazilce
(APMP)
Arhiv DOPPS
B. J. Hughes
Benjamin Denac
Barabara Mihelič
Barbara Vidmar
Barbara Zakšek
Bart Vastenhout / Saxifraga
Blaž Blažič
Blaž Konec
Bled Water festival
Bojana Lipej
Bojan Bratož
Bojan Škerjanc
Boris Kozinc
Borut Kumar
Borut Mozetič
Borut Mavrič
Borut Rubinič
Branko Brečko
Brian Eversham
Chris Fischer, www.
chrisfischerphotography.com
Ciril Mlinar - Cic
Clive Dodd
D. Kulijer
Damijan Denac

Danilo Kotnik
Dare Fekonja
Dare Šere
Darinka Mladenovič
Davorin Tome
Dejan Bordjan
Dejan Grohar
Dimitrije Djokić
Dominik Bombek
Don Delaney
Duša Vadrjal
Dušan Klenovšek
Edwin Winkel / Saxifraga
Erik Šinigoj
Franc Bračko
Franc Mohar
Geodetska uprava Republike
Slovenije
Georg Mattheus Vischer
Gregor Bernard
Gregor Domanjko
Gregor Šubic
Gregor Tarman
Ivan Ergaver
Ivan Esenko
Ivan Petrič
Ivo Božič
Jan Pirnat
Jan Reurink
Jan van der Straaten /
Saxifraga
Jana Marco
Janez Papež
Jani Vidmar
Janus Verkerk / Saxifraga
Jernej Šijanec
Jon Irvine
Jure Novak
Kajetan Kravos
Katarina Denac
Katarina Prosenc Trilar
Katja Rutnik
Kazimir Tarman
Klemen Merzel
Kristjan Malačič
Laura Gooch
Leon Kebe
Ljubica Zemljak
Lovro Zakrajšek
Ludvik Jakopin
Luka Božič
Luka Poljanec
Maarten de Groot
Marjan Artnak
Marjan Čigoj
Marjan Šenica
Marko Zadravec
Marlin Harms
Martien Uiterweerd
Matej Vranič
Matej Kovačič
Matej Kurinčič
Matija Križnar
Matjaž Bedjanič
Matevž Lenarčič
Michael Sveikutis

Michael Tiefenbach
Miha Krofel
Miran Cvenkel
Mirko Gaberšek
Monika Podgorelec
Natalija Pišec
Nejc Jogan
Neža Kocjan
Nikolaj Pečenko
Nina Cizej
Nuno Xavier Moreira /
www.flickr.com/photos/
xanirish
Peter Krečič
Petra Bandelj
Primož Presetnik
Prirodslovni muzej Chicago
Rajko Gnezda
Robi Gjergjek
Rudolf Tekavčič
Roger Wasley
Sigmundur Asgeirsson
Simon Kovačič
Slavko Polak
Špela Pungaršek
Štefka Krivec
Tadeja Oven
Tea Knapič
Tilen Basle
Tilen Genov, društvo
Morigenos
Tina Petras
Tomaž Jančar
Tomaž Mihelič
Tomi Trilar
Tone Trebar / www.
naturephoto-tone.com
Tore Berg
Univerza v Ljubljani
Urh Melan Mozetič
Urša Koce
U.S. Fish and Wildlife Service
Southeast Region
Vanessa Bezljaj
Vilibald Marič
WWT
Žan Pečar

ILUSTRATORJI LETNIKA 22

Jan Hošek
John James Audubon
Mike Langman / RSPB
Samo Jenčič
Vanessa Bezljaj
Kokay Szabolcs
Chris Shields / RSPB
Fabio Perco

DRUGI SODELAVCI

Boris Jurca (Nebia d.o.o.)
Gorazd Rovina (VIZUALGRIF
d.o.o.)
Henrik Ciglič
Jasna Andrič
Mojca Pipan
Uredniški odbor

PRODAJNA AKCIJA DOPPS

Pričetek: 1. 10. 2016

Zaključek: **akcija je podaljšanja do 31.1.2017**
oziroma do razprodaje zalog

V ponudbi so obstoječi in novi izdelki, ki bodo razveselili vas in vaše najdražje:

- stenski koledar 2017
- bombažne majice, torbe in nahrbtniki
- igra Spomin
- mali priročnik Ptice Slovenije (ponatis)
- knjiga Doživeti Škocjanski zatok
- izdelki za pomoč pticam
- darilni kuponi (članstvo DOPPS, jahanje v NRŠZ)

Prodajna mesta:

- Center za obiskovalce v NR Škocjanski zatok: Sermin 50, Koper v odpiralnem času (vse dni v tednu, razen ob ponedeljkih)
- Pisarna DOPPS: Tržaška 2, Ljubljana, ob delavnikih med 9 in 14. uro, ob telefonskem naročilu tudi z možnostjo kasnejšega prevzema
- Stojnice, sejmi: podrobnejše termine in lokacije spremljajte na www.ptice.si
- izdelke z izjemo sončnih semen vam lahko pošljemo tudi po pošti

Podrobnejše informacije - www.ptice.si.

na triglav

po papir

✓ BREZLESNI PAPIRJI	✓ FOTOKOPIRNI PAPIRJI
✓ BARVNI PAPIRJI	✓ EMBALAŽNI KARTONI
✓ STRUKTURNI PAPIRJI	✓ PREVLEČNI PAPIRJI
✓ METALIZIRANI PAPIRJI	✓ SAMOKOPIRNI PAPIRJI
✓ RECIKLAŽNI PAPIRJI	✓ PAUS
✓ SAMOLEPILNI PAPIRJI	✓ KUVERTE
✓ ENOSTRANSKO PREMAZNI	✓ VREČKE
✓ OBOJESTRANSKO PREMAZNI	✓ IN ŠE MNOGO DRUGEGA ...

Triglav papir d.o.o.
Zvezna ulica 2a
1000 Ljubljana

01 520 27 30
01 520 27 32

info@triglav-papir.si

www.triglav-papir.si

več na www.triglav-papir.si

*Tiskano na NEO GLOSS